

20 СОЛ

**МАРКАЗИ ТАДҚИҚОТИ
СТРАТЕГИИ НАЗДИ
ПРЕЗИДЕНТИ ҶУМҲУРИИ
ТОЧИКИСТОН**

**Душанбе
«Эр-граф»
2014**

ББК 66.3(0)+66.4(2точик)+63.3(2точик)+72.3

М - 4

Нашрияи илмӣ – оммавӣ

**Шӯрои илмии Маркази тадқиқоти стратегии назди
Президенти ҶТ барои нашр тавсия додааст.**

**Муҳаррири масъул:
Худобердӣ Холиқназар**

**Муҳаррири нашр:
Қиёмиддин Сатторӣ**

20 сол. Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти ҶТ. Душанбе: «Эр-граф», 2014. ... сах.

Китоб ба муносабати ҷаҳони 20-солагии Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия гардида, таърихи таъсис, фаъолияти илмию тадқиқотӣ, таҳлилию пажӯҳишӣ, ташкилию байналмилалӣ ва дастовардҳои Марказро дар бар мегирад. Ҳамчунин, дар китоб роҷеъ ба роҳбарони МТС, сардорони раёсатҳо, мудирони шуъбаҳо ва кормандони ин ниҳоди давлатӣ маълумоти муҳтасар дода шудааст.

**© Маркази тадқиқоти стратегии назди
Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 2014**

1. БИСТ СОЛИ МАРКАЗ

Соли 2014 Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон №93 аз 21 феврали соли 1994 таъсис ёфтааст, 20-солагии худро ҷашн мегирад. Бист сол барои таърих муддати зиёде нест, аммо аҳамияти ин давра дар он аст, ки он ба марҳалаи муҳими таъриҳӣ, яъне ба даврони ташаккули пояҳо ва тарзҳои рушди ҷумҳурии соҳибистиклоли мо рост омадааст. Дар рӯзҳои барои қишвар хеле душвор, дар ҳоле ки ҳанӯз бесуботии сиёсӣ ва иқтисодӣ идома дошт, таъсиси Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти ҶТ иқдоми муҳиме ҷиҳати бартараф намудани падидаҳои буҳронӣ, анҷоми ислоҳоти иқтисодӣ ва тарҳрезии дурусти дурнамои рушди қишвар гардид.

Албатта, бояд ёдовар шуд, ки таърихи Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамагӣ бо 20 сол маҳдуд нашуда, пешинаи фаъолияти он ҳанӯз ба даврони Иттиҳоди Шӯравӣ бармегардад. Нахустин қадам ба сӯйи таъсиси чунин маркази таҳлилию барномарезӣ ҳанӯз 30-юми сентябри соли 1971 гузошта шуда буд. Он вақт бо Қарори Шӯрои Вазирони ҶШС Тоҷикистон Институти илмию тадқиқотии иқтисодӣ ва иқтисодию математикии меҳодҳои банақшагирӣ бо Маркази ҳисоббарории назди Госплани ҶШС Тоҷикистон таъсис ёфт, ки то соли 1991 бо ҳамин ном фаъолият намуд. Нуфуз ва салоҳиятҳои ин пажӯҳишгоҳ хеле баланд буда, нақшаю бар-

номаҳои давлатии миёнамуҳлат ва дарозмуҳлат, аз ҷумла барномаҳои рушд ва ҷобаҷогузории қувваҳои истеҳсолкунанда дар ҷумҳурӣ, дар маҷмӯъ, самту таносуби рушди иҷтимоию иқтисодии ҷумҳурӣ дар он таҳия ва асоснок мешуд. Соли 1991 бо Қарори Шӯрои Вазирони ҶШС Тоҷикистон дар заминаи ин пажӯҳишгоҳ Институти тадқиқоти иқтисодии Вазорати иқтисоди ҶШС Тоҷикистон таъсис дода шуд.

Марказ яке аз калонтарин марказҳои таҳлилию пажӯҳиши минтақа буда, тайи ин муддат дар он коршиносони шинохтаи сатҳи миллӣ ва минтақавӣ кор кардаанд. Аз ҷумла дар он собиқ шахсони аввали давлатӣ, ба мисли Қ.Маҳкамов, Ҷ.Ҳ.Каримов ва А.Искандаров, сарвазирон ва муовинони сарвазир, вазир ва муовинони вазири корҳои хориҷӣ, ёрдамчиён, мушовирони калон ва мушовирони давлатии Президенти ҶТ, Раиси Шӯрои Олии ҶТ ва вакилони Маҷлиси намояндагон фаъолият намудаанд.

Марказ чун як созмони бонуфуз дорои пояи устувори моддию техниکӣ ва кадрӣ мебошад. Дар оғози фаъолият дар он 108 корманди илмӣ дар шуъбаҳои таҳлил ва ояндабинии рушди иҷтимоию иқтисодӣ, таҳлил ва ояндабинии сиёсӣ, таҳқиқи механизмҳои бозори озод, рушди устувори иқтисод, рушди соҳаҳои асосии саноат ва зерсоҳтори истеҳсолотӣ, масъалаҳои комплекси агросаноатӣ, санчиши ҳуқуқӣ, робита бо васоити ахбори омма, робитаю ҳамкорӣ бо созмонҳои байналмилалӣ, таъмини иттилоотӣ ва дастгирии компьютерӣ кору фаъолият мекарданд.

Солҳои аввали фаъолият дар таърихи Марказ ва тамоми доираҳои илмии ин давра чун марҳалаи баҳсу талошҳои ҷиддӣ рӯйи масъалаҳои таъмини сулҳу салоҳ

ва ваҳдати миллӣ, эҳёи сиёсию иқтисодии кишвар ва мушаҳҳас соҳтани самтҳои асосии рушди сиёсӣ, иҷимоӣ ва иқтисодии мамлакат шинохта мешавад. Давраҳои баъдии рушду фаъолияти Марказ низ хусусиятҳо ва масъалаҳои шароити сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии ҳар як марҳалаи замонии асри XX ва оғози асри XXI-ро дар худ инъикос менамояд. Аз ҷумла даҳсолаи дувуми рушди Марказ ба давраи ҷустуҷӯйи роҳҳо ва самтҳои таъмини амнияти сиёсӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва шаклгирии пояҳои институтсионалии рушди кишвар рост меояд.

Дар санаи 18 июли соли 2003 бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон (№1109) Низомнома ва соҳтори нави Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти ҶТ тасдик гардид, ки мувофиқи он Марказ муассисаи давлатии илмию тадқиқотӣ, иттилоотию таҳлилӣ ва машваратӣ буда, бевосита ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тобеъ мебошад. Соҳтори МТС аз роҳбарият, раёсатҳои масъалаҳои макроиқтисодӣ; таҳлил ва ояндабинии сиёсати дохилӣ; таҳлил ва ояндабинии сиёсати хориҷӣ; таъминоти иттилоотӣ; тадқиқоти масъалаҳои соҳибкорӣ ва рушди бахши хуссӣ; тадқиқоти масъалаҳои соҳавӣ; таҳлили масъалаҳои иҷтимоӣ; таҳияи стратегияҳои миллӣ ва барномаҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ; муҳосибот; шуъбаҳои кадрҳо ва корҳои маҳсус; умумӣ ва маъмурию хочагидорӣ иборат аст.

Марказ мақоми назди Президентро дошта, ба таҳлил ва ояндабинии равандҳои зерини иҷтимоию сиёсӣ, иқтисодӣ ва маънавиу фарҳангӣ машгул мебошад:

—омӯзиши масъалаҳои таъмини манфиатҳои стратегӣ ва амнияти иқтисодии Тоҷикистон;

—таҳияи стратегияи рушди сиёсӣ ва иқтисодию иҷтимоии мамлакат;

—тадқиқоти масъалаҳои фаъолияти инноватсионӣ дар иқтисодиёт;

—таҳлил ва ояндабинии равандҳои демократикунӣ, этнополитикӣ ва ташаккули ҷомеаи шаҳрвандӣ;

—ташкил ва гузаронидани корҳои илмию тадқиқотии ҳусусияти пешгӯйи тоҷикистонӣ дошта оид ба самтҳои муносибатҳои байналмилалӣ;

—таҳлили фаъолияти ҳизбҳои сиёсӣ, ташкилотҳои динӣ, ҳаракатҳо ва иттиҳодияҳо, созмонҳои ҷамъиятий ва дигар ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ;

—омӯзиши вазъи афкори ҷамъиятий, муносибати аҳолӣ нисбат ба сиёсати иқтисодӣ, иҷтимоӣ, дохилию ҳориҷии аз тарафи мақомоти давлатӣ ба амал баровардашаванда;

—гузаронидани тадқиқоти фарогир оид ба самтҳои афзалиятноки иқтисодиёт, сиёсати дохилӣ ва ҳориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

—таҳияи маводи иттилооти тоҷикистонӣ, тавсия ва пешниҳодҳо барои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;

—таҳияи консепсияҳои сиёсати давлатӣ доир ба соҳаҳои алоҳида;

—таҳлил ва ҳамоҳангсозии барномаҳои ҳамкориҳои васеи байниидоравӣ;

—гузаронидани ташхиси коршиносии барномаҳои лоиҳаҳои давлатӣ, консепсияҳо, санадҳои муҳими меъёрий ва қарорҳои ҳукумат;

—ташкил ва гузаронидани конфронсҳои байналмилалӣ ва ҷумҳурияйӣ, ҷаласаҳои илмию методӣ, семинарҳои маданияти ҷумҳурии Тоҷикистон;

нарҳо, мизҳои гирд доир ба проблемаҳои муҳими иқтисодӣ, иҷтимоӣ, сиёсии рушди ҷомеа, давлат ва ҳамкориҳои байнидавлатӣ;

—ташкили кор оид ба тарбияи кадрҳои илмӣ, такмили таҳассуси илмии муҳаққиқон ва хизматчиёни давлатӣ;

—анҷоми фаъолияти нашрияйӣ ва интишори маводи илмӣ.

Марказ дар солҳои мавҷудияти хеш нақшаҳои илмию тадқиқотии худро бомуваффақият амалӣ намуда, вазифаҳо ва супоришиҳои ба уҳдааш гузоштаро иҷро мекунад. Гарчи вазифаи асосии МТС-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолияти тадқиқотӣ ва таҳлилӣ мебошад, аммо дар фаъолияти он корҳои амалӣ низ аҳамияти назаррас доранд. Натиҷаи чунин корҳо дар таҳияи лоиҳаи санадҳои қонунгузорию меъёри, ташаккул ва рушди сиёсати дохилию берунӣ, таҳияи барномаҳои стратегии соҳаҳои муҳталифи ҳаёти иҷтимоию иқтисодии кишвар истифода бурда мешаванд.

Дар бораи миқёси фаъолияти илмии Марказ метавон гуфт, ки дар панҷ соли охир дар Марказ дар дӯ самти афзалиятнок тадқиқот анҷом мешавад, ки он дар маҷмӯъ, 8 мавзӯи муҳимро дар бар мегирад:

Самти 1: Стратегияи рушди низоми сиёсӣ ва фарҳанги сиёсӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон:

1.Проблемаҳои назарияйӣ ва амалии робитаи низоми сиёсӣ ва фарҳанги сиёсӣ;

2.Чанбаҳои этнополитикии рушди низоми сиёсӣ ва фарҳанги сиёсӣ;

3.Сиёсати хориҷӣ ва низоми сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

4. Такмили коркардҳои иттилоотио технологӣ ба-рои дар амал ҷорӣ намудани тадқиқоти илмию таҳлили;

Самти 2: Консепсияи таъмини рушди сифатии иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон:

1. Суботи макроиқтисодӣ ва рақобатпазирӣ;
2. Консепсияи рушди бахши асосии иқтисод бо дарназардошти арзиши изофа;
3. Консепсияи рушди соҳибкории истеҳсолӣ;
4. Консепсияи рушди бахши иҷтимоии иқтисод бо самтгирӣ ба ҷанбаҳои сифатӣ.

Самти дигари фаъолияти Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти ҶТ баргузории кон-фронсҳои илмӣ ва семинару мизҳои гирд доир ба про-блемаҳои калидии сиёсати дохиливу хориҷӣ ва рушди иҷтимоию иқтисодии кишвар мебошад. Чунин кон-фронсу семинарҳо ва мулоқотҳои илмӣ мунтазам ва аксаран бо ширкати намояндагони кишварҳои хориҷӣ ва созмонҳои байналмилалӣ доир мешаванд. Барои мисол метавон гуфт, ки дар солҳои 2010–2014 дар Марказ беш аз 130 конфронсу мизҳои гирд ва беш аз 100 семинару мулоқоту мубоҳисаҳои илмӣ доир гашта-анд. Аз рӯйи натиҷаҳои кори Марказ тайи солҳои охир даҳҳо монография, маҷмӯаҳо ва садҳо мақолаҳои илмӣ ба табъ расидаанд, ки намунаҳояшон чунинанд:

- Бобоев К. Ф. Актуальные проблемы форми-рования гражданского общества в Таджикистане. //Ч.1.–Душанбе: Ирфон, 2010.–160 с.
- Бухрони Афғонистон ва амнияти минтақавӣ. (Маҷмӯаи мақолаҳо). Душанбе: Ирфон, 2014. –188 с.

- Кахоров Г.Г. Социальная стратификация Таджикистанского общества. –Душанбе: Ирфон, 2011.–236 с.
- Муминова Ф.М. (бо ҳаммуаллифӣ). Ҳисоботи миллӣ оид ба рушди инсон. Шуғл дар шароити рушди инсон.–Душанбе, 2011. –169 с.
- Муминова Ф.М. (бо ҳаммуаллифӣ). Ҳисоботи миллӣ оид ба рушди инсон. Тоҷикистон: институтҳо ва рушд.–Душанбе, 2012. –169 с.
- Муминова Ф.М. (бо ҳаммуаллифӣ). Роҳнамои бучети Ҷумҳурии Тоҷикистон.–Душанбе, 2012. –186 с.
- Муминова Ф.М. (бо ҳаммуаллифӣ). Маълумотномаи корманди иҷтимоӣ. –Душанбе, 2012.–142 с.
- Муминова Ф.М. (дар ҳаммуаллифӣ). Ҳисоботи миллӣ оид ба рушди инсон. Тоҷикистон: камбизозатӣ дар ҷорҷӯбаи тағйирёбии иқлим. –Душанбе, 2012.–142 с.
- Муминова Ф.М. (дар ҳаммуаллифӣ). Минтақаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон: назария ва методологияи таҳлил.- Душанбе, 2013.–164 с.
- Мирзоев С.Т. Гардиши ғайриқонунии маводи муҳаддир таҳдид ба низоми амнияти миллӣ. –Душанбе: Ирфон, 2014.–256 с.
- Сафаров С.С. (в соавторстве с Бабаджанов Р.М и др.). Проблемы социального отчуждения и развитие человеческого потенциала Республики Таджикистан. Душанбе: Фарзин, 2012. –166.с.
- Сафаров С.С. Муқаддима ба назарияи миллатшиносӣ. (Ба муносибати 20-солагии Ичлосияи

XVI-уми Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва рӯзи Ваҳдати миллӣ).—Душанбе: Ирфон, 2012.—245 с.

- Саидов Ф.С. Национальное исследование по определению форм стигматизации и дискrimинации людей живущих с ВИЧ/СПИД-ом.—Душанбе, 2012.
- Саидов Ф.С. Национальное исследование по уровню знаний, поведения, отношения и опыта среди населения 15-49 лет по вопросам ВИЧ/СПИД в Таджикистане.—Душанбе, 2012.
- Саидов Ф.С. Влияние трудовой миграции на образ жизни и поведения населения (по результатам социологического исследования).—Душанбе, 2012.
- Умаров Ф.Б. Республики Таджикистан и мусульманский мир: особенности сотрудничество.—Душанбе: Ирфон, 2011, 183 с.
- Худобердӣ Ҳоликназар. Тоҷикистон—СҲШ: субот ва шукуфонӣ.—Душанбе: Эр-граф, 2014.—382 с.
- Ҳоликназаров X. Республики Таджикистан и Китайская Народная Республика—сотрудничество во имя развития. (Сборник статей 2009–2012). —Душанбе: РТСУ, 2012.—189 с.
- Ҳоликназаров X. Таджикистан—ШОС: стабильность и процветение. Научно-публицистическое издание.—Душанбе, 2013.—248 с.
- Ҳоликназаров X. Ваҳдат кафолати ҳастии миллат. (Маҷмӯаи мақолаҳои солҳои 2012–2012).—Душанбе: Эр-граф, 2012. —152 с.
- Шарипов С.И. Политические процессы в таджикском обществе (посвященных 20-летию государственного образования Республики Таджикистан). Сборник статей 1998–2011 гг. —Душанбе: 2011.—375 с.

- Шамолов. А. Политическая философия Газали.–Душанбе: Эчод, 2008.–251 с.
- Тағай Раҳмон. Осори мунтахаб. (Маҷмӯи асару мақолаҳо ва хотироти дӯстон).– Душанбе: Эрграф, 2014. –538 с.
- Курбонов А.Ш. Рушди маориф дар шароити Истиқолияти давлатии ҶТ. (Маводи конфронси илмӣ-амалӣ).–Душанбе, 2014. –200 с.
- Сотрудничество стран ШОС в сфере безопасности, экономики, водно-энергетических ресурсов, коммуникации, культуры и перспектива ее расширения. (Материалы пятого заседания Форума ШОС, Таджикистан, Душанбе, 13–14 мая 2010 года). – Душанбе: Ирфон, 2011.–210 с.
- Традиции и процессы демократизации в Таджикистане. (Материалы научно-практических семинаров посвященных 20-летию государственного образования Республики Таджикистан и 60-летию Академии наук Республики Таджикистан). Том 2. Под общ. ред. Шамолова А. и Хайдарова Р.Дж. –Душанбе: Фонд Ф. Эберта, 2011.–220 с.
- Социальная специфика развития политической культуры в Центральной Азии. (Материалы международной конференции в Душанбе, 16–17 января 2009г.).–Москва: Фонд Розы Люксембург (ФРГ), 2009.–239 с.
- Муҳочирати меҳнатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, мушкилот, таъсири он ба ҷомеа ва роҳҳои танзими равандҳо.–Душанбе, 2013.–90 с.
- Проблемы формирование национальной идеи в Республике Таджикистан. (Материалы научно-

практической конференции г. Душанбе 18–19 апреля 2006 г.). Под ред. Хайдарова Р., Шамолова А. Душанбе: Ирфон, 2007. –259 с.

- Коррупция а Таджикистане, общественное мнения.–Душанбе: 2006. –112 с.
- Масъалаҳои раванди муҳочирати меҳнатӣ: мушкилот ва дурнамо (Маводи конфронси илмию амалӣ, ш.Душанбе, 28-уми июни соли 2013) Душанбе: Эр-граф. 2013.–232 с.

Нашрияи асосии Марказ маҷаллаи «Тоҷикистон ва ҷаҳони имрӯз» мебошад, ки он ҳамчун маҷаллаи мӯътабари илмӣ вориди феҳристи маҷаллаҳои Комиссияи олии аттестаціонии Федератсияи Русия мебошад. Дар он ба таври доимӣ мақолаҳои ҷиддии илмӣ, натиҷаҳои асосии рисолаҳои номзадӣ ва доктории таҳияшуда дар Марказ ва дигар ниҳодҳои илмии қишвар чоп мешаванд. МТС маҷмӯаҳои мақолаҳо, тезисҳо ва маводи конфронсу мизҳои гирд, натиҷаҳои тадқиқоти сотсиологӣ ва пурсиши афкори оммаро низ пайваста ба табъ мерасонад.

Мутахассисони Марказ ҳамчун коршиносони шинохтаи соҳавӣ дар фаъолияти комиссияҳои ҳукуматӣ ва гурӯҳҳои корӣ доир ба масъалаҳои муҳими сиёсию фарҳангӣ ва иҷтимоию иқтисодӣ ширкат менамоянд. Аз ҷумла дар солҳои охир онҳо дар фаъолияти комиссияҳои ҳукуматӣ ё гурӯҳҳои кории байниидоравӣ оид ба масъалаҳои зерин иштирок карданд:

- Таҳияи Конуни ҶТ «Дар бораи сабади истеъмолӣ» (дар назди Вазорати меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2012, Саидов Ф.С., Раҳматова Д.К.);

- Тахияи Конуни ҶТ «Дар бораи муҳоҷират» (дар назди Вазорати меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2012, Саидов Ф.С., Раҳматова Д.К.);
- Тахияи Консепсияи сиёсати давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи дин (дар назди Кумита оид ба корҳои дин, соли 2012, Ҳаким А.Р.);
- Тахияи Барномаҳои давлатӣ дар соҳаи обу энергетика (соли 2013, Рустамова Н.Н.);
- Тахияи Консепсияи сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон (соли 2014, Сафаров С.С. ва Ҳаким А.Р.);
- Таҳлилу арзёбии масъалаи Аҳдномаи минтақаи савдои озод дар доираи Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил (дар назди Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2014, Баротов Т.Җ.);
- Омӯзиши пешниҳоди ширкати “Serge Kozak” дар бобати татбиқи лоиҳаҳои соҳтмони роҳҳои оҳан, аз ҷумла доир ба соҳтмони хати нави роҳи оҳани Тоҷикистон (Айваҷ) – Афғонистон (Хулм–Мазори Шариф) ва Тоҷикистон (Ваҳдат)–Қирғизистон (Қарамиқ) (дар назди Вазорати нақлиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2014, Шодиев Ф.О.);
- Масъалаҳои амалисозии Консепсияи таъсис ва нигаҳдории ҷойҳои корӣ барои солҳои 2008–2015 (дар назди Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2014, Раҳматова Д.К.);
- Масъалаи байнисарҳадӣ дар муносибати Тоҷикистон бо Қирғизистон (дар назди Вазорати

корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2014, Ризоев Ш.Ш.);

- Таҳияи стратегияи миллии пешгирий аз тундгарой ва ифротгарой (дар назди Шӯрои Амнияти Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2014, Додиҳудоев Ҳ. А.)

Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти ҶТ робитаҳои васеи байналмилаӣ дорад. Дар доираи он имрӯз бо беш аз бист Маркази илмию тадқиқотии кишварҳои гуногуни ҷаҳон робитай илмӣ барқарор шуда, бо онҳо созишиномаҳои ҳамкорӣ ба имзо расида, корҳо ва барномаҳои илмии муштарак амалӣ мешаванд.

Имрӯз дар соҳтори Марказ 71 нафар корманди илмӣ ва кормандони маъмурий ва 10 корманди ёрирасон машғули фаъолиятанд. Аз рӯйи синну сол 24 нафар ё 34 дарсад аз кормандон то 35, 17 нафар ё 24 дарсад аз кормандон то 50 сола ва бақия дар синни болотар аз он мебошанд. Албатта, ба сабаби бештар будани теъдоди кормандони ҷавон, дар Марказ ба баланд бардоштани дараҷаи таҳассус ва бозомӯзии кормандон таваҷҷуҳи зиёд зоҳир мешавад. Тарбияи насли ҷавон ба устодони кордону таҷрибадор супорида шудааст, ки натиҷаҳои он назаррас мебошанд. Кадрҳои ҷавону лаёқатманди мо дар тамоми ҷодаҳои илм, маориф ва хизмати давлатӣ фаъолият доранд.

Роҳбарияти МТС-и назди Президенти ҶТ барои тарбия, интихоб ва ҷобаҷогузории кадрҳои ҷавон ва роҳбарикунанда кӯшиши худро ба ҳарҷ медиҳанд. Аз соли 2007 то имрӯз дар Марказ 61 унвонҷӯ ба қайд гирифта шудааст, ки 15 нафари он занону духтарон буда, 7 нафари онҳо бомуваффақият рисолаҳои номзадии худро дифоъ намуданд. Дар байни онҳо 4

нафарашон занону духтарон мебошанд. Ин кори Марказ дар асоси ташаббуси ватандустона буда, барои он аз бучети давлатӣ ҷиҳати роҳбарӣ ва ба ҳимоя тайёр кардани чунин кадрҳо маблағи иловагӣ сарф намешавад. Ҳамчунин, унвонҷӯёни Марказ барои давраи унвонҷӯйӣ ҳеч гуна маблағ пардохт намекунанд. Инчунин, дар Маркази тадқиқоти стратегиии назди Президенти ҶТ базаи захираи кадрҳо ташкил дода шудааст, ки барои тарбия ва ҷобаҷогузории кадрҳои ҷавону лаёқатманд заминаи хеле хуб ба шумор меравад. Барномаи давлатии компьютеркунонӣ низ дар МТС хуб ба роҳ гузашта шудааст ва ҳамаи кормандони он бо компьютерҳои замонавӣ ва ҳатҳои интернет таъмин гаштаанд, ки ин барои пешрафти кори кормандон таъсири мусбат мерасонад.

Дар Марказ ба омӯзиши забонҳо ва боло бурдани таҳассуси кормандон диққати ҷиддӣ дода мешавад. Аксари кормандони ҷавони МТС-и назди Президенти ҶТ дар марказҳои таълимии ватанию ҳориҷӣ аз курсҳои забономӯзӣ ва ихтисоси худашон гузашта, соҳиби сертификатҳои байналмилаӣ мебошанд.

Ҳамаи кормандони Марказ бо компьютерҳои замонавӣ ва нуқтаҳои интернет таъмин карда шуда, малакаи кор бо барномаҳои нави компьютериро доранд. Барои боз ҳам беҳтар намудани малакаи кор бо барномаҳои навтарини компьютерӣ дар МТС ҳар сол омӯзиши курсҳои компьютерӣ ташкил карда мешаванд.

Марказ почтаи электронии худ бо нишонии info@mts.tj ва сомонаи интернетии худ бо номи www.mts.tj – ро доро мебошад, ки барои гузаштан ба ҳукумати электронӣ ва сифатнок ба роҳ мондани табодули

маълумот байни ташкилоту идораҳо ва сохторҳои давлатӣ мусоидат мекунад. Дар сохтори Марказ раёсати маҳсуси таъмини иттилоотӣ мавҷуд аст, ки он 9 корманд дорад.

Умуман, Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тайи бист соли фаъолияти худ корҳои васеи тадқиқотию таҳлилиро доир ба муҳимтарин масъалаҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ, илмӣ ва фарҳангӣ анҷом дода, дар рушду шукуфоии Ватани азизамон саҳмгузор мебошад.

2. ДИРЕКТОРОНИ МАРКАЗ

Директори нахустини МТС-и назди Президенти ҶТ олими номдори иқтисодшиноси точик, профессор, академик Н.К.Қаюмов интихоб гардид.

Зиндагиномаи муҳтасар. Нуриддин Қаюмов 12 августи соли 1937 дар деҳаи Дардари ноҳияи Айнӣ таваллуд ёфтааст. Соли 1961 факултаи иқтисодии Донишгоҳи давлатии Тоҷикистонро хатм намуд. Соли 1967 сазовори унвонҳои илмии номзади илмҳои иқтисодӣ ва соли 1985 доктори илмҳои иқтисодиро гардид. Ба ҳайси муовини директори Пажӯҳишгоҳи иқтисодидёти Академияи илмҳои ҶТ, директори Интитути иқтисодидёти Госплани ҶШС Тоҷикистон, Мушовири давлатии Президенти ҶТ доир ба масъалаҳои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ, директори МТС-и назди Президенти ҶТ, муовини Вазири иқтисодидёт ва робитаҳои иқтисодии берунии ҶТ фаъолият намудааст. Асосгузори

Пажӯҳишгоҳи тадқиқоти иқтисодии Вазорати рушди иқтисод ва савдои ҶТ мебошад.

Нуриддин Қаюмов, пеш аз ҳама, ба туфайли таҳқиқоти худ дар соҳаи самаранокии иқтисодиёти миллӣ, рушд ва ҷойгирсозии қувваҳои истеҳсолкунандага ва иқтисодиёти давраи гузариши кишварамон маъруфият пайдо намудааст. Корҳои илмии солҳои охирӣ ў ба таҳқиқу арзёбии соҳаҳои назариявӣ ва амалии иқтисодиёти давраи гузариши ҶТ бахшида шудаанд.

Хотираҳо дар бораи давраи роҳбарии Н. Қаюмов. Таҳти роҳбарии Қаюмов Нуриддин Қаюмович ман аз соли 1991 кор мекардам ва он касро ҳамчун олимӣ маъруф хуб мешиносам. Он кас дорои илму маърифати баланд буда, ба ҳайси директори Маркази татқикоти стратегии назди Президенти ҶТ бисёр корҳои муҳим ва судмандро ба субут расониданд. Вақте ки ин Марказ ташкил шуд, он кас вазифаҳои дар пешин муасисса истодаро хуб дарк мекарданд ва мефаҳмонданд, ки МТС-и назди Президенти ҶТ аз пажӯҳишгоҳҳои дигар ба куллӣ тафовут дорад ва мо бояд аз рӯйи он масъалаҳои рӯзмарра, ки дар институтҳои соҳавӣ таҳқиқ мешаванд, тадқиқот набарем ва пажӯҳишҳои Марказ бояд фақат равандҳои стратегӣ дошта бошанд. Ҷолиби таваҷҷӯҳ ва шоистаи ёдоварист, ки Нуриддин Қаюмович олимӣ нуктасанҷу дақиқназар буда, набзи иқтисодии кишварамон ва тамоми нозукиҳои қонунияти қувваҳои истеҳсолиро хуб эҳсос мекунанд.

Наҳустин кори ҷиддии МТС таҳти роҳбарии академик Нуриддин Қаюмов таҳияи «Барномаи рушди иҷтимоӣ-иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои

солҳои 1996–2000» буд, ки ҳайати коршиносон ва му-
такассисони Марказ онро сарбаландона ичро наму-
данд. Инчунин, бо роҳбарии бевоситаи ин донишман-
ди маъруф дар давраи тақдирсози ҷумхурӣ, давраи гу-
зариш ба муносибатҳои иқтисоди бозоргонӣ, бисёр
тавсияҳои методӣ ва амалӣ оид ба ҷорӣ кардани па-
дидаҳои бозаргонӣ таҳия мегардиданд, ба Ҳукумати
кишвар пешниҳод ва дар амал ҷорӣ мешуданд. Маса-
лан, барои соҳаи қишоварзӣ оинномаи намунавӣ ба-
рои ҳочагиҳои дехқонии инфириодӣ ва дастаҷамъӣ, тав-
сияҳо оид ба ташкил кардани ҳочагиҳои дехқонӣ–
фермерӣ, тарзҳои идоракунӣ, тарзи ҳисоб дар
ҳочагиҳои мазкур, доир ба андози ягонаи замин, соз-
мон додани ҳочагиҳои иҷоравӣ, такмили муносибат-
ҳои ҳочагидорӣ ва ғайра таҳия карда шуданд.

Нуридин Қаюмович ҳамчун роҳбар масъулияти
калонро дар назди колективи МТС-и назди Прези-
денти ҶТ ҳис мекард ва нисбати коркунони ин муас-
сисаи тадқиқотӣ ниҳоят сахтигу серталаб буданд.
Масалан, дар даврае, ки дар ду майдон ҳамоишгарон
менишастанд ва корхонаи мо дар ихотаи онҳо қарор
дошт, мо мунтазам ва сари вақт ба кор меомадем ва
чун ҳарвақта кор мекардем, аз ин рӯ, ба Марказ зар-
рае ҳам зарап нарасид. Ҳамаи ин хизмати ин шахси ва-
тандӯст аст. Дар муддати роҳбариаш фикру хаёлашон
фақат дар ободии корхона, пешрафти илми иқтисод,
бехтар намудани шароити кор ва зисту зиндагии кор-
кунон буд ва кӯшиши зиёд ба ҳарҷ медод. Аз ҳолу
аҳволи ҳар як корманди ин муассиса огоҳ буданд. Дар
давраи душвортарин (солҳои 1994–1997) барои кор-
мандони МТС ҳӯроки нисфириӯзии ройгон, роҳпулӣ ва

мунтазам мукофотпулиҳоро ташкил карда буд. Дар давраи камчинии маҳсулоти ҳӯрокворӣ барои коркунон ҳамарӯза аз худи заводи нонпазӣ нон меоварданد ва қариб, ки дастрасӣ ба ҳамаи маводи ғизоии талаботи аввалдараҷаро таъмин мекарданд ва мо камчинихои он даваро ҳатто ҳис намекардем. Ин аз он шаҳодат медиҳад, ки он кас дар давраи роҳбари МТС буданашон худро ҳамчун роҳбари баландҳимат, покизакор, покизарӯзгор, ғамхор, ҷашмсер нишон дод. Ӯ хислати маҳалгарӣ ва ҳешутаборбозӣ надошт. Ҳамаи коркунон барояшон баробар буданд. Ҷавононро доимо ба роҳи рост ҳидоят мекард ва онҳоро дар рӯҳияи муҳаббату самимият байни якдигар, ба мисли авлоди як падару модар ва бо якдигар ёрӣ расонидан, даъват мекард. Пиронро дастгирӣ мекард ва кумак мерасонд.

Хулоса, Нуридин Қаюмович олими барҷаста, роҳбари серталабу саҳтигир, адолатпарвар, инсони ватандӯсту ҳалқпараст буд. Меҳнатдӯстию хушмуомилагӣ, хайрҳоҳио хоккориаш ҳадду канор надшт. Ӯ инсоне ҳаст, ки барои нашъунамои илми иқтисод ва дар заминай он пешрафти иқтисодиёту ободии Ватан тайёр аст тамоми ҳастияшро фидо кунад. Мо бехтарин дуоҳои хайр, муҳаббатомез ва самимонаи худро ба он шахси бузург изҳор менамоем.

С.Соҳибназарова, собиқ сардори раёсати Марказ

Аз соли 1998 то декабри соли 2001 МТС-и назди Президенти ҶТ-ро доктори илмҳои фалсафа, профессор ва ходими ҷамъиятий Искандар Асадуллоев сарварӣ намуд.

Зиндагиномаи муҳтасар. Искандар Асадуллоев 26 марта соли 1949 дар шаҳри Душанбе таваллуд шудааст¹. Соли 1973 факултаи

таърихи Донишгоҳи давлатии Москва ба номи М.В. Ломоносовро хатм кардааст. Номзади илми фалсафа аст. Дотсенти кафедраи фалсафаи Донишгоҳи давлатии тибби ба ном Абӯалӣ ибни Сино будааст, ҳамчунин, дар Дастигоҳи Кумитаи Марказии Ҳизби Коммунисти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дар вазифаи мудири шуъбаи Институти иқтисодиёти ҷаҳонӣ ва робитаҳои байналмилалии АИ ҶТ кор кардааст. Муддате хабарнигори бахши русии радиои «Озодӣ» буда, ташкилоти ғайрихукуматии Маркази иттилотию тадқиқотии «Симурғ»-ро таъсис дода, ба он роҳбарӣ намудааст.

Аз моҳи июли соли 1996 ба ҳайси ёвари Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва аз соли 1998 ба симати директори Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мушовири Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ифои вазифа кардааст. Аз моҳи декабри соли 2001 то моҳи январи соли 2007 сарходими илмии Институти фалсафа ва ҳуқуқи Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон будааст. Дар соли 2003 рисолаи доктории худро дифоъ кардааст. Корманди шоистаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, узви созмони байналмилалии Гегел ва узви феҳристи Гегели Олмон мебошад.

И.К.Асадуллоев муаллифи чандин монография ва мақолаҳо мебошад. Вай консепсияи минтақаҳои марзӣ ва назарияи мавҷудияти 20 категорияи нави фалсафиро тарҳрезӣ намудааст. Дар корҳои илмию тадқиқотии вай проблемаҳои геополитика, фалсафаи сиёsat, ҳаёти байналмилалӣ, амнияти минтақавӣ ва миллии Тоҷикистон инъикос ёфтаанд. Ӯ доир ба масоили муҳими мусир борҳо дар конфронсҳои илмию амалии ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ суханронӣ кардааст. Ҷанд кори илмӣ-тадқиқотии Искандар Асадуллоев ба забонҳои ҳориҷӣ тарҷума шудаанд. Ҳамчунин, ба қалами ӯ намоишномаи ҳаҷвии «Ишқи ман, демократия», маҷмӯai ҳикматҳо ва шеърҳо тааллуқ доранд.

Хотираҳо дар бораи давраи роҳбарии И. Асадуллоев.

«Искандар Курбонович Асадуллоев яке аз роҳбарони арзандай Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон буд. Ӯ тавонист дар байни кормандон муҳити хоси кориро ба вуҷуд оварад, ки ин ҳосили истеъдоди хос ва вусъати ҷаҳонбинии васеи вай буд.

Ӯ чун шахси ҳадафманд, дорои маълумоту дониши олий, обутобёфта дар даврони ҷанги дохилӣ, дар корҳои илмӣ-тадқиқотии пешниҳод намудаи МТС сиёsatи дохилӣ ва ҳориҷиро воқеъбинона ва беғаразона инъикос менамуд.

Искандар Асадуллоев дар ҷорабинҳои гуногун: конфронсҳо, мизҳои гирд, семинарҳо ва дигар нишастҳо ба суханронии дигарон бодиқкат гӯш мекард, масоилро ба таври воқеъбинона ва беғаразона арзёбӣ менамуд, ки барои мо намунаи ибрат буд. Дар хислати ӯ маҳсусан, амалгаройӣ ва маҳорати созиш додани та-

рафҳои бо ҳам муқобил арзишманд буд. Махз дар давраи роҳбарии ӯ дар МТС таҳқиқоти ҷавобгӯ ва созгор бо суръати қарни XXI анҷом мегирифт, ки имрӯз низ ҳатто берун аз ҳудуди кишвари мо дорои аҳамиятанд. Искандар Искандаров чун роҳбар андешаю тафаккури мустақилона дошт, метавонист ба ҷизи нау зуд пай барад, онро дастгирӣ созад ва роҳҳои самараноки иҷрои вазифаҳои ба уҳдаи Марказ гузошташударо ҷустуҷӯ намояд.

Махсусан, бояд тамоюли Искандар Асадуллоевро ба корҳои эҷодӣ, адабӣ, мавзӯъҳои таъриҳӣ, таърихию сиёсӣ таъкид намуд, ки дар бораи он бо мо-ҳамкорон ва кормандони худ машварат менамуд ва ҳамаи ин ба ин ё он шакл ба рушди касбии ҳар қадоми мо мусоидат мекард.

Искандар Асадуллоев ба тарбияи ҷавонон, ки барои кор дар Марказ ҷалб мешуданд, таваҷҷӯҳи хос зоҳир мекард, то ин ки дар онҳо рӯҳияи эҷодкорӣ, дарки таҳаввулоти сиёсию иқтисодии кишвар ташаккул ёбад. Вай ҷавононро ҳамеша даъват мекард, ки дар ҳаёти иҷтимоии МТС фаъолона ширкат варзанд, сатҳи донишу малакаи худро такмил диханд, то созандагони арзандай ояндаи Ватан шаванд».

Н.Н. Рустамова,
муовини сардори Раёсати тадқиқоти масъалаҳои
макроиқтисодӣ

Профессор Сироҷиддин Комилов МТС-ро аз соли 2001 то 2005 роҳбарӣ кард.

Зиндагиномаи мухтасар. Комилов Сироҷиддин Ҷалолиддинович соли таввалудаш 1950, маълумоташ олӣ. Соли 1972 факултаи иқтисодиии Донишгоҳи давлатии Тоҷикистонро бо ихтисоси иқтисодчии иқтисодиёти саноат бо дипломи аъло хатм намудааст. Ӯ аспирантура ва докторантураро дар Донишгоҳи давлатии шаҳри Ленингради Федаратсияи Русия ба итном расонида, соли 1978 рисолаи номзадӣ ва соли 1991 рисолаи докториро ҳимоя намудааст. Соли 1994 ба унвони профессорӣ сазовор гардида, соли 2008 узви ҳақиқии Академияи байналмилалии мактабҳои олӣ интихоб шудааст.

Аз соли 1972 то соли 2001 дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба ҳайси асистент, муаллими калон, дотсент, профессори кафедраи иқтисодиёти саноатро фаъолият намудааст. Сироҷиддин Комилов аз соли 1994 вазифаи мудири кафедраи иқтисодиёти корхонаҳо ва соҳибкориро ба уҳда дошта, соли 1996 декани факултаи иқтисод ва идораи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

таъйин шуд.

Аз соли 1997 то соли 2001 ба ҳайси ноиби ректор оид ба корҳои илмӣ, ноиби ректор оид ба таълими До-нишгоҳи миллии Тоҷикистон фаъолият намуда, соли 2001 бо фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон директори Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти ҶТ таъйин гардидааст. Сироҷиддин Комилов бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз соли 2005 ректори Донишкадаи иқтисодии Тоҷикистон (собиқ Донишкадаи андоз ва ҳуқуқ) таъйин шуда, барои тарбияи мутахассисони ҷавон саҳми шоиста гузоштааст. Аз моҳи октябрி соли 2009 то соли 2012 Сироҷиддин Комилов вазифаи директори Муассисаи давлатии “Пажӯҳишгоҳи меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ”-и Вазорати меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистонро иҷро менамуд. Аз соли 2012 то ба ҳол мудири кафедраи назарияи иқтисоди Донишгоҳи славяний Тоҷикистону Русияро ба уҳда дорад. Сироҷиддин Комилов дар тарбияи олимони ҷавон, унвончӯён, докторон пурсамар буда, то соли 2014 таҳти роҳбарии ў 30 нафар рисолаи номзадӣ ва 4 нафар рисолаи докториро ҳимоя намудаанд. Дар баробари ин, ў ба ҳайси ноиби Президенти Шуъбаи Тоҷикистонии Академияи байналмилалии илмҳои мактабҳои олӣ, муовини раиси ҷамъияти “Дониш”, сармуҳаррири маҷаллаи “Меҳнат ва рушди иҷтимоӣ”, муовини сармуҳаррири маҷаллаи байналмилалии илмӣ-таҳлилии АвроОсиё “Проблемы современной экономики” мебошад.

Профессор Сироҷиддин Комилов бештар аз 200 номгӯй корҳои илмию методиро ба нашр расондааст, ки 20 монография, 16 брошюра, 8 китоби дарсӣ ва васоити таълими аз ҷумлаи онҳоянд.

Хотироти Сироҷиддин Комилов:

«Пеш аз ҳама бояд таъкид кард, ки МТС-и назди Президенти ҶТ дар солҳои 2001–2005 бештар саъӣ ва талоши худро барои расидагӣ ба масъалаҳои сиёсӣ ва иқтисодӣ равона карда буд. Дар он давра дар Марказ шахсоне ҷамъ омада буданд, ки мутахассисони варзидаи соҳаҳои иқтисод ва сиёсату иҷтимоӣ буданд, ки баъзе аз онҳо доир ба масъалаҳои иқтисодию иҷтимоӣ ва қисми дигар роҷеъ ба масоили сиёсӣ таҳқиқоти пурарзиш анҷом медоданд. Дар соли 2002 соҳтори нави МТС такмил ёфт ва аз тарафи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ гардид, ки мутобики он дар фаъолияти Марказ тағйирот ворид карда шуд. Дар он вакт масъалагузорӣ шуда буд, ки МТС бояд барои пажӯҳиши проблемаҳои иқтисодӣ ва беҳтару хубтар ба роҳ монданни таҳлилу баррасии онҳо, ҳамчунин вобаста ба муносабатҳои байналмилалӣ ва дурнамои он кору фаъолиятро чӣ гуна роҳандозӣ кунад. Вобаста ба ин масъалаҳо аз тарафи кормандони МТС таҳлилу таҳқиқот анҷом дода мешуд ва натиҷаи он ба Ҷаҳонӣ иҷроияи Президенти мамлакат ирсол мегардид.

Оид ба масъалаҳои иҷтимоӣ. Ногуфта намонад, ки вакте ки ман ба МТС-и назди Президенти ҶТ ба ҳайси роҳбар ба кор омадам, то он замон ва баъд аз он низ дар Бонки ҷаҳонӣ вобаста ба масъалаи стратегияи паст кардани сатҳи камбизотӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон қариб якуним сол ҳамчун мушовир фаъолият мекардам. Вакте ки соли 2002 амалишавии стратегияи мазкур оғоз гардид, ба МТС супориш дода шуд, ки мониторинги иҷрошавии онро анҷом дихад. Аз ин лиҳоз, як бахши қалони пажӯҳиши МТС ба масоили иҷтимоӣ равона шуда буд

ва ҳар шаш моҳ ва як сол масоилеро, ки бояд дар стратегияи паст кардани сатҳи камбизоатӣ зина ба зина ҳалли худро пайдо мекарданد, таҳлил карда мебаромадем. Аз ҳамин нуқтаи назар дар муддати як сол мо муштара-кан бо ташкилотҳои байналмилалӣ ва дигар созмонҳои марбута зиёда аз 10 конфронсу семинарҳо ва мизҳои гирдро ташкил менамудем, то ин ки муаммоҳои асосии иҷтимоиро таҳлилу баррасӣ намоем, чунки роҳҳои ҳаллу фасли онҳо дар ҳуҷҷати мазкур дарҷ гарданд.

Лаҳзаҳои хотирмон. Пеш аз ҳама, дар он вақт яке аз лаҳзаҳои хотирмон ин буд, ки МТС-и назди Президенти ҶТ бо Институти тадқиқоти стратегии Ҷумҳурии Қазоқистон, ки дар шаҳри Алмаато ҷойгир буд, робитаи хубро ба роҳ монд. Ҳамасола ду маротиба кормандони мо ба Алмаато ва кормандони онҳо ба Душанбе рафтумад мекарданд, робитаи хуби ҳамкорӣ созмон дода шуда, дар доираи он конфронсҳои муштарақро баргузор мекардем.

Лаҳзай дигар ин буд, ки мо як конфронси муштарақро доир ба масоили амниятӣ дар Афғонистон ва минтақа якҷоя бо Маркази тадқиқоти стратегии Афғонистон ва бо дастгирии бевоситаи Вазири вақти корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон Талбак Назаров гузарондем. Дар ин нишаст Муҳаммадюнуси Қонунӣ ва марҳум Сайд Абдуллоҳи Нурӣ, мутахассисони вазорату идораҳои гуногун ва марказҳову пажӯҳишгоҳҳои тадқиқотӣ ширкат варзида буданд. Дар доираи конфронс, пеш аз ҳама, таҷрибаи сулҳи тоҷикон барои мардуми Афғонистон матраҳ гардид, зоро дар нишasti мазкур дар баробари мутахассисон инчунин шахсоне иштирок ва суханронӣ намуданд, ки бевосита иштирокии музокироти сулҳи тоҷикон буданд. Ба ин нукта таваҷҷуҳ

зохир гардид, ки Афғонистон ва мардуми шарифи он чӣ гуна метавонанд аз таҷрибаи сулҳи тоҷикон барои суботу амнияти худ истифода баранд. Бояд гуфт, ки конфронтси мазкур аз тарафи иштирокчиён бениҳоят хуб пазируфта шуд, зоро таҷрибаи сулҳи тоҷикон худ як мактаб аст.

Ҳамчунин, Маркази тадқиқоти стратегии ҶТ бо марказҳои тадқиқотии Ҷумҳурии Мардумии Чин ҳамкории самарабахшро ба роҳ монд, ки дар доираи он як конфронтси доимамалкунанда барпо мегардид. Сараввал дар он 7 намояндаи марказҳои тадқиқоти стратегии Чин иштирок намуданд, ки бештар дар он масъалаҳои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ баррасӣ мешуданд. Ҳамин тавр, ҳар сол як маротиба коғронс гузаронида мешуд ва дар он мутахассисону таҳлилгарони мо иштирок ва суханронӣ мекарданд, яъне баргузории конфронтс муддати се сол, аз соли 2002 то 2005 ва баъд аз он низ идома дода шуд. Ногуфта намонад, ки дар ин нишаствҳо, пеш аз ҳама, мо масъалаҳои ғанӣ гардонидани иқтисоди миллӣ, ҷалби сармояи хориҷӣ ва бартараф кардани мушкилоти иҷтимоии қишварамонро таҳлилу арзёбӣ мекардем ва таҷрибаи Чин низ омӯхта мешуд. Он замон мутахассисони мо ба Ҷумҳурии Мардумии Чин рафта, дар Маркази тадқиқоти стратегии Чин воқеъ дар шаҳри Шанхай таҷрибаомӯзӣ мекарданд, ки дар он марказ беш аз 600 пажӯҳишгар фаъолият менамуданд. Яъне ҳамаи инҳо лаҳзаҳое буданд, ки аз онҳо ба некӣ ёд ва ифтихор мекунам.

Таманийт. Пеш аз ҳама, меҳостам, ки МТС-и назди Президенти ҶТ дар асл як маркази бонуфузи таҳлилии минтақа гардад ва барои рушду равнақи қишишварамон, барои ҳалли масъалаҳои иқтисодӣ ва иҷти-

моии ватанаи азизамон–ҶТ саҳмгузор бошад. Он проблемаҳо ва муаммоҳое, ки имрӯз ҳалталабанд, МТС бояд онҳоро биомӯзад ва ояндабинии кишварро дар раванди ҷаҳонишавӣ таҳлилу арзёбӣ намояд».

Хотирот дар бораи давраи роҳбарии С. Комилов:

«Охири моҳи декабри соли 2001 доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Сироҷиддин Комилов директори МТС-и назди Президенти ҶТ таъйин шуд. Ӯ яке аз олимони иқтисоддони маъруфи ҷумҳурӣ буда, қабл аз ин низ бо МТС ҳамкории наздик дошт, узви Шӯрои илмии МТС буд, дар корҳои илмию тадқиқотӣ ва омодасозии маводи муҳталифи илмию таҳлилӣ, ки ба мақомоти ҳокимияти ҷумҳурияйӣ ва маҳаллӣ пешниҳод мешуданд, фаъолона ширкат меварзид.

МТС дар маҳфилҳои илмӣ чун яке аз марказҳои пешбари илмию тадқиқотӣ маъруф аст. Марказ тайи солҳои баъди таъсис ёфтани дар тарҳрезии муҳимтарин барномаҳои сиёсӣ ва иҷтимоӣ-иқтисодӣ саҳми шоиста гузоштааст.

Дар солҳои 2002–2005 дар МТС доир ба амнияти иқтисодӣ таҳқиқот анҷом гирифт. Ин барнома дар доираи мавзӯъҳои тасдиқшудаи Шӯрои ҳамоҳангозии корҳои илмӣ-тадқиқотии назди Президиуми Академияи илмҳои Ҕумҳурии Тоҷикистон таҳия гардид. Илова бар ин, мутахассисони МТС дар тарҳрезии Барномаҳои дарозмуҳлати рушди иҷтимоӣ-иқтисодии кишвар – Стратегияи коҳиши камбизоатӣ, Стратегияи коҳиши камбизоатӣ дар Ҕумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 2007–2009 ва Стратегияи миллии рушди Ҕумҳурии Тоҷикистон дар давраи то соли 2015, ки ташабbusкори пешниҳоди онҳо Президенти Ҕумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон буд, ширкат варзид.

Ҳамзамон бо ин, МТС дар ин давра равандҳои иҷтимоӣ-иктисодии ҷумҳурии моро беғаразона мавриди таҳлил қарор медод. Аз рӯи ин таҳлилҳо барои Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати қишвар маводи иттилоотӣ-таҳлилӣ пешниҳод мешуд. МТС зимни ҳамкории наздик бо вазоратҳо ва идораҳо ва бо мақомоти маҳаллии ҳокимијат, ба таври мунтазам ва беғаразона хулосаҳо ва натиҷагирии худро доир ба лоихаи барномаҳои давлатӣ, консепсияҳо ва санадҳои муҳими дигар пешниҳод мекард.

Тайи солҳои зикршуда МТС ҳамкории худро бо марказҳои (институтҳои) мушобехи ИДМ ва хориҷаи дур, бо созмонҳои байналмилалӣ, ки барои баргузории конфронсҳои илмию минтақавӣ, мизҳои гирд, семинарҳо, нашрияҳои муштарак ва дигар иқдомот изҳори алоқамандӣ мекарданд, густариш бахшид. Албатта, метавон номгӯйи зиёди чунин ҷорабиниҳоро дар ин ҷо зикр кард, аммо фикр мекунам, ки аксари онҳо нашр шудаанд ва барои аҳли ҷомеа маълуманд.

Воқеан, яке аз рӯйдодҳои муҳим барои МТС-и назди Президенти ҶТ нашри шумораи аввалини маҷаллаи «Тоҷикистон ва ҷаҳони мусосир» дар соли 2002 гардид, ки сармуҳаррири он Сироҷиддин Комилов буд. Солҳои минбаъда ин маҷалла дар радифи нашрияҳои маъруфи тақризӣ шомили Кумитаи олии аттестатсионии Федератсияи Русия (ВАК) гардид ва имрӯз ин маҷалла на танҳо дар ҷумҳурии мо, балки берун аз ҳудуди қишварамон доираи васеи муаллифон ва хонандагонро дорад.

Махсус бояд таъкид кард, ки таҳти роҳбарии Сироҷиддин Комилов дар ин давра сохтори илмию ташкилии МТС бозсозӣ шуд. Низомномаи нави Маркази

тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумурии Тоҷикистон тарҳрезӣ гардид, ки бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 18 июли соли 2003, № 1109 тасдиқ шуд. Мутобиқи Низомномаи нав дар назди МТС вазифаҳои нав гузошта шуданд, сохтори илмию ташкилии Марказ ба куллӣ тағиیر ёфт. Илова бар ин, санадҳои вобаста ба муқаррар намудани вазифаҳои тамоми категорияҳои кормандони Марказ омода ва қабул шуданд. Ҳамаи асноди тасдиқшуда дар он давра аҳамияти кории худро событ намуданд ва имрӯз низ амал меқунанд.

**О.Бобокалонов,
собиқ муовини директори МТС**

Соли 2006 Сироҷиддин Комиловро дар вазифаи директори МТС-и назди Президенти ҶТ доктори илмҳои сиёсӣ, профессор Суҳроб Шарипов иваз намуд.

Зиндагиномаи мухтасар.
Суҳроб Ибронович Шарипов 18

апрели соли 1963 дар шаҳри Душанбе таваллуд шудааст.

Соли 1988 факултаи фалсафаи Донишгоҳи давлатии Москва ба номи М.В. Ломоносовро хатм кардааст. Доктори илмҳои сиёсатшиносӣ; солҳои 1988–1990 устоди фанни фалсафаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон; солҳои 1990–1993 аспиранти факултаи фалсафаи Донишгоҳи давлатии Москва ба номи М.В. Ломоносов. Номзади илмҳои фалсафа; солҳои 1993–1998

корманди илмии факултаи фалсафаи Донишгоҳи давлатии Москва; солҳои 1998–2001 мудири шуъбаи Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти ҶТ; солҳои 2001–2003 муовини мудири шуъбаи иттилоотӣ-таҳлилии Дастгоҳи иҷроияи Президенти ҶТ; солҳои 2003–2005 ёрдамчии Президенти ҶТ;

Ҳамон сол боз ба Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти ҶТ бармегардад ва то соли 2011 ба ҳайси директори Марказ ифои вазифа кардааст. Аз моҳи декабри соли 2011 вакили Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аст.

Суҳроб Шарипов унвонҳои номзади илмҳои фалсафа ва доктори илмҳои сиёсию дорад. Ӯ муаллифи ду монография, бештар аз 300 мақолаи илмӣ-таҳлилий ва ширкаткунандай бештар аз сад конфронсҳои байналмилалии илмию амалий мебошад.

Хотираҳо дар бораи давраи роҳбарии С. Шарипов:

«Бо Суҳроб Ибронович мо дар МТС якҷо кор мекардем. Ӯ инсони хуб ва росткор аст. Шахси хеле дилсӯз аст ва доимо ба дӯston дасти мадад дароз мекунад. Ҳамеша саъю талош мекунад, ки ҳамаи кормандонаш худро хуб эҳсос намоянд. Ба ҳама «бо як ҷашм» нигоҳ мекунад. Барои ӯ аз қадом минтақа будани шахс аҳамият надорад, муҳим барои вай ин аст, ки шахс дар кори худ маҳорату қасбият дошта бошад. Шахсони бофаросатро эҳтиром мекунад, чунки худ шахсияти бофаросат аст.

Вақте ки Суҳроб Шарипов директори МТС таъйин гардид, ӯ хеле ҷавон буд, бо вучуди ин, на танҳо дар соҳаи сиёсати дохилӣ, балки дар риштаи сиёсати берунӣ низ дониши комил дошт. Ба туфайли ӯ, Мар-

каз ташкилоте гардид, ки на танҳо дар байни сохторҳои дохилӣ, балки дар байни созмонҳои байнаналмилалӣҳам соҳиби эътибор гардид. Маҳз таҳтироҳбари вай МТС ба тарҳрезии идеяи миллӣ оғоз намуд. Он вакт сохторҳои дигар низ сари ин мавзӯъ кор мекарданд, vale маҳз Маркази тадқиқоти стратегӣ ин масъаларо ба таври мушаххас ва миқёснок мавриди таҳлилу арзёбӣ қарор дод.

Ҳангоме ки Суҳроб Шарипов директори МТС буд, тамоми кормандони ин ташкилот чун як гурӯҳи муттаҳид ва якпорча содикона кору фаъолият мекарданд, ки дар байнашон номзадҳо ва докторони илм буданд.

Мо ҳам масъалаҳои сиёсати дохилӣ ва ҳам беруниро таҳлилу тадқиқ мекардем. Бо созмонҳои байнаналмилалӣ, муассисаҳои таълимоти олий, ҳамчунин бо марказҳои мушобеҳи кишварҳои хориҷӣ як силсила созишиномаҳо баста шуд. Умуман, мо баҳри он талош мекардем, ки манфиатҳои давлатро ҳимоя намоем.

Абдулвоҳид ШАМОЛОВ,
доктори илмҳои фалсафа, директори
Пажӯҳишгоҳи фалсафа, сиёsatшиносӣ
ва ҳуқуқи АИ ҶТ

Аз соли 2012 то аввали соли 2014 роҳбарии МТС-и назди Президенти ҶТ-ро ходими намоёни давлатӣ Б.А.Маҳмадов ба зимма дошт.

Зиндагиномаи мухтасар. Маҳмадов Бобоҳон Алиевич 8 июля соли 1950 соли таваллуд шудааст. Ҳатмкардаи Доңишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон буда, ихтисосаш таърихшинос мебошад. Рисолаи илмии худро ба омӯзиши «Фалсафай сиёсии калом» бахшида, номзади илмҳои фалсафа гардид. Фаъолияти кории худро аз соли 1970 то 1989 дар соҳтори Кумитаи давлатӣ оид ба матбуоти ҶШС Тоҷикистон ба ҳайси мутахассис оғоз намуда, аз соли 1989 то 1992 муовини аввали раис, баъдан раиси Кумитаи давлатӣ оид ба матбуоти ҶШС Тоҷикистон фаъолият менамояд.

Бобоҳон Алиевич аз соли 1992 то 1994 ба ҳайси Вазири матбуот ва иттилооти Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолият мекунад. Соли 1994 бо фармони Президенти ҶТ Вазири фарҳанг ва иттилооти ҶТ таъйин мегардад. Соли 1997 Вазири фарҳанги ҶТ таъйин гардида, то соли 2001 дар ин симат ифои вазифа менамояд. Аз соли 2001 то 2007 мудири шуъбаи шуғл ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Дастгоҳи иҷроияи Президенти ҶТ-ро ба уҳда дошт.

Соли 2007 бо фармони Президенти ҶТ Сафири фавқулода ва муҳтори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Ҷумҳурии Ӯзбекистон таъйин мегардад, дар ин вазифа то соли 2010 фаъолияти дипломатӣ анҷом дод. Аз соли 2010 то соли 2012 дар рӯҳсатии эҷодӣ буда, январи 2012 директори МТС-и назди Президенти ҶТ бо фармони

Президенти ҶТ таъйин мегардад. Моҳи январи соли 2014 ба нафақа баромад.

Бобохон Маҳмадов академики Академияи байналмилалии иттилоот мебошад. Барои хизматҳои арзандааш бо орденҳои «Шараф», «Дустӣ», ду маротиба ба унвони «Аълоҷии матбуоти СССР» сарфароз гардидааст. Соҳиби унвонҳои «Аълоҷии матбуоти РСС Тоҷикистон» ва «Аълоҷии фарҳангӣ ҶШС Тоҷикистон» ва барандаи Ҷоизаи ба номи Абдулқосим Лоҳутӣ дар соҳаи матбуот мебошад.

Ӯ муаллифи беш аз 100 монография, мақолаҳои илмӣ ва китобҳо мебошад, аз он ҷумла «Фалсафаи сиёсии калом», «Маънии ҳайр», «Тоҷикистон», «Ғуруби офтоб», «Афсонаи танҳоӣ», «Сабрия», «Ҳаёте, ки аз барқ чило нагирифтааст» (бо забони ӯзбекӣ), «Чиҳил духтар», «Ёде аз рӯзҳои гузашта», «Сарнавишт» ва «Дурданаҳои маърифат» мебошад.

Хотироти Бобохон Маҳмадов:

«Навиштани хотиротро дар бобати фаъолияти худ дар Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон кори басо душвор мепиндорам, чунки худ дар назди худ мисли ойина баромад намуда, тамоми рӯзҳои гузаштаро ба ёд оварда, хулоса баровардан мушкил аст. Бояд гуфт, ки инсон, пеш аз ҳама, шахсияти эҳсосӣ аст, аз ин рӯ, тамоми кору ҳодисаҳои ба худаш даҳлдоштаро наметавонад ба таври воқеӣ мавриди баррасӣ қарор дихад ва арзёбӣ намояд. Сониян, камина худтаърифкунӣ ва умуман, дар бораи худ навиштанро намеписандам ва ба он бовар ҳастам, ки инсонро аз ҳама бештар ва пештар атрофиён, ҳамкорон ва зердастон метавонанд баҳои ҳақиқӣ диханд. Дар умум, баҳои фаъолияти ҳар яки моро таъриҳ

медиҳад, зеро махз он довари ростин ва одил мебошад, ки ҳама чизро дар мизони вақт баркашида, аз ғалбери замон мегузаронад ва ба таври вокей ҷобаҷо мегузорад...

Ба ҳар ҳол, ба таври муҳтасар зикр намудани ҳастам, ки дар санаи 10 январи соли 2012 бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон директори Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъйин гардидам. Аз рӯзҳои аввали фаъолиятам ба ҳайси роҳбари ин ниҳоди муҳим баҳри икрои дастуру супоришҳои Сардори давлат барои баланд бардоштани сатҳи тадқиқоти стратегӣ, таҳлил ва ояндабинӣ дар соҳаҳои рушди сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоию фарҳангии мамлакат фаъолияти худро шурӯъ намудам. Дар ин муддат барои ба анҷом расонидани корҳои таҳлилию ояндабинӣ баъзе иқдомҳои навро рӯйи даст гирифта, баҳри амали гардидани онҳо корро ба роҳ мондам.

Роҷеъ ба фаъолияти Марказ. Бояд гуфт, ки яке аз самтҳои муҳими таҳлил ва ояндабинии Тоҷикистони имрӯза ин рушди баробари минтақаҳо ба шумор меравад, зеро кишвари мо аз лиҳози сарватҳои табии зеризамини ғанӣ буда, истифодаи самараноки онҳо барои тараққиёти маҳалҳо зарур аст. Аз ин рӯ, пеш аз ҳама, таъмини рушди устувори ноҳияҳои кӯҳсори минтақаи Рашт, Вилояти Муҳтори Кӯҳистони Бадаҳшон, ноҳияҳои вилоятҳои Ҳатлон ва Суғд самти афзалиятноки сиёсати давлатӣ буда, боиси кам кардани раванди муҳочирати меҳнатии шаҳрвандон ба хориҷи мамлакат, таъмини амнияти озуқаворӣ ва болоравии сатҳи иқтисодиву иҷтимоии мардуми заҳматкаш шуда метавонад.

Минтақаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон зарфияти ба-ланди рушду паешрафтро соҳибанд ва татбиқи онҳо барои солимии миллат ва ҷомеа шароити мусоид ба вучуд меоварад ва маҳсусан, ба раванди ташаккули инсони солим дар Тоҷикистон тақвият мебахшад. Масъалаи мазкур яке аз самтҳои муҳими фаъолияти тадқиқотӣ ва таҳлилии Марказро ташкил медод ва маводи илмӣ, таклифу пешниҳодҳои марбут ба ин мавзӯъ омода шуда, ба Роҳбарияти олии мамлакат ирсол мегардид.

Мавзӯи дигаре ки дар мадди назари доимии манқарор дошт, ин баргузор намудани тадқиқоти густурда дар шаҳру ноҳияҳои мамлакат оид ба масъалаҳои актуалии сиёсӣ ва иқтисодию иҷтимоӣ буд. Дар мавзӯи масъалаҳои ташаккули синфи миёна дар Тоҷикистон, таъмини амнияти иттилоотӣ ва рушду пашрафти соҳибкорӣ дар маҳалҳо тадқиқот ва пурсиши афкори умум гузаронида шуд.

Ҳамчунин, ду маротиба гурӯҳи кории Марказ ба-рои тадқиқот ба Федератсияи Русия сафар намуда, роҷеъ ба вазъу мушкилоти муҳоҷирони меҳнатӣ гузоришҳои таҳлилӣ омода намуд, ки дар асоси онҳо таклифу пешниҳодҳои Марказ барои ҳаллу фасли масъалаҳои мавҷудаи муҳоҷирони меҳнатӣ дар Русия ба мақомоти даҳлдори кишвар фиристода шуд.

Дар ин давра доир ба масъалаҳои дар боло зикргардида конфронтс, мизи гирд ва нишаствҳои таҳлилӣ баргузор шуданд, ки дар кори онҳо масъулини давлатӣ, донишмандон, муҳаққиқон ва коршиносон иштирок намуданд. Бахшида ба 15-солагии рӯзи Ваҳдати миллӣ, 20-солагии Иҷлосияи XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар ҷаҳнҳои давлатӣ

конфронсхои илмию амалӣ бо иштироки кормандони мақомоти марказӣ ва маҳаллии давлатӣ, олимон, адидон, донишҷӯён ва гайра баргузор гардиданд, ки дар васоити ахбори оммаи ватанӣ ва хориҷӣ инъикоси ва сеъ ёфтанд.

Иқдоми ҷиддие, ки дар ҳаёти нашриявии Марказ таъсис ва нашри маҷаллаи «Набзи замон» буд, ки он барои кормандони давлатӣ пешбинӣ шуда, доир ба масъалаҳои актуалии сиёсати давлатӣ дар соҳаи равандҳои дохилӣ, иқтисод, илму фарҳанг мақолаҳои таҳлилӣ ва пажӯҳиширо нашр менамояд. Дар шумораҳои аввалини маҷаллаи мазкур дар бораи тафаккури давлатӣ, муносибати давлати Тоҷикистон ба дин, дар бораи давлатдории Сомониён, дастовардҳои давлатӣ дар соҳаи илм ба табъ расиданд, ки аз ҷониби хонандагони нуктасанҷ ба хубӣ ва хушӣ пазируфта шуданд.

Барои боло бурдани сатҳи малакаи таҳлилии кормандони ҷавон курсҳои маҳсус гузаронида шуданд, ки дар онҳо донишмандон ва таҳлилгарони шинохтаи кишвар ва кормандони собиқадори Марказ доир ба таҷрибаву малакаи худ ба шунавандагон дарсҳо гузаштанд. Умуман, мунтазам баргузор намудани чунин курсҳо ба манфиати кор ҳоҳад буд.

Ҳамзамон, дар давоми фаъолияти Марказ таҷхизоти дафтардории он (*мизу курсиҳо ва дигар ҷевонҳои корӣ (мебел), инчунин, таҷхизоти компьютерию телевизионӣ*) мерос аз замони шӯравӣ буданд, дар ҳоли фарсада қарор доштанд. Дар ин ҷода низ корҳои назаррас сурат гирифт ва кормандон бо мизу курсиҳои муосир таъмин карда шуданд, ки барои пеш бурдани корҳои эҷодӣ таъсири мусбат мерасонад.

Дар сомонаи расмии Марказ корҳои профилактиκ гузаронида шуда, мавод ва матолиби он бо таҳрири нав дар шабакаи ҷаҳонии интернет фаъол гардонида шуд, ки барои пахши хабарҳо ва ошно намудани мардум бо фаъолияти Марказ мусоидат намуд.

Бо навиштани хотираҳои худ аз Марказ ва кормандони он як нуктаро таъкид намуданӣ ҳастам, ки Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон идораи муҳими давлатӣ ба шумор меравад ва вазифаи асосии он таҳлили вазъи имрӯзаи сиёсӣ, сиёсати дохилию хориҷӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии кишвар буда, омода намудани пешбинӣ ва мулоҳизаҳои таҳлилӣ барои сифатан беҳтар таъмин намудани фаъолияти Роҳбари давлат, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар мақомоти давлатӣ равона карда шудааст. Аз ин рӯ, маҳсусан муҳим аст, ки рисолати аслии Марказ ҳамеша таъмин бошад, то барои таҳқими пояҳои давлатдории соҳибихтиёр дар Тоҷикистон мусоидат намуда, дар таъмини суботу амният ва рушди устувори Ватани азизи мо-Тоҷикистон саҳмгузор бошад.

Кормандони Марказ захираи тиллоии кадрии кишварро ташкил медиҳанд ва барои татбиқи рисолати ин идораи муҳим нақши онҳо калидӣ аст. Тайи фаъолияти худ дар Марказ бо шахсони гуногуни илму эҷод ҳамкор шудам ва барои хеш ҷаҳони наверо қашф намуда, ҳамеша аз пайи беҳтар намудани корҳои таҳлилию ояндабинӣ будам. Дар ин ҷода як қатор кормандони Марказ барои омода намудани гузориш ва мақолаҳои таҳлилии ҷиддӣ даст зада, барои таҳқими суботу амнияти давлатӣ ва рушду пешрафти

соҳаҳои гуногуни хоҷагии мамлакат кӯшиш намуданд.

Соли 2014 ба таъсиси Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон 20 сол пур шуд ва он яке аз сохторҳои даврони соҳибихтиёрии давлатӣ ба шумор меравад. Аз ҳама муҳим, боиси хурсандист, ки дар кишвари азизи мо–Тоҷикистони соҳибихтиёр муассисаи қасбии таҳлилӣ фаъолият менамояд, ки дар хизмати миллату давлат буда, барои таҳқими давлатдории миллӣ дар кишварамон саҳмгузор ҳоҳад буд.

Ба собиқадорон ва кормандони имрӯзаи Марказ ин санаи муҳимро табрик мегӯям ва боварии комил дорам, ки ин ниҳоди муҳими давлатӣ дар омода намудани қадрҳои баландиҳтисосу ватанпараст дар оянда низ саҳми шоиста мегузорад».

Хотирот дар бораи давраи роҳбарии Б. Маҳмадов.

«Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муассисаи муҳими таҳлилию тадқиқотӣ мебошад ва роҳбарӣ намудани он як масъулият ва қасбияти баландро талаб менамояд. Ба назарам, Бобоҳон Алиевич Маҳмадов дорои чунин хислатҳо ҳастанд. Малакаю дониши баланд имконият дод, ки дар муддати хеле кӯтоҳ заминаҳои назарраси навоварӣ барои ташкили фаъолияти таҳлилии кормандон ва самаранокии Марказ таъмин гардад. Бобоҳон Алиевич роҳбари серталабу саҳтгир ва дар баробари ин, ғамхору пандомӯз мебошанд. Дар таҳти роҳбарии он қас таҳияи гузоришҳои таҳлилӣ, гузаронидани мизҳои гирд, конфронсҳои илмию амалий ва дигар нишастҳо ҳам миқдоран ҳам сифатан ба таври назаррас афзуд. Таваҷҷуҳашон ба такмили малакаи таҳлилии ҷавон ва ташкили ҳамкориҳои судманд бо коршино-

сони варзида хеле баланд буд. Қобилияти баланди ташкилотчии хешро чиҳати таъмини самаранокии фаъолияти Марказ, муттаҳид намудани имкониятҳои зеҳнӣ дар раёсатҳо равона намуданд. Ба андешаи ман, фаъолияти роҳбарии Бобохон Алиевич як мактабест дар ҷодаи соҳибистеъдодӣ, ташкилотчи ғайрӣ ва некукорӣ.

**Ф. М. МУМИНОВА,
муовини директори МТС**

Аз соли 2014 то ба ҳол МТС-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистонро дипломат, таъриҳшинос, шарқшинос ва сиёsatшинос Ҳудобердӣ Ҳолиқназар роҳбарӣ мекунад.

Зиндагиномаи муҳтасар:

Дар санаи 14 июни соли 1951 дар шаҳри Хоруғи Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадаҳшони Ҷумҳурии Тоҷикистон таваллуд шудааст. Мактаби миёнаро дар шаҳри Хоруғ бо медали нуқра хатм намуда, дар соли 1969 ба ба факултаи шарқшиносии Донишгоҳи давлатии Тоҷикистон

доҳил мешавад. Ҳангоми таҳсил дар донишгоҳ дар курси сеюм барои таҳсили аъло соҳиби стипендияи ленинӣ мегардад.

Дар моҳи майи соли 1974, як моҳ пеш аз хатми донишгоҳ, ба шаҳри Мазори Шариғи Афғонистон ба ҳайси тарҷумони забони дарӣ фиристода мешавад. Дар

моҳи июни соли 1975 ба Ватан ба рухсатӣ баргашта, донишгоҳро бо дипломи аъло хатм менамояд. Баъд аз итноми рухсатӣ ба Афғонистон бармегардад. Хизматро дар Афғонистон дар моҳи сентябрی соли 1976 анҷом медиҳад.

Аз моҳи октябри соли 1976 дар факултаи шарқшиносии Донишгоҳи давлатии Тоҷикистон ба симати мудири китобхона ба кор шурӯъ намуда, ин фаъолиятро то моҳи июли 1978 идома медиҳад. Ҳудобердӣ Ҳолиқназар моҳи июли соли 1978 ба ҳайси тарҷумони забони форсӣ ба Эрон фиристода мешавад. Се моҳи аввал дар шаҳри Техрон, сипас дар шаҳри Машҳад ифои вазифа менамояд. Баъд аз оғози инқилоб дар Машҳад ва куштори бераҳмонаи тазоҳуроткунандагони ин шаҳр аз тарафи нерӯҳои низомӣ ӯ бо ҳамкоронаш аз шаҳр берун рафта, бо супориши кормандони сафорати Иттиҳоди Шӯравӣ барои идомаи вазифаи худ ба шаҳраки Астара, дар сарҳадди байни Эрон ва Озарбойҷони шӯравӣ қарор дошт, фиристода мешавад. Ҷаҳор моҳ дар ин шаҳрак бо мутахассисони шӯравӣ вазифаи тарҷумониро иҷро намуда, баъд аз шурӯи ҷангҳои дохилӣ дар ин шаҳрак бо кумаки дӯстони эронӣ мутахассисони шӯравиро сиҳату саломат ба Техрон мерасонад. Сипас дар Техрон дар сафорати Иттиҳоди Шӯравӣ ним соли дигар ифои вазифа менамояд. Аз хотираҳои он замон мудҳиштиринаш тазоҳуроти муҳочирони афғонӣ дар назди сафорати Иттиҳоди Шӯравӣ моҳи феврали соли 1979 буд, ки дар асари он силоҳбадастон ба доҳили сафорат зада даромада, байраки сафоратро сӯзонда, ба тарафи бинои сафорат шишаҳои бензинро ҳаво доданд. Он замон ҳамаи кормандони сафорат аз сафорат дифоъ карданд.

Баъд аз пирӯзии инқилоби исломӣ дар Эрон ва ба эътидол омадани вазъият дар Техрон Худобердӣ Холикназарро ба шаҳри Табриз фиристоданд ва ӯ дар ин шаҳр то моҳи июни соли 1980 ифои вазифа намуд.

Аз соли 1981 ба Институти шарқшиносии АИ ҶТ ба ҳайси ходими хурди илмӣ ба кор қабул шуд ва зимнан дар аспирантураи ғоибона таҳсил мекард. Вай дар муддати кори хеш дар пажӯҳишгоҳ мақолаҳои зиёдеро ба чоп расонид, ки асосан ба мавзӯъҳои таърихи Эрон ва Афғонистон иртибот доштанд. Аз байни ин мақолаҳо ва гузоришиҳои илмӣ ҷандоро метавон номбар кард, ки ба фаъолияти сиёсӣ ва динии риҷоли шинохтаи Эрони охири асри XIX баҳшида шуда буданд, ба монанди: «Сайд Ҷамолиддини Афғонӣ ва ҳаракати милии «Шӯриши тамоку» дар Эрон»; «Малкомхон чун намояндаи рӯшанфирони Эрон»; «Мубориза Малкомхон ва Сайд Ҷамолиддини Афғонӣ бар зидди режими шоҳӣ дар Эрон дар охири асри XIX»; «Фаъолияти зиддии-стеъморӣ ва зиддиимпериалистии Ҷамолиддини Афғонӣ дар Эрон» ва гайра. Вай соли 1987 рисолаи илмиро дар мавзӯи «Фаъолияти иҷтимоӣ-сиёсии Ҷамолиддини Афғонӣ ва шогирдони ӯ дар Эрон дар охири асри XIX ва авали асри XX» дар Институти Осиё ва Африқои Донишгоҳи маскав ҳимоя намуда, соҳиби унвони номзади илмҳои таърих гардид.

Моҳи октябри соли 1987 дигарбора ба Афғонистон ба ҳайси тарҷумони гурӯҳи коршиносони Созмони ҷавонони Иттиҳоди Шӯравӣ фиристода шуд ва дар шаҳри Кобул то моҳи ноябрی соли 1988 ифои вазифа намуд. Баъд аз баргаштан ба Ватан аз феврали соли 1989 дар Институти забонҳо ба сифати муовини мудири кафедраи фалсафа ба кор даромада, дар соли 1990 узви Ҳизби Демократии Тоҷикистон шуд. Дар аввали соли 1991

чамъияти фарҳангию маънавии «Носири Ҳусрав»-ро таъсис дод, ки ҳадафи асосии он эҳёи ақидаҳои маънавии ниёгон ва барқарории робитаҳои исмоилиёни Тоҷикистон бо Имоми исмоилиёни ҷаҳон Оғоҳони IV буд.

Дар Ҳукумати мусолиҳаи миллӣ дар моҳи майи соли 1992 Ҳудобердӣ Ҳолиқназар Вазири корҳои хориҷии ҶТ таъйин гардид. Баъд аз истеъфои Ҳукумати мусолиҳаи миллӣ Ҳудобердӣ Ҳолиқназар ба шаҳри Маскав муҳочиrat намуда, ҷиҳати расонидани кумакҳои ба-шардӯстона ба сокинони Тоҷикистон, баҳусус ба мардуми вилояти Бадаҳшон, ҳамаҷониба талош варзид. Зимнан ӯ дар соли 1993 яке аз муассисони «Маркази ҳамоҳангии нерӯҳои демократии Тоҷикистон дар ИДМ», ки вазифаи асосии он оғози музокироти сулҳи байни тоҷикон буд, ба шумор рафта, аз аввали соли 1994 дар тамоми ҷаласаҳои музокироти сулҳи байни тоҷикон иштирок дошт. Имзои Созишномаи умумии истиқрори сулҳ ва ризояти миллӣ дар Тоҷикистон дар синаи 26 июни соли 1997 имкон дод, ки раҳбарияти Иттиҳоди Нерӯҳои Оппозитсиони Тоҷик (ИНОТ) ба Ватан баргарданд.

Дар феврали соли 1998 Ҳудобердӣ Ҳолиқназар Вазири меҳнат ва шуғли аҳолӣ таъйин гардид ва то соли 2000 ифои вазифа намуд. Аз моҳи марта соли 2000-ум ба вазифаи мушовири Президенти Тоҷикистон оид ба масъалаҳои байналмилалӣ таъйин гардид. Ӯ дар ин вазифа то моҳи сентябри соли 2001 фаъолият намуда, сипас ба сафорати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Ҷумҳурии Мардумии Чин ба ҳайси кордори сафорат (муовини сафир) фиристода шуд. Зимни анҷоми вазифа дар сафорат ӯ дар ҷаласаҳо, конфронсҳо ва симпозиумҳои байналмиламие, ки дар шаҳрҳои мухталифи Чин баргузор ме-

гаштанд, ширкат ва суханронӣ намуд. Мақолаҳои вай дар маҷаллаҳо ва китобҳои гуногун ба забонҳои хитой, русӣ ва англисӣ чоп шудаанд. Баъд аз хатми муҳлати фаъолияти ӯ дар сафорат аз 1 октябри соли 2009 ба ҳайси сардори Раёсати таҳияи стратегияи миллӣ ва барномаҳои иҷтимоию иқтисодии Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти ҶТ ба кор шурӯъ намуд. Дар санаи 11 майи соли 2012 Худобердӣ Холиқназар муовини якуми Раиси Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 6 январи соли 2014 директори Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъйин гардид.

Дар давоми фаъолияташ дар МТС Худобердӣ Холиқназар ду маҷмӯаи мақолаҳо «Ваҳдати миллӣ–кафолати ҳастии миллат» (Душанбе, 2010) ва «Республика Таджикистан и Китайская Народная Республика – сотрудничества во имя развития» (Душанбе, 2012), ду монографияи илмӣ: «Таджикистан–ШОС: стабильности и процветание» (Душанбе, 2013) ва «Деятельность Республики Таджикистан в процессе становление и развитие ШОС» (Душанбе, 2014) ба табъ расонид. Мавсуф дар давраи фаъолияташ дар Марказ беш аз 110 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои илмии ҷумҳурий ва кишварҳои хориҷа, ба монанди Ҷин, Русия, Қирғизистон, Қазоқистон, Ӯзбекистон, Эрон, Афғонистон, Олмон, ИМА нашр кардааст.

ТАМАННИЁТИ ДИРЕКТОРИ МАРКАЗ

Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бистсолагии худро замоне таҷлил менамояд, ки Тоҷикистони соҳибиستиклол ба марҳалаи рушди устувори иқтисодӣ, ваҳдати миллӣ,

касби обрӯ ва эътибори байналмилалӣ расида, Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳайси Маркази илмӣ-тадқиқотии маъруф дар кишварамон ва дар хориҷа табдил ёфтааст.

Ин маркази илмию тадқиқотӣ тайи солҳои мавҷудияти худ нақшаҳои илмӣ-тадқиқотии худро бомуваффакият амалий намуда, вазифаҳо ва супоришиҳои дар наздаш гузоштаро пурра ва ба таври шоиста ичро кардааст. Марказ ба шарофати касбият, садоқат ба кор, масъулиятшиносӣ ва ҳадафмандии кормандонаш ба чунин комёбию муваффакиятҳо ноил гардидааст.

Бо камоли эҳтиром ба ҳамаи собиқадорон ва кормандоне, ки дар ташаккул ва рушди Марказ саҳмгузор будаанд ва нақшаҳою супоришиҳои онро бо масъулият ичро мекарданд, изҳори сипос менамоям.

Мо дар пеш вазифаҳо ва нақшаҳои бисёре дорем, ки амалисозии бомуваффакияти онҳо ба андозаи зиёд аз рушди касбияти мо, аз масъулиятшиносии бештари мо дар назди Ватан ва аз фаъолтар намудани ҳамкорӣ бо соҳторҳои давлатӣ ва «марказҳои фикрию зеҳни»-и ҷаҳонӣ вобаста ҳоҳад буд.

Имрӯзҳо дар шароити печидаи сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии минтақа ва ҷаҳон, раванди тезутундшавии муборизаҳои манфиатӣ ва геополитикӣ, Марказ ба хотири ҳифзи манфиатҳои миллӣ, таҳқими вахдати миллӣ, суботи устувори кишвар ва ҳифзи дастовардҳои муҳиме, ки Тоҷикистони соҳибистиклол дар тайи 23 соли истиқлолият зери роҳбарии Сарвари давлатамон ба даст овардааст, аз тамоми имконоти хеш истифода ҳоҳад намуд.

3. ФАҶОЛИЯТИ ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТИИ МАРКАЗ

Созмондиҳии корҳои илмию тадқиқотии Марказ ба консепсияи «маркази фикри»-и навъи классикӣ такя мекунад. Заминаи тадқиқотии МТС ҳанӯз дар замони шӯравӣ (*дар чорҷӯбай Институти илмию тадқиқотии иқтисод ва усулҳои иқтисодӣ-математикии банақшагирий бо Маркази ҳисоббарории Госплани ҶШС Тоҷикистон*) гузошта шуда буд. Он замон фаъолияти пажӯҳишгоҳи мазкур бештар ба тарҳрезӣ ва амалисозии банақшагирии хоҷагии халқи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва усулҳои иқтисодию математикии банақшагирий ва ба ин мақсад истифода бурдани мошинҳои электронии ҳисоббарорӣ равона шуда буд. Дар корҳои тадқиқотии пажӯҳишгоҳ проблемаҳои рушди комплекси сӯзишворию энергетикии ҷумҳурӣ; мушкилоти шуғли аҳолӣ ва истифодаи самарабахши захираҳои меҳнатӣ дар давраи то соли 2005 ҷойи намоёнро ишғол мекард.

Бояд ёдовар шуд, ки то соли 1994 пажӯҳишгоҳи номбурда яке аз муассисаҳои пешбари илмию тадқиқотии кишварамон ба шумор мерафт. Дар он кормандони илмӣ дар риштаҳои иқтисод, барномасозӣ, энергетика, кишоварзӣ ва гайра кору фаъолият мекарданд. Аксари ин кормандон алҳол олимони номвар, коршиносону мутахассисони варзида ҳастанд, ки ҳам дар доҳили кишвар ва ҳам берун аз ҳудуди он маъруфу машҳуранд. Масалан, Ҷ.Х. Каримов Сарвазири Тоҷикистон кишвар буд, Қаюмов Н.К, Клеандров

И.М., Юнусов Б.В., Цейтлин В.Н., Қурбонов Т.К., Исоеева С.Ю. ва бисёр дигарон алҳол олимони намоёни соҳаи иқтисод мебошанд. Теъдоди кормандони илмии дорои сатҳи баланди тахассуси илмӣ то соли 1994 бештар аз 200 нафарро ташкил медод, аммо ба сабаби бесуботии вазъи кишвар бисёрии онҳо (то 80%) ҷумхуриро тарк карданд ва аксарашон алҳол дар кишварҳои гуногуни ҷаҳон чун мутахassisони варзида кору фаъолият мекунанд.

Қайд кардан лозим аст, ки дар ин пажӯҳишгоҳи илмию тадқиқотӣ ба тарбияи кадри оянда таваҷҷӯҳи хос зоҳир мешуд ва ба ин мақсад бо муассисаҳои бо-нуфузи илмии Тоҷикистон, Қазоқистон, Русия ва дигар кишварҳо дар бобати таҷрибаомӯзӣ, бозомӯзӣ, таҳсил дар аспирантура ва мусоидат ба дифои рисолаҳои илмии номзадӣ созишномаҳо ба имзо расида буданд.

Дар оғози солҳои 90-уми асли гузашта тадқиқот бештар ба арзёбии проблемаҳо ва самтҳои фаъолияти устувори иқтисод дар шароити соҳибистиқолии ҷумҳурӣ равона гардид. Дар ин давра дар ҷаҳон самт корҳои илмию тадқиқотӣ роҳандозӣ шуд. Аз ҷумла:

- *дар бахши сиёsat*—консепсияи суръатбахшӣ ба ислоҳоти сиёсӣ, шаклу усулҳои демократии идоракунини ҷомеа, ташаккули стратегияи идоракунин давлат дар давраи гузариш, ташаккули низоми навини ман-фиатҳои миллии ҷумҳурӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ, доктринаи сиёсати хориҷӣ ва сиёсати хориҷии иқтисодӣ дар давраи ташаккули тартиботи нави ҷаҳонӣ, тадбирҳои зидди коррупсионӣ чун омили такмили идоракунин давлат ва ҷомеа.

- *тадқиқот дар бахши иқтисодӣ ва иҷтимоӣ*— механизмҳои танзими давлатии рушди иқтисод; сиёса-

ти сохторӣ; ҷанбаҳои соҳавии амнияти иқтисодӣ; танзими давлатии рушди соҳибкорӣ ва бахши хусусии иқтисод; рақобатпазирии соҳаҳо ва иқтисод; идоракунини низоми маориф ва тандурустӣ, нақши давлат дар идоракунини равандҳои муҳоҷират ва демография; идоракунӣ ва танзими қарзҳои доҳилиӣ ва берунии ҷумҳурӣ.

Роҳбарии бевоситаи банақшагирӣ ва ичрои корҳои илмию тадқиқотиро муовинони директор ба уҳда доранд.

МУОВИНОНИ ДИРЕКТОР ОИД БА ИЛМ (дар бахши сиёsat, дар давраи солҳои 1994–2014)	
Исматов Бобомурод (солҳои 1994–1997)	
Юнусов Толибой (солҳои 1998–2002)	

➤ Сафаров Сайфулло Саъдуллоевич
(аз соли 2001 то ба ҳол,
аз соли 2014 муовини
аввали директор)

Сафолов Мұхаммаджан
Курбонович
(аз соли 2014 то ба
ҳол)

**Муовинони директор оид ба илм (бахши иқтисод,
тайи солҳои 1994–2014)**

**Клеандров Иван Михайлович
(солҳои 1994–1997)**

**Нурмаҳмадов
Мирмаҳмад
(солҳои 1994–1998)**

**➤ Бобокалонов
Олимҷон Комилович
(солҳои 1999– 2012)**

**Муминова Фарида
Маҳмудовна
(аз соли 2012 то ба ҳол)**

Асоси созмондихии фаъолияти илмиро тарҳрезии нақшай кори илмӣ-тадқиқотӣ ташкил медиҳад. Маблағгузорӣ асосан аз буҷети давлатӣ сурат мегирад. Тамоми корҳои илмӣ-тадқиқотӣ ва қашфиёти илмии Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз тарафи Маркази миллии патенту иттилооти Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайди давлатӣ гирифта мешавад.

Нақшои корҳои илмию тадқиқотӣ дар Шӯрои илмии Марказ баррасӣ ва тасдиқ мешаванд. Агар дар солҳои 1994–2003 ба ҳайати Шӯрои илмӣ фақат кормандони илмии Марказ ҷалб шуда, директор раиси Шӯрои илмӣ мебошад, пас аз соли 2003 сар карда, ба ҳайати он ҳамчунин, олимону мутахассисони пешбари Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, муассисаҳои олии таълимӣ ва дигар вазорату идораҳои ҷумҳурӣ дохил карда шуданд. Ҳайати шаҳсии Шӯрои илмиро роҳбари Марказ барои муддати як сол тасдиқ менамояд.

Алҳол дар Шӯрои илмии Марказ самтҳои асосии фаъолияти илмии зерини МТС мавриди баррасӣ қарор мегиранд: лоиҳаи нақшои корҳои илмӣ-тадқиқотӣ, барномаҳои корҳои илмӣ, методикаи тадқиқот оид ба муҳимтарин мавзӯъҳо ва проблемаҳо. Ҳамчунин, натиҷаҳои кори илмӣ арзёбӣ мешавад; тавсияҳо, пешниҳодҳо ва ёддоштҳои таҳлилий ва масъалаҳои вобаста ба тарбия ва бозомӯзии кадрҳо баррасӣ мешаванд.

КОТИБОНИ ИЛМИИ МАРКАЗ

(СОЛХОИ 1994–2014)

		
Шарипова Лидия Нурмахмадовна (1994–2003)	Бузуркова Шаходат Чало- ловна (2003–2011)	Одилова Рухшо- на Комиловна (аз соли 2012 то ба ҳол)

Натижаҳои ниҳоии тадқиқоти гузаронидашаванд дар охири сол дар шакли ҳисобот оид ба корҳои илмию тадқиқотӣ пешниҳод карда шуд, дар Шӯрои илмӣ мавриди баррасӣ тасдиқ гардид. Аз рӯйи натижаҳои тадқиқот мутобиқи мавзӯъҳои буҷетӣ гузоришҳои таҳлилӣ, ҳисботи муҳтасар омода карда, ба Шӯрои ҳамоҳангсозӣ дар соҳаи илмҳои табииӣ, техникиӣ, тиббӣ, гуманитарӣ ва иҷтимоии Академияи илмҳо ва шуъбаи илм ва техникаи Вазорати иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон супорида шуд.

Фаъолияти Марказ дар раванди гузаронидани тадқиқоти сотсиологӣ низ назаррас мебошад. Нақши чунин тадқиқот дар баҳогузории вазъ ва набзи масъалаҳои муҳими ҷомеа хеле калон мебошад. Марказ як силсила чунин тадқиқотҳоро гузаронд, аз ҷумла дар чунин самтҳо:

- *баҳогузории сатҳ ва шиддати коррупсия дар кишвар:*

– «Коррупсия дар Тоҷикистон: афкори ҷомеа», бо дастгирии Барномаи рушди Созмони Милали Муттаҳид. Мақсади тадқиқот ба воситай пурсиши 2054 намояндагони қишрҳои алоҳидаи аҳолӣ баҳогузорӣ намудан ба сатҳи коррупсия, сабаб ва омилҳои таъсиркунанда ба он мебошад (солҳои 2006 ва 2010);

– «Тадқиқоти дарк ва муносибати нисбати коррупсия ва мубориза муқобили он дар ҷомеаи Тоҷикистон», бо дастгирии ОБСЕ. Мақсади тадқиқот муайян намудани дарки коррупсия аз тарафи қишрҳои алоҳидаи аҳолӣ ва иқтидори фаъолияти зиддикоррупсионӣ мебошад (соли 2011).

- ***баҳогузории сатҳи зиндагонӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ.***

– «Тадқиқоти сатҳи зиндагонӣ» (ТОУЖ), бо дастгирии Бонки ҷаҳонӣ ва Барномаи рушди Созмони Милали Муттаҳид. Мақсади тадқиқот ба воситай пурсиши 2500 хонаводаҳо арзёбии сатҳи камбизоатӣ дар ҷумҳурий буд (соли 1999);

– «Баҳогузории сифатии сатҳи зиндагонӣ», бо дастгирии Бонки ҷаҳонӣ ва Бонки Осиёгии Рушд. Мақсади тадқиқот дар асоси ташкили муҳокимаҳо бо гуруҳҳои алоҳида арзёбии вазъи камбизоатӣ дар раванди таҳияи Стратегияи паст кардани сатҳи камбизоатӣ барои солҳои 2003-2005 мебошад (соли 2001);

– «Баҳогузории сифатии сатҳи камбизоатии кӯдакон», бо дастгирии ЮНИСЕФ. Мақсади тадқиқот арзёбии вазъ дар сабабҳою омилҳои ташаккули масъалаи камбизоатии кӯдакон мебошад (соли 2006);

– «Омӯзиши синфи миёна дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», бо имкониятҳои дохилии Марказ

гузаронида шуд. Мақсади тадқиқот муайян намудани вазъи ҷорӣ доир ба сатҳи синфи миёна дар доираи гурӯҳҳои мақсаднок мебошад (соли 2013);

- *арзёбии масъалаҳои алоҳидаи дар бахши тандурустӣ:*

—«Демография ва саломатии репродуктивии занон», бо дастгирии UNFPA. Мақсади тадқиқот муайян намудани сатҳи саломатии репродуктивии занон ва ба нақшагирии оила мебошад (соли 202);

—«Тадқиқоти тағйирёбии рафтор нисбати (ВИЧ/СПИД) дар байни аҳолии синну соли 15–49», бо дастгирии Барномаи рушди Созмони Милали Муттаҳид. Мақсади тадқиқот муайян намудани сатҳи огоҳӣ, муносибат ва рафтори аҳолии кишвар нисбати ВИЧ/СПИД мебошад (солҳои 2006, 2008, 2010, 2012);

—«Сатҳи дониш, муносибат ба таҷриба доир ба пешгирии паҳншавии зукоми паранда дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», бо дастгирии ЮНИСЕФ. Мақсади тадқиқот муайян намудани самтҳои ба нақшагирии самаранок ва низоми иттилоотикунокӣ доир ба пешгирии паҳншавии зукоми паранда дар кишвар буд (солҳои 2006, 2009);

—«Тадқиқоти вазъи гурӯҳи аҳолӣ–ВИЧ/СПИД дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», бо дастгирии Барномаи рушди Созмони Милали Муттаҳид. Мақсади тадқиқот муайян намудани шакл ва омилҳои таъсиркунанда ба паҳншавии ВИЧ/СПИД, эҳтиёҷот ё мушкилоти шахсоне, ки гирифтори бемории ВИЧ/СПИД, муносибати аҳолӣ ба чунин шахсон буд (солҳои 2007, 20012);

—«Дастрасии хизматрасонии тиббӣ дар мубориза бо бемории табларза (малярия) дар минтаҳаҳои

осебазири чумхурӣ», бо дастгирии Барномаи рушди Созмони Милали Муттаҳид ва GFATM. Мақсади тадқиқот муайян намудани рафтори аҳолӣ дар минтақаҳои алаҳидаи кишвар дар раванди муолиҷаи бемории табларза мебошад (соли 2009);

—«Тадқиқоти фаъолияти низоми тандурустӣ ва назорат нисбати бемории сил», бо дастгирии Барномаи рушди Созмони Милали Муттаҳид, Созмони байналмилалии тандурустӣ, GFATM. Мақсади тадқиқот баҳогузории сатҳи гирифткорӣ бо бемории сил, огоҳии аҳолӣ нисбати роҳҳои пешгириӣ, муолиҷаи бемории сил, дастрасӣ ба хизматрасонии тиббӣ мебошад (солҳои 2009–2011).

- *арзёбии масъалаҳои алоҳида дар баҳши маориф:*

—«Баҳогузорӣ ба эҳтиёҷоти мактабҳои миёнаи шаҳри Душанбе ва ноҳияи Ленин (ҳоло ноҳияи Рӯдакӣ)-и чумхурӣ» бо дастгирии Бонки ҷаҳонӣ. Мақсади тадқиқот муайян намудани эҳтиёҷоти мактабҳои миёна доир ба таъмир, таъминот бо китобҳои дарсӣ, такмили ихтисоси муаллимон дар шаҳри Душанбе ва ноҳияи Ленин (ҳоло ноҳияи Рӯдакӣ) буд (соли 1999);

—«Тавсифи раванди захираҳо дар низоми маорифи чумхурӣ», бо дастгирии Бонки ҷаҳонӣ ва Барномаи рушди Созмони Милали Муттаҳид. Мақсади тадқиқот муайян намудани нақши равандҳои расмӣ ва гайрирасмӣ дар низоми маорифи кишвар мебошад (соли 2005).

- *арзёбии масъалаҳои алоҳидаи бозори меҳнат, муҳочиҷрати меҳнатӣ ва соҳибкорӣ:*

—«Интиқили маблағҳои пулии муҳочирон ба Тоҷикистон: иқтидор барои пасандоз ва сармоягузорӣ», бо дастгирии Созмони байналмилалии меҳнат. Мақсади тадқиқот муайян намудани таъсири интиқоли маблағҳои пулии муҳочирон ба вазъи хонаводаҳо, равандҳои соҳибкорӣ ва сармоягузорӣ буд (солҳои 2009 ва 2010);

—«Таъсири муҳочирати меҳнатӣ ба тарзи ҳаёт ва рафтори аҳолӣ», бо имкониятҳои дохилии Марказ гузаронида шуд. Ҳадафи тадқиқот омӯзиши таъсири муҳочирати меҳнатӣ ба вазъи иҷтимоию иқтисодии ҳоҷагиҳои манзилӣ, тағйирёбии муносибати муҳочирони меҳнатӣ ба аъзои оила, тарзи ҳаёт, таъсири муҳочирати меҳнатӣ дар тарбияи фарзандон, ҳусусиятҳои ҷинсии муҳочирати меҳнатӣ мебошад (соли 2012);

—«Омӯзиш ва таҳлили проблемаҳои соҳибкорӣ дар минтақаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон», бо имкониятҳои дохилии Марказ гузаронида шуд. Мақсади асосӣ таҳлили вазъ ва масъалаҳои рушди соҳибкорӣ бо дарназардошти қабули Кодекси нави андоз ва аъзогии кишвар дар Созмони умуничаҳонии савдо мебошад (соли 2013).

- *арзёбии масъалаҳои актуалии сиёсати дохилий:*

—«Омӯзиши вазъи идеологию сиёсии ноҳияҳои Рашт, Тоҷикобод ва Ҷиргатол» бо усули тадқиқоти сифатӣ ва имкониятҳои дохилии Марказ гузаронида шуд (июли 2012).

—«Ҷанбаҳои иқтисодию иҷтимоии пешгирии тундагароӣ дар байни ҷавонон» бо усули тадқиқоти сифатӣ ва дастгирии Бунёди Авруосиё дар Осиёи

Марказӣ–Тоҷикистон гузаронида шуд (ноябри соли 2012);

—«*Омӯзиши вазъи муҳочирони меҳнатӣ дар Русия (Новосибирск, Сургут, Ямала, Ханти-Мансийск, Нижневартовск, Красноярск, Канск, Иркутск, Краснадар, Маскав ва Санкт-Петербург)*» бо усули тадқиқоти сифатӣ ва имкониятҳои дохилии Марказ гузаронида шуд (декабри соли 2012, май–июни соли 2013);

—«*Омӯзиши афкори ҷамъияти дар кишвар (шахру ноҳияҳои Қўргонтеппа, Абдураҳмони Ҷомӣ, Қўлоб, Восеъ, Ҳуҷанд, Истаравшан, Б.Ғафуров, Панҷакент, Ҳисор, Турсунзода, Ваҳдат, Ғарм, Ҳоруг, Рӯшон ва Душанбе)*» бо усули тадқиқоти сифатӣ ва имкониятҳои дохилии Марказ гузаронида шуд (майи соли 2013);

—«*Омӯзиши вазъи таъмини амнияти иттилоотӣ ва баъзе масъалаҳои дигари идеологӣ дар шахру ноҳияҳои вилояти Ҳатлон (Қўргонтеппа, Панҷ, Ҷилликул, Шаҳритус, Қўлоб, Шўрообод, Восеъ ва Ҳамадонӣ) вилояти Суғд (Ҳуҷанд, Истаравшан, Исфара, Панҷакент, Спитамен, Ҷаббор Расулов ва Ашт), ВМКБ (Ҳоруг, Дарвоз, Ишкошим ва Рӯшон) ва минтақаи Рашт (Рашт, Нуробод, Тоҷикобод, Ҷиргатол ва Тавилдара)*» бо усули тадқиқоти сифатӣ ва имкониятҳои дохилии Марказ гузаронида шуд (июн–ноябри соли 2013);

—«*Муҳочирати меҳнатии шаҳрвандони кишварҳои хориҷӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шахру ноҳияҳои Қўргонтеппа, Қумсангир, Панҷ, Рашт, Ҷиргатол, Тоҷикобод, Ҳуҷанд, Исфара ва Истиқлол*» бо усули тадқиқоти сифатӣ ва имкониятҳои дохилии Марказ гузаронида шуд (декабри соли 2013);

—«*Вазъи пешазинтихоботӣ ва фаъолияти ҳизбҳои сиёсӣ дар шаҳру ноҳияҳои Турсунзода, Ваҳдат, Ҳисор, Рӯдакӣ, Рашт, Нуробод, Тоҷикобод, Ҷиргатол, Ҳоруғ, Дарвоз, Ванҷ, Рӯшон, Қўргонтеппа, Қўлоб, Восеъ, Фарҳор, Ҳовалинг, Ваҳш, Қумсангир, Панҷ, Ҳуҷанд, Исфара, Панҷакент, Истаравшан, Конибодом, Мастҷоҳ, Ашт ва Бобоҷон Ғафуров»» бо усули тадқиқоти сифатӣ ва бо имкониятҳои дохилии Марказ гузаронида шуд (ноябри соли 2014).*

Натиҷаи таҳқиқоти илмӣ дар конфронсҳое, ки МТС созмон медиҳад ва дар нашрияҳои Марказ инъикос меёбанд. Ҳамасола дар Марказ на камтар аз 5 конфронси илмию амалии калон баргузор мешаванд. Ҳамчунин, мизи гирд, семинарҳои илмӣ, маҳфили мубоҳиса ва дигар нишаствҳои илмӣ доир мегарданд. Дар як сол на камтар аз 20 чунин чорабинӣ гузаронида мешаванд.

Ҳоло дар Марказ силсилаи семинарҳои назариявӣ–амалӣ дар мавзӯи «*Масъалаҳои ояндабинӣ ва барномарезии рушди макроиқтисодии кишвар*» бо ҷалби мутахассисони дигар вазорату идораҳои даҳлдор ба таври баҳсҳои илмӣ давом доранд, ки барои таҳияи “майдон”-и кушоди муҳокимаҳои масъалаҳои иқтисодӣ нақши муҳим мебозад.

Марказ бо як қатор марказҳои илмию таҳлилии дигар давлатҳо, аз ҷумла бо марказҳои илмию таҳлилии Федератсияи Русия, Қазоқистон, Чин, Афғонистон, Ҳиндустон, Эрон ва ғайра робитаҳои хуби ҳамкорӣ дорад. Ҳамчунин, бо марказҳои тадқиқоти стратегии Ӯзбекистон, Қирғизистон, Озарбойҷон, Туркия, Латвия, Литва, Лаҳистон низ робитаҳои хуби корӣ барқарор кардааст.

. ФАҶОЛИЯТИ ИЛМӢ-ТАШКИЛИИ МАРКАЗ

Барои кор ва фаҷолияти самарабахши ҳамаи сохторҳои Марказ саҳми низоми ҳочагидорӣ ва таъминоти моддӣ-техникий хеле назаррас мебошад.

**Муовинони директор оид ба масъалаҳои ҳочагӣ
(тайи солҳои 1994–2014)**

Саъдуллоев Рафӣ (солҳои 1994–2001)	
Валиев Сергей Раҳмонович (солҳои 2002– 2006)	
Каримов Ҳусейн Юсупович (аз соли 2006 то ба ҳол).	

Нақши муҳосибот, шӯбай кадрҳо, корҳои маҳсус ва умумӣ, шӯбай маъмурию ҳочагидорӣ дар

пешрафти фаъолияти Марказ назаррас мебошад. Аз чониби худ ин сохторҳои ёриасон барои таъмини саривақтии молиявӣ, кадрҳои баландихтисос, тамоми таҷҳизоти ҳуҷраҳои корӣ ва конселяриро ба уҳда дошта, кӯшиш ба ҳарҷ медоданд, ки то фаъолияти ҳамаҷонибаи Марказ дар тамоми сол аз давраи таъсисёбӣ ҳамеша пурсамар бошад.

Дар тамоми давраҳо барои ба кор ҷалб намудани кормандони баландихтисос, кордон ва маҳорату малакаи қасбӣ дошта заҳмати қалонро талаб менамуд. Кормандони шуъбаи кадрҳо тамоми имкониятҳои ҳудро ба он равона месоҳтанд, ки фаъолияти раёсатҳо ва шуъбаҳои Марказ пурсамар бошад.

САРДОРНИ ШУЪБАИ КАДРҲОИ МАРКАЗ

- Қаландарова Тамара Анваровна аз соли 1994 то соли 2011 роҳбарии шуъбаи кадрҳо, корҳои маҳсус ва умумиро ба уҳда дошт.

- Умарова Марҳабо Мирзоевна аз соли 2011 то ба ҳол шуъбаи кадрҳо, корҳои маҳсус ва умумиро сарварӣ мекунад. Айни ҳол дар шуъба Шодиева З.Д., Иззатова Б.С. фаъолият доранд.

САРДОРНИ ШУЪБАИ МУҲОСИБОТИ МАРКАЗ

<p>Грамкова Татяна Василевна (солҳои 1994–1998). Дар ин давра дар ин шуъба Кабаева О.А. ва Кузмичева С.Р. фаъолият доштанд.</p>	
<p>Корчагина Анна Игнатевна (солҳои 1998–2002). Дар ин муддат бо ў муҳосибон Шамахмедова М. А. ва Серегина В.В. фаъолият доштанд.</p>	
<p>Одинаев Низомиддин Холбоевич (солҳои 2002–2008).</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Чалолиддинов Баҳодур Акобирович (солҳои 2008– 2012). Дар ин муддат дар шуъбаи муҳосибот мутахассиси пешбар Бурнашова О.С. низ кор ва фаъолият дошт. 	

<ul style="list-style-type: none"> Адилов Музаффар Зиявиддинович (солҳои 2012– 2013) 	
<ul style="list-style-type: none"> Абдурауфов Раҳмоналий (аз соли 2013 то ба имрӯз). <p>Айни замон дар муҳосибот се нафар корманд адои вазифа доранд: Ҷалолиддинов Б.А., Муъминов Ш.М., Қувватова С.А.</p>	

ШУЪБАИ МАЪМУРИЮ ХОҶАГИДОРӢ

Шуъбаи маъмурию хоҷагидорӣ яке аз шуъбаҳоест, ки тамоми корҳои омодагӣ ва тозагии бинои Марказ ва берун аз онро ба уҳда дорад. Новобаста аз фаслҳои сол ва рӯзҳои ҳафта кормандони шуъба барои ичрои супоришҳои омода соҳтани таҷхизоти ҳуҷраҳои корӣ, толорҳои маҷлис, нигоҳ доштани тозагии тамоми биноро тайёр буда, онҳоро сари вақт ичро мекунанд. Мудирони ин шуъба тамоми маҳорату малакаи худро ба он равона месоҳтанд, ки супоришҳо сари вақт ва босифат ичро гарданд.

САРДОРОНИ ШУЬБА

Аз соли 1994 то соли 2000 сарварии ин шуъба зиммаи Турсунов Тоҳир Дадаматович voguzoшта шуда буд.

Аз соли 2000 то соли 2012 мудири шуъбаи маъмурию хочагидорӣ **Голубев Сергей Иванович** буд. Дар ин давра дар шуъба Максачева Р.А., Асадуллоев Ш.Т., Содикова Р.Ш., Шарипов Т.Х., Шарипова М., Шоева М., Содикова Г.Т., Кабирова Х., Салимова С., Раҷабова Г. фаъолият доштанд.

Зоиров Юнусчон Зоирчонович аз соли 2012 то соли 2014 мудирии шуъбаи мазкурро ба уҳда дошт. Дар ин давра Асадуллоев Ш.Т., Содикова Р.Ш., Билолова Р., Негматова Н., Мамадқулова Х., Ҳасанова Б., Гафурова И., Раупова З., Ҳақдодова М., Мирзоева С. кор мекарданд.

Асадуллоев Шодимурод Тиллоевич аз моҳи июни соли 2014 роҳбарии шуъбаи маъмурию хочагидориро ба уҳда гирифта, то ба ҳол фаъолияти меҳнатӣ дорад.

КУМИТАИ ИТТИФОҚИ КАСАБАИ МАРКАЗ

Кумитаи иттифоқи касабаи Марказ аз рӯзи таъсисёбии муассиса чун ташкилоти ҷамъиятии идора фаъолият менамояд. Вазифаи асосии Кумитаи иттифоқи касаба чун ташкилоти ихтиёрии кормандони Марказ иборат аз ҳифзи ҳуқуқҳои меҳнатӣ, иҷтимоию иқтисодии онҳо мебошад. Фаъолияти худро ин иттиҳод дар асоси Сарқонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон, қонунҳои ҷумҳурӣ “Дар бораи иттифоқи касаба, ҳуқуқ ва кафолатҳои фаъолияти онҳо”, “Дар бораи ташкилотҳои ҷамъиятӣ”, Кодекси меҳнати мамлакат, Кодекси граждании ҷумҳурӣ, дигар санадҳои меъёрию ҳуқуқии амалкунандай Тоҷикистон, оинномаҳои Федератсияи Иттифоқҳои касабаи мустақили Тоҷикистон, Федератсияи байналмилалии иттифоқҳои касабаи кормандони муассисаҳои давлатӣ, ҷамъиятий ва бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон, эъломияни ҳуқуқ ва озодии инсон ба роҳ мемонад.

Кумита суратҳисоб, муҳри худро дорад, маблағҳо дар суратҳисоб аз ҳисоби ҳаққи узвияти кормандони Марказ ҷамъ шуда, дар давоми сол ба эҳтиёҷоти ҳайати кормандони идора сарф карда мешавад. Аз ҷумла барои додани гузаронидани ҷорабинихо бахшида ба иду ҷашнҳо, ҳариди доруворӣ, дастгирии моддӣ дар ҳолатҳои таъчилий ба кормандон ва ғайра ҳарҷ карда мешаванд. Аз ҳисоби маблағи мавҷуда дар суратҳисоб, инчунин, роҳҳат ба осоишгоҳу санаторияҳо барои барқарор кардани саломатии коргарон (ҳар сол то 2–4 нафар) чудо карда мешавад.

Дар ҳар ду сол як маротиба дар маҷлиси умумии кормандон ҳисботи молиявӣ ва интихоби ҳайати нави

роҳбарияти кумита гузаронида мешавад, дар маҷлис Шартномаи колективӣ байни Кумитаи иттифоқи касаба ва роҳбарияти Марказ қабул шуда, аз ду ҷониб ба имзо расонида мешавад, ки он муносибатҳои меҳнатӣ, иҷтимоию иқтисодӣ ва касбии байни кордиҳанда ва кормандонро дар асоси мувофиқаҳои манфиатноки дучониба танзим менамояд. Аз соли 1994, яъне таъсисёбии МТС-и назди Президенти ҶТ то соли 2000 роҳбарии ин кумитаро кормандони зерини он: Мирошниченко Л.В., Шарипова Л.Н., Азизова Н. ба уҳда доштанд.

Аз соли 2000 то ба имрӯз раисии Кумитаи иттифоқи касабаи Марказро **Раҳматова Дилором Каримовна** ба зимма дорад, ки дар Марказ собиқаи зиёда аз 30 солаи корӣ дошта, айни ҳол муовини сардори Раёсати таҳлили масъалаҳои иҷтимоӣ мебошад.

Баробари бурдани фаъолияти ҷамъиятӣ, Дилором Раҳматова ходими илмӣ дар соҳаи иҷтимоӣ, иқтисоди минтақавӣ ва идоракунӣ, барномарезии стратегӣ, коршиноси соҳаҳои иҷтимоӣ ва гендерӣ, ҷомеашинос мебошад. Бештар аз понздаҳ мақолаи илмӣ доир ба проблемаҳои соҳаҳои иҷтимоӣ, муҳочирати меҳнатӣ, иқтисоди минтақавиро дар нашрияҳои Марказ ва кишварамон ба табъ расонидааст.

5. ФАҶОЛИЯТИ РАЁСАТҲОИ МАРКАЗ

1. РАЁСАТИ ТАҲЛИЛ ВА ОЯНДАБИНИИ СИЁСАТИ ДОХИЛӢ

Раёсати таҳлил ва ояндабинии сиёсати дохилӣ ҷузъи таркибии Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шумор меравад. Рисолати асосии Раёсат ин омӯзиш ва таҳлили самтҳои асосии сиёсати дохилии кишвар буда, мулоҳизаҳо ва пешниҳодҳои таҳлилии худро ба Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар соҳторҳои давлатӣ пешниҳод менамояд.

Раёсат аз замони таъсиси Марказ фаъолият карда, дар ин муддат ҷанд маротиба номи худро иваз намудааст ва бо номҳои «Шуъбаи сиёсати дохилӣ» ва масъалаҳои байналмилаӣ», «Шуъбаи сиёсати дохилӣ», «Шуъбаи равандҳои этнополитикӣ» ва робита бо иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ», «Шуъбаи тадқиқоти равандҳои сиёсӣ» ва «этнополитикӣ», «Раёсати тадқиқоти равандҳои дохилӣ» ва «этнополитикӣ» фаъолият доштааст. Соли 2012 «Раёсати таҳлил ва ояндабинии сиёсати дохилӣ» номгузорӣ шуда, то имрӯз бо ҳамин ном фаъолият мебарад.

Вазифаи асосии Раёсат аз фаъолияти илмию тадқиқотӣ, таҳлилӣ ва коршиносию иттилоотӣ иборат мебошад. Раёсат фаъолияти худро умдатан ба таҳлил ва ояндабинии сиёсати дохилӣ ва омӯзишу таҳлили самтҳо ва масъалаҳои асосии зерин равона кардааст:

Самти 1. Масъалаҳои такмили идоракунии давлатӣ:

—омӯзиш, таҳлил ва коркарди масъалаҳои таҳқими давлатдории миллӣ, шинохт ва ҳифзи манфиатҳои миллӣ, ҳифзи ҳувияти миллӣ ва тақвияти ниҳодҳои давлатӣ;

—таҳия, таҳлил ва ташхиси барномаҳои миллии дорои хусусияти сиёсӣ, консепсияҳои миллӣ ва консепсияҳои сиёсати давлатӣ дар соҳаҳои гуногун;

—омӯзиш, таҳлил ва ояндабинии масъалаҳои таъмини амнияти миллӣ ва таҳқими суботи устуории ҷомеа, ояндабинии таҳдидҳои мавҷуда ба суботу амнияти кишвар;

—омӯзиш ва таҳлили роҳҳои тақвияти сиёсати доҳилӣ ва таҳияи маводи зарурии таҳлилӣ, ояндабинӣ ва пешниҳоди он ба Роҳбари давлат;

—таҳлили вазъият ва роҳҳои тақмили идоракунии давлатӣ, ниҳодҳои давлатӣ, низоми парлумонӣ ва ҳокимияти судӣ дар кишвар;

—омӯзиш, таҳлил ва ояндабинии масъалаҳои қонунгузории миллӣ ва татбиқи қонунҳо дар ҷомеа;

—омӯзиш, таҳлил ва ояндабинии масъалаҳои фарҳанги сиёсӣ, идеологӣ, шуури ҷамъиятӣ, муносибати дину давлат, ташаккули сиёсати дохилии давлат дар ин самтҳо;

—омӯзиш, таҳлил ва ояндабинии раванди ташаккули низоми бисёрҳизбӣ, барномаҳо ва фаъолиятҳои ҳизбҳои сиёсии кишвар, ташкилотҳои ҷамъиятӣ, равандҳои интихоботӣ;

—омӯзиш, таҳлил ва ояндабинии раванди ташаккули ҷомеаи шаҳрвандӣ, татбиқи ҳуқуқу озодиҳои шаҳрвандон, масъалаҳо ва дурнамои он;

—омӯзиш ва таҳлили муносибатҳои байни қавмҳо, миллатҳо ва динҳо дар кишвар ва масъалаҳои таҳкими вахдати миллӣ;

Самти 2. Масъалаҳои амнияти давлатӣ ва иттилоотӣ:

—масъалаҳои таъмини амнияти миллӣ, таҳкими суботи чомеа ва таҳдидҳои мавҷуда ба суботу амнияти кишвар;

—омӯзиш ва таҳлили масъалаҳои низоъҳо, ифратгароӣ, тундгароӣ ва ташаккули фарҳанги таҳаммулпазирӣ дар чомеа;

—таҳлили вазъият ва фаъолияти сохторҳои ҳифзи ҳуқуқи кишвар ва мақомоти ҳокимияти давлатӣ дар маҳалҳо, муносибати дучонибаи онҳо ва мардум, таъсири он ба вазъияти сиёсӣ ва амнияти миллии кишвар, масъалаҳо ва ояндабинии ин соҳа;

—омӯзиши масъалаҳои коррупсия ва роҳҳои мубориза бо он, таҳлил ва ояндабинии таъсири коррупсия ба афкори умум, вазъияти сиёсӣ ва амнияти миллии кишвар;

—таҳлили хусусиятҳои фазои иттилоотии чомеа ва таъсири он ба равандҳои сиёсии дохилӣ, масъалаҳои муносибат бо воситаҳои ахбори умум, таъсири арзишҳо, идеологияҳо ва шабакаҳои иттилоотии хориҷӣ ба фазои дохилии кишвар ва омӯзиши роҳҳои таҳкими амнияти иттилоотӣ;

—ҳамкорӣ бо ниҳодҳои дигари давлатӣ ва ҷамъиятӣ дар таҳлилу ташхиси барномаҳои дигари давлатӣ ва миллӣ дар мавриди равандҳои сиёсӣ;

—омӯзиш, таҳлил ва ояндабинии назари мардум ва афкори умумии чомеа дар мавриди ҷанбаҳои гуногуни сиёсати дохилӣ;

—баргузории семинару конфронсҳо ва дигар чорабинихои илмию таҳлилий дар масъалаҳои гуногуни сиёсати дохилий;

Самти 3. Равандҳои сиёсӣ ва муносибатҳои ҷамъиятӣ:

—омӯзиш, таҳлил ва ояндабинии масъалаҳои фарҳанги сиёсӣ, идеологӣ, шуури ҷамъиятӣ, муносибати дину давлат, ташаккули сиёсати дохилии давлат дар ин самтҳо;

—омӯзиш, таҳлил ва ояндабинии раванди ташкили ҷомеаи шаҳрвандӣ, татбиқи хукуқу озодиҳои шаҳрвандон, масъалаҳо ва дурнамои онҳо;

—омӯзиш ва таҳлили муносибатҳои байни ақалиятҳои миллӣ ва динҳо дар кишвар ва масъалаҳои таҳқими ваҳдати миллӣ;

—таҳлилу ояндабинии масъалаҳои стратегӣ ва сиёсии соҳаҳои илм, фарҳанг, маориф ва тарбияи насли наврас;

—омӯзиши пайваста, таҳлил ва ояндабинии афкори умумии мардум дар бораи вазъияти кишвар, хукumat, сиёсати Сардори давлат, оид ба масъалаҳо ва ҳодисаҳои гуногуни сиёсӣ ва дохилий;

—ташкили тадқиқоти сотсиологӣ ва омӯзиши афкори умумӣ дар масъалаҳои муҳими ҳаёти сиёсии дохили кишвар ва ғайра.

Бинобар ин, кормандони Раёсат бар асоси вазифаҳои дар наздашон гузошта шуда, фаъолиятҳои зеринро амалӣ месозанд:

—омода ва таҳия намудани тавсияҳо ва пешниҳодҳо ба Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;

—иштирок ва сахмгузорӣ дар таҳия ва тарҳрезии консепсия, стратегия, доктрина ва дигар барномаҳои давлатӣ;

—иштирок дар гузаронидани тадқиқоти давлатии барномаҳо ва лоиҳаҳо доир ба масъалаҳои сиёсати доҳилий;

—ташкил ва гузаронидани чорабиниҳои илмӣ (форумҳо, симпозиумҳо, конфронсҳо, семинарҳо, мизи гирд, нишастҳои таҳлилӣ) илмию методӣ, илмию амалӣ, кориҷо ҳидматӣ ва таҳлилии сатҳи идорӣ, ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ дар мавриди масоили муҳими сиёсати доҳилий ва ғайра

I. РОҲБАРОНИ РАЁСАТИ ТАҲЛИЛ ВА ОЯНДАБИНИИ СИЁСАТИ ДОҲИЛИИ МАРКАЗ

<ul style="list-style-type: none"> • Зайченко Вадим Моисеевич (аз соли 1994 то соли 1998), номзади илмҳои фалсафа, дотсент	
<ul style="list-style-type: none"> • Шарипов Сухроб Ибровович (аз соли 1998 то соли 2001), доктори илмҳои сиёсӣ.	

<ul style="list-style-type: none"> • Мадаминчонова Зухро Мадаминчоновна (аз соли 2001 то соли 2012), номзади илмҳои таърих. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ҳаким Абдуллоҳи Раҳнамо (аз соли 2012 то соли 2013), номзади илмҳои сиёсӣ. 	
<ul style="list-style-type: none"> • Ризоев Шералий Шукруллоевич (аз соли 2013 то ба ҳол). 	

II. КОРМАНДОНИ РАЁСАТИ ТАҲЛИЛ ВА ОЯНДАБИНИИ СИЁСАТИ ДОХИЛИИ МАРКАЗ

Аз давраи таъсисёбӣ то ба имрӯз дар Раёсати таҳлил ваояндабинии сиёсати дохилии Марказ шахсони зиёд фаъолият намудаанд. Қисме аз онҳоро метавон махсус зикр кард, ки дорои таҷрибаи ганий илмию амалӣ мебошанд. Онҳо то кор дар Раёсат ва баъди

анҷоми фаъолият шаҳсиятҳои намоёни давлатӣ, илмиву ҷамъияти буда, то имрӯз дар ҷомеаи Тоҷикистон обрӯву эътибори хосаро доро мебошанд: Мансурхоҷаев М.А (номзади илми таъриҳ), Бузрукова Ш.Ҷ. (собиқ котиби илмии Марказ), Ҷалилов К.Ҷ. (полковники Кумитаи давлатии бехатарии Иттиҳоди Шӯравӣ), Раҳмонов Т. (номзади илмҳои фалсафа, профессор, узви Комиссияи оштии миллӣ), Бобоев К.Ф. (номзади илмҳои фалсафа), Сайдҷаъфаров А.Ш. (айни замон корманди Сафорати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Русия), Собиров М.Ҳ. (подполковник, собиқадори Артиши миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон), Мирзоев С.С. (собиқадори Кумитаи давлатии амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон), Акбаров С. (полковник, собиқадори Артиши миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон, узви Комиссияи риояи оташбас). Ҳамзамон дар Раёсат кормандони дигар, аз қабили Абдуразиқова Р., Афзалова З., Шомаҳмадова З., Расулова С.С., Отамова Д.З., Салихова М., Абдуразиқова Т.Ф., Додихудоев Х.А. Ҳаким А.Р., Раҷабалиева Ф., Бобоев Т.С., Бобоев А., Турдиева Н., Мирзоев Ф., Раҳматов Ф.Ҳ., Миров Ҷ., Ҷӯраев А.В., Сайдова Ш.М., Ниёзов А.Қ. ва Хоҷаев П.С. муддати муайян фаъолият кардаанд.

Раёсати таҳлил ва ояндабинии сиёсати дохилӣ айни замон яке аз раёсатҳои фаъоли Марказ ба ҳисоб рафта, натиҷаҳои назаррасро дар фаъолияти таҳлилию ояндабинии худ дорад, ки ин бевосита аз кори хуби кормандони он шаҳодат медиҳад. Дар Раёсат ҳоло кормандони зерин: Ризоев Ш.Ш., сардори Раёсат, Акбаров С., муовини сардори Раёсат, Камолова М.Р. сармутаҳассис, Фиёсов М.Ф., мутахассиси пешбар, Сафаров., Л.Ш., мутахассиси пешбар ва Абдуҷабборов

М.А., мутахассис ба фаъолияти илмиву таҳлилӣ ва тадқиқотиву ташкилий машғул мебошанд. Танҳо дар соли 2014 ду рисолаи номзадӣ дар доираи раёсат барои ҳимоя пешниҳод шудааст: Ризоев Ш.Ш. Моделирование национальных интересов в процессе о внешней трансформации общества (на примере Республики Таджикистан), роҳбари илмӣ – н.и.ф., профессор С.С.Сафаров ; Сафаров Л.Ш. Роль политических партий в становление и развитие парламентаризма в Таджикистане: политико-правовой аспект, роҳбари илмӣ – д.и.с., профессор С.И. Шарипов.

III. КОРҲОИ ИЛМИЮ ТАДҚИҚОТИИ РАЁСАТИ ТАҲЛИЛ ВА ОЯНДАБИНИИ СИЁСА- ТИ ДОХИЛИИ МАРКАЗ

Дар давраи 20 соли фаъолият аз ҷониби кормандони Раёсат дар мавзӯҳои зерин корҳои илмию тадқиқотӣ ба иҷро расонида шудааст, ки аз ҷумлаи масъалаҳои муҳимтарини ҳаёти ҷамъиятиву сиёсии кишварро ташкил медиҳанд:

- *Васоити ахбори омма ва демократиунонии равандҳои сиёсӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.* Кори илмию тадқиқотии мазкур ба омӯзиши равандҳои демократиунонии ҳаёти ҷамъиятиву сиёсии ҷомеа баҳшида шуда, нақши васоити ахбори омма (ВАО) дар тақвияти раванди мазкур мавриди таҳлил ва барасӣ қарор дода шудааст. Тавре дар он муаллифон зикр менамоянд, равандҳои демократиунонӣ дар Тоҷикистон дар замониистикологияти давлатӣ оғоз гардида, аммо сар задани низои доҳилий дар вусъатёбии майдони ин раванд монеаҳои ҷиддӣ пеш овард. Ба вазъияти мавҷуда нигоҳ

накарда, дар кишвар соли 1994 Конститутсия ва дар заминаи он як қатор қонун ва санадҳои меъёрию ҳуқуки таҳия гардиданд, ки фаъолияти густурдаи ВАО ва таъмини плюрализмо дар ҷомеа кафолат медоданд. Дастирий ва кафолати фаъолияти озоди ВАО ба он оварда расонид, ки равандҳои демократикунонӣ дар Тоҷикистон суръати тоза ва нав пайдо кунанд. Ҳамин тавр, дар хотимаи кор муаллифон ба хулосае меоянд, ки шароити фаъолияти ВАО, дараҷаи тайёр кардани кадрҳои журналистӣ ва заминаи меъёри-ҳуқуқӣ ҳанӯз ҷавобгӯйи талаботи раванди рушди демократикунони ҷомеа набуда, лозим меояд, ки зина ба зина монеаҳои ҷойдошта бартараф карда шаванд.

- ***Тамоюли рушди ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.*** Дар кори илмию тадқиқотии мазкур самти асосии таҳлил ба масъалаҳои гуногуни ниҳоди ҷомеаи шаҳрвандӣ—се шоҳаи ҳокимијат, иттиҳодияҳои ҷамъиятиву сиёсӣ, сохторҳои тиҷоратӣ ва ВАО равона шуда, муаллифон кӯшиш намудаанд, ки нақш ва мақоми умумиятҳои миллиро ҳамчун унсури ҷомеаи шаҳрвандӣ таҳлил намуда, дурнамои муносабатҳои байниҳамдигарии онҳоро бо давлат нишон диханд. Қисматҳои аввали кор ҳусусияти назариявӣ дошта, дар он ба пайдоиш ва мағҳуму моҳияти ҷомеаи шаҳрвандӣ, вазифаҳои асосии он диққати асосӣ равона карда шудааст. Ин тадқиқот дар қисматҳои дигар ҳусусияти амалий ба ҳуд гирифта, дар он ташаккули ҷомеаи шаҳрвандӣ дар Тоҷикистон таҳлил ва муҳокима мегардад. Муаллифон рушди ҷомеаи шаҳрвандиро дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон кафили ҳалли босуботи масоили иҷтимоӣ ва сиёсии ҷомеа, инчунин таъмини иштироки фаъоли аҳли ҷомеа дар идоракунӣ

ва танзими муносибатҳо дониста, механизми чунин иштирокро дар назорати ҷамъиятӣ, ки фаъолии иҷтимоӣ ва масъулиятшиносии шахсони алоҳидаро таъмин менамояд, муҳим арзёбӣ намудаанд.

- *Стратегияи амиқсозии раванди демократикунонии ҳаёти ҷамъиятиву сиёсии ҷомеа дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.* Муҳтавои асосии кори илмию тадқиқотии мазкур аз таҳлили омилҳои тақвиятбахши раванди демократикунонӣ, аз ҷумла тақсими ҳокимият, фаъолияти ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ иборат буда, муаллифон ҳусусиятҳои шаклҳои гуногуни давлатро таҳлил намуда, онро ҳамчун намуна барои рушди соҳти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод менамоянд. Диққати асосӣ ба он равона гардидааст, ки шахсият ҳамчун субъекти ҳокимият дар шаклгирии он нақши назаррас дошта, бояд фаъолияти ўз аз тариқи ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ ба таври васеъ кафолат дода шавад. Дар кори мазкур ба таври васеъ заминаҳои бавучудоии истиқлолияти давлатӣ, абзорҳои муҳими таъсиси давлатдории миллӣ, монеаҳо ва омилҳои заифсозандай рушди давлатдории миллӣ дар заминаи таҳлилҳои назариявиву донишҳои таҷрибавии муаллифон баррасии худро пайдо намудааст. Демократикунонӣ ҳамчун раванди тӯлонии такмили низоми давлатӣ тавсиф ёфта, алтернативаҳои муҳталифи рушди босуботи он дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон омӯзиш ва пешниҳод мегардад.

- *Консепсияи амиқсозии ислоҳоти сиёсӣ дар Тоҷикистон.* Кори илмию тадқиқотии мазкур паҳлӯи фарохи консепсияи тақвияти ислоҳоти сиёсиро дар бар мегирад, ки он бевосита ба рушди равандҳои демократикунонӣ ва тақвияти ҳамкориҳои босамари байни

давлат ва институтҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон равона гардидааст. Муаллифон усулҳои гуногуни тақвияти ислоҳоти сиёсиро мавриди баррасӣ қарор дода, асосан ба се паҳлуи марказии он: бозсозии системаи институтҳои сиёсӣ ва мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ, азnavtashkilkunii хизмати давлатӣ ва ҳайати дастгоҳи давлатӣ, тағири соҳтори фаъолияти низоми маъмурӣ дар муносибат бо ҷомеаи шаҳрвандӣ диққати хоса равона менамоянд. Тадқиқи мавзӯи мазкур аз он назар муҳим шуморида мешавад, ки системаи идоранамои ин замон (ҳамон давра) амалкунанда ба масъалаҳои ҷиддӣ рӯ ба рӯ гашта, қобилият ва имконияти таъмини идораи босамари бозор ва ҷавобгӯ будан ба ҳар гуна равандҳои нави давраи гузариш то андозае аз даст дода буд. Аз ин рӯ, аз ҷониби муаллифон ҷанбаҳои иҷтимоию сиёсии масъалаи мазкур ва тавсияҳои таҳлилшудаи судманд ҳамчун консепсияи амиқсозии ислоҳоти сиёсӣ дар Тоҷикистон пешниҳод мегардад.

- *Масъалаҳои назария ва навъбандии демократия дар шароити ҷомеаҳои транзитӣ.* Кори илмию тадқиқотии мазкур тадқиқоти бунёдӣ мебошад, ки дар он раванди демократикунонӣ дар Тоҷикистони муосир ба таври муфассал таҳлил меёбад. Демократия ҳамчун шакли ташкили ҳокимияти давлатӣ, баҳамалоқамандии ҷомеа ва инчунин чун низоми нав дар таҷрибаи давлатҳои ИДМ баррасӣ гардида, хусусиятҳои алоҳидаи рушди он, демократияи парламентӣ, демократия ва ислом, дунявият, ки дар таҷрибаи давлатдории Тоҷикистон инъикоси худро пайдо намудаанд, натиҷагирий мешавад.

Паҳлухои гуногуни иштироки сиёсии шаҳрвандон дар раванди татбиқгардии усулҳои алоҳидаи демократия таҳлил гардиданд, омилҳои бавучудоии вазъияти мочароҷӯйӣ, ки дар натиҷаи ба таври оқилона истифода карда натавонистани институти ҳокимиёт ва натиҷаи ғайричашмдошти низоми ҷамъиятӣ оварда мерасонад, ошкор ва механизмҳои таъмини устуворӣ дар ҷомеаҳои транзитӣ, усулҳои самараноки сотсиализатсия ва сафарбарнамоии ғурӯҳҳои иҷтимоӣ пешниҳод карда мешавад. Муаллифон барои исботи андешаҳо аз таҷрибаи давлатҳои гуногун, ки дар давраи гузариш зимни номукаммалияти низоми сиёсӣ ба мушкилоти зиёди идоранамоӣ гирифтӣ ва ба ҳолатҳои ногуори ҷамъиятӣ, монанди барҳӯрди манфиатҳои ғурӯҳҳо дар доҳили қишвар рӯ ба рӯ гардидаанд, мисолҳо оварда, тариқи мӯътадил кардан ва танзими муносибатҳои ҷамъиятиро дар ин давра зикр менамоянд.

• *Таҳдидҳо ва хатарҳои демократия дар Тоҷикистони муосир.* Дар кори илмию тадқиқотии мазкур раванди демократикунонӣ дар Тоҷикистон пайваста ба тамоюли муосири инқишифӣ давлат ва ҳусусиятҳои муносибатҳои байналмилалӣ, аз ҷумла муракабшавии ҳусусиятҳои рафтори субъектҳои байналмилалӣ дар муносибат бо манфиатҳои геополитикиӣ, минтақавӣ ва давлатӣ, болоравии қувва ва нерӯи қувваҳои сиёсӣ ва динӣ дар муборизаҳои сатҳи давлатӣ ва минтақавӣ мавриди таҳлил ва омӯзиш қарор гирифта, муаллифон ба таври амиқ таҳдидҳо ва хатарҳои доҳиливу беруниро, ки бевосита ба равандҳои демократии Тоҷикистон халал расонида, дар охир ба косташавии дараҷаи амнияти қишвар оварда мерасонанд, нишон дода, роҳҳо ва усулҳои давлативу байнидавлатии

пешгирий аз ин таҳдиу хатархоро пешниҳод кардаанд. Ба андешаи онҳо, таҳдиу хатарҳо аз як ҷиҳат ҳусусияти дохилӣ, аз ҷиҳати дигар, ҷанбаи геполитикий дошта, омили асосии он аз нигоҳи ҷуғрофиёй дар меҳвари манфиатҳо ва муборизаҳои нерӯҳои бузурги геполитикий қарор доштани он шуморида мешавад.

• *Ташаккулёбии стратегияи идоранамоии давлатӣ дар шароити ҷомеаҳои транзитӣ. Шаклҳо ва усулҳои демократии идоранамоии ҷомеа ва давлат. Демократия ва ҳокимијат.* Кори илмию тадқиқоти мазкур ба омӯзиши демократия ва равандҳои гуногуни ба он алоқамандро дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон равона гардидааст. Муаллифон дар зимни таҳлили унсурҳо ва ҳусусиятҳои ҷудогонаи демократия дар Тоҷикистон ба ду раванди муосири ҷомеаи башарӣ: ҷаҳонишавӣ ва модернизатсия диққати асосӣ равона намуда, дурнамои фарҳангӣ сиёсии ҷомеа, паҳлӯҳои мусбат ва манфии таъсири равандҳои ҷаҳонишавӣ ва модернизиацисиониро ба ҷараёни рушди демократиунонии ҳаёти кишвар ба таври амиқ зикр намуда, роҳҳои пешгирий аз таъсири манфии равандҳои мазкурро пешниҳод намудаанд. Бахусус, ба таъсири раванди ҷаҳонишавӣ ҳамчун паёмади манфӣ дар рушди баъзе аз унсурҳои давлатдории мустақил назар карда шуда, таҳлили масъала вобаста ба ду самти асосии ҳаётан муҳими кишвар: манфиати миллӣ ва амнияти миллӣ, ки аз ҳамдигар дар тафовут қарор доранд, сурат гирифта, таваккал, ҳатар ва таҳдидҳои дар пешорӯи онҳо қарордошта ошкор, омӯзиш ва баррасӣ гардидааст. Ҳатару таҳдидҳоеро, ки муаллиfon зимни таъсири омилҳои раванди ҷаҳони муосир ошкор намудаанд, ҳам решай дохилӣ ва ҳам сарчашмаи фародавлатӣ до-

шта, он аз инсони одӣ, ҷомеа, идоракуни давлатӣ то сатҳи давлатиро фаро мегирад, ки наандешидани ҷо-раҳои саривақтӣ аз дидгоҳи онҳо метавонад ба пайо-мади ҷиддии қоҳишёбии амният дар сатҳи давлативу миллӣ гардад.

- *Ташаккулёбии стратегияи идоракуни давлатӣ дар шароити шакливазкунии ҷомеа. Демократияи идеалиӣ ва воқеӣ.* Дар кори имлию тадқиқотии мазкур муаллифон дикқати асосиро ба таҳлил ва омӯзиши тамоюли демократияи воқеӣ равона намуда, нақш ва мақоми ҳизбҳои сиёсӣ ва ташкилотҳои ғай-риҳукуматиро дар тақвияти раванди демократиуно-ни ҳаёти ҷамъиятий муассир медонанд. Раванди гузариш ва шакливазнамоии ҷомеа ҳамчун марҳалаи мурракаби рушди тамоми соҳаҳо, аз ҷумла идоракуни давлатӣ, ки дар заминаи усуслҳои демократӣ ва ар-зишҳои низоми мазкур пеш меравад, дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври амиқ таҳлил ва бар-расӣ гардидааст. Муаллифон оғози воқеии раванди демократиунониро дар шароити Тоҷикистон ба қабу-ли Конститутсия вобаста дониста, дар навбати худ ба таври воқеъбинона зикр менамоянд, ки навобаста аз таҳия ва қабул гардидани шумораи зиёди қонунҳои муайянкунандаи мақом ва шакли фаъолияти ташки-лотҳои ғайриҳукуматӣ, иштироки онҳо дар раванди қабули қонунҳо ҳоло ҳам дар сатҳи нисбатан паст қарор дорад. Аз ин рӯ, дар қисмати хотимавии кор ба таври дақиқ пешниҳодҳоро баҳри ба таври воқеӣ амалӣ кардани усулҳои демократия дар кишвар зикр менамоянд.

- *Таъсири фарҳангӣ сиёсии ҷомеа ва самарано-кии низоми сиёсӣ.* Дар ин кори илмию тадқиқотӣ

зимни баррасии раванди таҳаввул ва такомули сиёсати дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла ташаккули фарҳанги сиёсии умумимилӣ дар байни элитаи сиёсӣ ва зиёиён, таъсири фарҳанги сиёсии элитаи сиёсӣ, ҷомеаи шаҳрвандӣ, ҳизбҳои сиёсӣ ва аҳолӣ дар ҳалли масъалаҳои иҷтимию сиёсӣ, ҳамчунин миллатсозӣ ва тақвияти низоми сиёсӣ, таҳаввули фарҳанги сиёсии ҷомеа дар раванди ҷаҳонишавӣ, такмили фарҳанги сиёсии хизматчиёни мақомоти қудратӣ, ҳамчун омили тақвияти низоми сиёсӣ, нақши расонаҳои даврӣ дар ташаккули фарҳанги сиёсии ҷомеа, ҷойгоҳи сиёсатофарӣ, идеологияҳои муосири сиёсӣ ва ахлоқи хизматчии давлатӣ дар ташакkul ва таҳаввули фарҳанги сиёсӣ ва таъсири он ба самаранокии низоми сиёсӣ мушахас гардидаанд. Аҳамияти дараҷаи зарурии фарҳанги сиёсӣ миёни қишири идорӣ–элитаҳои сиёсӣ, ки субъекти асосии ташаккулдиҳандай низоми сиёсӣ ва инъикоси самаранокии он ба шумор мераванд, маҳсус қайд гардида, тавсияҳои муҳим ва мушахас дар ин маврид пешниҳод мегардад. Нуқтаи ниҳоии андешаи муаллифон аз он иборат аст, ки дар шароити гузариши сиёсию иқтисодӣ ва фарҳангӣ дар қишвар ба устуворӣ ва рушди фарҳанги сиёсӣ равона намудани диққати асосӣ ҷузъи марказии корҳо дар самти таъмини самаранокӣ ва таҳлили худи низоми сиёсӣ ба шумор меравад.

• *Таъсири хусусиятҳои фарҳанги сиёсии ҷомеа ва тақвияти низоми сиёсӣ.* Кори илмию тадқиқотии мазкур ба фарҳанги сиёсии ҷомеа ва хусусиятҳои таъсири он ба тақвияти низоми сиёсӣ бахшида шуда, ҳар як муаллиф самти муайянеро, ки ҷузъиёти фарҳанги сиёсӣ дар онҳо инъикоси худро меёбад,

интихоб ва таъсири онро дар тақвияти низоми сиёсӣ таҳлил ва баррасӣ намудааст. Аз ин рӯ, дар ин кори илмию тадқиқотӣ ҷойгоҳи чунин самтҳои муҳим: ҳизбҳои сиёсӣ, созмонҳои ҷамъиятӣ, фарҳанги сиёсии шаҳрвандӣ, қувваҳои мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон, равандҳои ҷаҳонишавӣ дар тақвияти низоми сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври ҷудогона таҳлил шудаанд. Муаллифон тақвиятёбии низоми сиёсиро бе мавҷудияти фазои устуори иштироки сиёсӣ ва дар маҷмӯъ, кафолати таъмини озодиҳо барои фаъолияти ҳизбҳои сиёсӣ, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ғайриимкон дониста, таъкид менамоянд, ки баҳри комилсозии низоми сиёсӣ ҳамчун маҷмӯи шароити таъминсозандай ягонагии амалкард ва рушди низоми сиёсӣ пеш аз ҳама, мавҷудияти бисёрҳизбӣ, оппозитсияи мұтадил, фаъолияти густурдаи иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, болобарии дараҷаи фарҳанги сиёсӣ дар фаъолияти артиши миллӣ ва фарҳанги ҳамзистии ақалиятҳои миллӣ заруранд.

• *Ташаккули хусусиятҳои миллии фарҳанги нави сиёсӣ дар Тоҷикистон.* Кори илмию тадқиқотии мазкур ба омӯзиш ва таҳлили васеи фарҳанги сиёсӣ ва ташаккули хусусиятҳои миллии он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон равона гардида, муаллифони бобҳои алоҳидай кори илмию тадқиқотӣ дар доираи мавзӯъҳои мушахҳас таъсири омилҳо ва равандҳои гуногуни сиёсии кишварро, ки бевосита дар шаклгирии хусусиятҳои миллии фарҳанги нави сиёсӣ таъсир мерасонанд, зикр намудаанд. Кори мазкур бештар ҷанбаи амалӣ дошта, дар он ташаккулёбии хусусиятҳои миллии фарҳанги нави сиёсӣ асосан, аз марҳалаи ба даст овардани истиқлолияти давлатӣ то

ин ба имрӯз таҳлил ва натиҷагири мешавад. Қисматҳои асосии кори илмию тадқиқотӣ, ки аз мавзӯъхое, монанди ҷойгоҳи ҳизбҳои сиёсӣ, воситаҳои ахбори омма, ҷомеаи иттилоотӣ, қувваҳои мусаллаҳ, муҳити динӣ ва раванди ҷаҳонишавӣ иборат аст, дарвоҷеъ ҳамчун унсурҳои муосири ташаккулдиҳандай фарҳанги сиёсӣ ва бавучудорандай фарҳанги нави сиёсӣ буда, аз ҷониба муаллифон дар шакли таҳлили муқоисавӣ, мушоҳидавӣ ва концептуалий баррасӣ ва тадқиқ гаштааст.

2. РАЁСАТИ ТАҲЛИЛ ВА ОЯНДАБИНИИ СИЁСАТИ ХОРИҶӢ

Раёсати таҳлил ва ояндабинии сиёсати хориҷӣ ҷузъи таркибии соҳтори Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, ки самтҳои асосии сиёсати хориҷии кишварро мавриди омӯзишу таҳлил қарор дода, хулосаву пешниҳодҳои худро ба Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Шӯрои амнияти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар ниҳодҳои даҳлдор пешниҳод менамояд.

Дар тӯли бист соли фаъолияташ номи Раёсат чандин маротиба иваз шудааст: Дар оғози таъсисёбиаш соли 1994 Раёсати мазкур Шуъбаи ҳамкории муносибатҳои байналмилалӣ ном дошта, баъдан, аз соли 1996 то 2002 Шуъбаи сиёсати хориҷӣ ва амнияти миллӣ, аз соли 2002 то 2003 Шуъбаи сиёсати хориҷӣ, аз соли 2003 то 2012 Шуъбаи сиёсати хориҷӣ ва рушди робитаҳои берунии иқтисодӣ ва аз соли 2012 то имрӯз Раёсати таҳлил ва ояндабинии сиёсати хориҷӣ номида шудааст.

Самтҳои асосии фаъолияти Раёсат. Вазифаи асосии Раёсат аз фаъолияти илмию тадқиқотӣ, таҳлилӣ ва коршиносию иттилоотӣ иборат аст. Фаъолияти Раёсати таҳлил ва ояндабинии сиёсати хориҷӣ ба омӯзиш ва таҳлили самтҳо ва масъалаҳои асосии зерин равона гардидааст:

—омӯзиш, таҳлил ва ояндабинии масъалаҳои таъмини амнияти миллӣ ва таҳқими суботу устувории ҷомеа, ояндабинии таҳдидҳои мавҷуда ба суботу амният;

—омӯзиш ва таҳлили роҳҳои тақвияти сиёсати хориҷӣ ва таҳияи маводи зарурии таҳлилӣ ва ояндабинӣ ва пешниҳоди он ба Роҳбари давлат;

—таҳлили вазъият ва роҳҳои такмили идоракунии сиёсати хориҷӣ;

—омӯзиш, таҳлил ва ояндабинии масъалаҳои сиёсӣ, ташаккули сиёсати хориҷии давлат дар ин самтҳо;

—омӯзиш, таҳлил ва ояндабинии раванди ташаккули ҷомеаи ҷаҳонӣ, татбиқи ҳуқуқу озодиҳои шаҳрвандон, масъалаҳо ва дурнамои он;

—омӯзиш ва таҳлили муносибатҳои байни қавмҳо, миллатҳо ва динҳо дар хориҷ ва масъалаҳои таҳқими вахдати миллӣ;

—омӯзиш ва таҳлили масъалаҳои низоъҳо, ифратгароӣ, экстремизм ва ташаккули фарҳанги таҳаммулпазирӣ дар ҷомеаи ҷаҳонӣ;

—таҳлили хусусиятҳои фазои иттилоотии ҷомеа ва таъсири он ба равандҳои сиёсии дохилӣ—хориҷӣ, масъалаҳои муносибат ба воситаҳои ахбори умум, таъсири арзишҳо, идеологияҳо ва шабакаҳои иттилоотии хориҷӣ ба фазои дохилии кишвар ва омӯзиши роҳҳои таҳқими амнияти иттилоотӣ;

—ҳамкорӣ бо ниҳодҳои дигари давлатӣ ва ҷамъияти дар таҳлилу ташхиси барномаҳои дигари давлатӣ ва миллӣ дар мавриди равандҳои сиёсӣ;

—омӯзиш, таҳлил ва ояндабинии назари мардум ва афкори умумии ҷомеа дар мавриди ҷанбаҳои гуногуни сиёсати хориҷӣ;

—баргузории семинару конфронсҳо ва дигар ҷорабиниҳои илмию таҳлилӣ дар масъалаҳои сиёсати хориҷӣ;

—ташкили тадқиқоти сотсиологӣ ва омӯзиши афкори умумӣ дар масъалаҳои муҳими ҳаёти ҳориҷии қишвар ва ғайра.

Вазифа ва уҳдадориҳои асосӣ. Вазифаи асосии Раёсат фаъолияти таҳлилӣ ва иттилоотӣ мебошад, ки ба таъмини саривақтии роҳбаријати Марказ бо маълумоти зарурӣ вобаста ба таҳлил ва пешбинии муносибатҳои байнидавлатӣ ва байналмилалӣ нигаронида шудааст:

—муайян намудани самтҳои асосии сиёсати ҳориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар замони муосир;

—таҳлили вазъияти кунунии муносибатҳои байнidавлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо қишварҳои асосии минтақавӣ ва ҷаҳонӣ ва ташкилотҳои муҳими минтақавӣ ва байналмилалӣ;

—муайян намудани воситаҳои асосии амалий намудани сиёсати мувофиқашуда дар масъалаи таъмини амнияти минтақавӣ;

—омода намудани маводи иттилоотӣ—таҳлилӣ бо дарҳости сохторҳои ҳокимияти давлатӣ.

**САРДОРОНИ РАЁСАТИ ТАҲЛИЛ ВА
ОЯНДАБИНИИ СИЁСАТИ ХОРИЧИИ МАРКАЗ
(АЗ СОЛИ 1994 ТО БА ИМРӮЗ)**

- **Ризоев Шодиқул**
(солҳои 1994–1998)

- **Раҳматов Исмоил Раҳматович**, номзади илмҳои таърих (солҳои 1998–2002) ва (солҳои 2003–2006)

- **Анаркулова Дилшот Мирзобобоевна**, номзади илмҳои таърих, дотсент (солҳои 2002–2003);

- **Абдунабӣ Сатторзода**, профессор, доктори илмҳои филологӣ (солҳои 2006–2012)

- **Бобохонов Бобоназар Faффорович** (солҳои 2012–2013)

- **Ҳаким Абдуллоҳи Раҳнамо** (аз соли 2013 то имрӯз).

КОРМАНДОНИ РАЁСАТ АЗ СОЛИ 1994 ТО 2014

Аз давраи таъсисёбӣ то ба имрӯз дар Раёсати таҳлил ва ояндабинии сиёсати хориҷии Марказ афроди зерин кор ва фаъолият намудаанд: Додихудоев Хуршед Аъзамҷоновиҷ, Комилова Ҳосият Ғуфроновна, Умаров Фарруҳ Буйдоқовиҷ, Раҳматов Исмоил Раҳматович, Шодиев Далер Ёқубовиҷ, Ниятбеков Вафо Алибековиҷ, Искандаров Акбаршо, Искандаров Сайдмуҳаммад Сафаровиҷ, Ҳайдарова Муҳаббат Мӯсоевна, Баҳовуддинов Аловуддин, Ризоев Шералий Шукруллович, Шокурбонов Сайвалий Дониёрович, Ҳолиқназаров Сирус Ҳудобердиевич, Қурбонов Ҳоким, Пӯлодов Ш.Г., Шарипова Л.Н., Валаматзода Тимур Faффорович, Раҳмонов Ҳокимуддин, Неъматова Муҳайё, Қодирӣ Абдуллоҳи Рустам, Авзалова Заррина, Парвизи Диловар, Носирҷонов Оятуллоҳ ва дигарон. Айни за-

мон дар Раёсат кормандони зерин фаъолият доранд; Ҳаким А.Р.–садори Раёсат, Ҳолиқов Б.–муовини садори Раёсат, Искандаров А.– сармутахассис, Ҳалимов Ф.–мутахассиси пешбар, Нуриддинов П.– мутахассиси пешбар, Холов Д.– мутахассиси пешбар, Султонзода Х.–мутахассис.

Самтҳои асосии корҳои илмию тадқиқотии Раёсат дар соли 2014:

- ҳамкории Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Созмони Ҳамкории Шанхай: вазъият ва дурнамои он;
- ҳамкории Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Иттиҳоди гумруқӣ: вазъият ва дурнамои он;
- ҳамкории Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Созмони Амнияти Аҳдномаи Дастанамъӣ (СААД): вазъият ва дурнамои он;
- ҳамкории Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Созмони амният ва Ҳамкорӣ дар Аврупо (САҲА): вазъият ва дурнамои он;
- ҳамкории Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Созмони Ҳамкории Исломӣ: вазъият ва дурнамои он.

3. РАЁСАТИ ТАХИЯИ СТРАТЕГИЯИ МИЛЛӢ ВА БАРНОМАҲОИ ИЧТИМОЙ-ИҚТИСОДӢ

Дар марҳалаи барқароршавии худ аз соли 2005 то соли 2012 Раёсати оянда фаъолияти худро дар ҳайати гурӯҳи на он қадар мутахассисон дар таркиби сохтори Раёсат оғоз намуд. Бо қарори Шӯрои илмии МТС-и назди Президенти ҶТ аз соли 2012 гурӯҳи мазкур ба Раёсати таҳияи стратегияи миллӣ ва барномаҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ чун ба яке аз зерсохтори маҳсусгардонидашудаи илмӣ-тадқиқотии МТС-и назди Президенти ҶТ табдил дода шуд.

Дар давраи барқароршавӣ ва фаъолияти тадқиқотӣ дар Раёсат (*то ба ҳол баъзе шахсон фаъолияти тадқиқотии худро идома медиҳанд*) аксари олимони маъруфи ҷумҳурий, аз ҷумла номзади илми ҳуқуқ К.Ҷалилов, доктори илми сиёсӣ Д.Назиров, доктори илми фалсафа, профессор А.Шамолов, номзади илми сотсиология Ф.Қаҳҳоров, номзади илми таърих И.Раҳматов, номзади илми таърих Х.Холикназаров (аз моҳи январи соли 2014 директори МТС-и назди Президенти ҶТ), номзади илми сиёсӣ Х.Додихудоев кор мекунанд.

Кормандони раёсат дар омӯзиши афкори ҷамъиятий ба воситаи усулҳои тадқиқоти сотсиологияӣ, иҷтимоию иқтисодӣ, сиёсӣ ва самтҳои дигари ҳаёти ҷамъиятий таҷрибай амалии ғанӣ андӯхтаанд.

Соли 2005 Раёсат чун ҷузъи сохтори Марказ якҷоя бо Барномаи рушди Созмони Милали Муттаҳид (ПРООН) доир ба масоили коррупсияро тадқиқот гузаронид. Аз рӯйи натиҷаҳои тадқиқот маҷаллаи «Коррупсия дар Тоҷикистон» ба табъ расид. Тадқиқот

дар байни аҳли ҷамъият аксуламал ба вучуд овард, натиҷаҳои тадқиқот ба Дастгоҳи Президенти ҶТ, Вазорати адлия, ВКД, Прокуратураи Генералий кумитаву идораҳои давлатӣ пешниҳод гардид. Ҳуди тадқиқот тамоми ҷумҳуриро фаро гирифта, на танҳо намояндагони вазорату идораҳо, балки шаҳрвандони одӣ низ пурсида шуда буданд. Пажӯҳиш ҳассосият ё тезу тунд будани масоили мазкур барои давлат, инчунин, муносибати мардум ба коррупсияро нишон дод.

Кормандони Раёсат дар солҳои охир мустақиман ба масоил ва дурнамои ташаккулёбии синфи миёна дар доираи муайянкуни ҷойгоҳи синфи миёна дар рушди устуори ҷомеа машғул буданд. Ҳамаи давлатҳои вучуддоштаи ҷаҳон, аз давраи мутафаккири Юнони қадим Арасту оғоз карда, кӯшиш мекарданд, ки ба намояндагони синфи миёна, ки мутафаккири атиқа онро чун беҳтарин синф тавсиф намудааст, такя намоянд. Раёсат соли 2013 тадқиқоти умумиҷумҳуриявиро доир ба омӯзиши синфи миёна дар ҶТ гузаронид. То соли 2013 мавзӯи мазкур бо вучуди муҳим ва мубрам будан, кам мавриди омӯзишу таҳлил қарор гирифта буд. То гузаронидани чунин тадқиқот монанди наметавонистем синфи миёнаи Тоҷикистони соҳибихти-ёро тасаввур намоем, яъне киро метавон ба намояндаи гурӯҳи мазкур ҳисоб кард ва дурнамои он дар Тоҷикистон чӣ гуна аст. Ҳол он, ки барои давлатҳое монанди Тоҷикистон, яъне дар ҳолати транзитӣ (ҳамлу нақл) қарор дошта, масъалаи синфи миёна барои пешрафти минбаъдаи иқтисодии кишвар аҳамияти аввалиндарача касб менамояд. Аз рӯйи натиҷаҳои тадқиқоти синфи миёна аз ҷониби Ғаюр Қаҳхоров китобе бо унвони

«Синфи миёна дар ЧТ: ташаккулёбӣ ва рушд» омода гардид.

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар роҳи эъмори давлати дунявиӣ, ҳуқуқбунёд. демократӣ ва ягона устувор аст, ки ин бешубҳа, омӯзиши ҳамаҷониба ва дақиқи равишҳои гуногуни илми сиёсиро дар назар дорад. Аз давраҳои қадим ақлҳои беҳтарини башар ҳам дар Шарқ ва ҳам дар Фарб, ба масъалаи фарҳангӣ сиёсӣ аҳамият медоданд, ки онро олими олмонӣ И.Гердер дар қарни 18 ба илми сиёsatшиносӣ ворид намуда буд. Масъалаи мазкур барои Тоҷикистони соҳибистиклол низ беандоза муҳим мебошад.

Дар марҳалайи ҳозира вазифаи асосии Раёсат ҷамъоварии маълумот, таҳлилу арзёбии масъалаҳои стратегии амният дар дурнамо, ошкорсозии тамоюлҳои умумии рушди авзои сиёсӣ дар кишвар ва кишварҳои дигари минтақа, инчунин, ба иттилои мақомоти даҳлдор расонидани натиҷаи чунин таҳлилу тадқиқот мебошад.

Шаклҳои фаъолияти Раёсат:

- ҳамасола раёсат доир ба масоили стратегии амнияти дохилӣ ва хориҷӣ ва рушди иҷтимоӣ–иктисодии Тоҷикистон тадқиқот мегузаронад;
- моделсозӣ ва пешгӯйии ҷараёнҳои сиёсӣ дар доираи тадқиқоти амнияти минтақавӣ;
- таҳияи маводи иттилоотӣ–таҳлилий ва пешгӯйи-кунанда, пешниҳод ва тавсияҳо, баҳодиҳии коршиносӣ барои сохторҳои давлатии Тоҷикистон;
- ба маълумоти доираҳои сиёсию илмӣ, аҳли ҷомеа дар расонидани масъалаҳои мубрами амнияти минтақавӣ ва манфиатҳои стратегии Тоҷикистон;

- ташкил ва гузарондани конфронсҳои илмию амалӣ, мизҳои мудаввар;
- ҳамкорӣ бо сохторҳои илмию таҳлилии хориҷӣ, татбиқи лоиҳаҳои тадқиқотӣ оид ба масъалаҳои гуногуни рушди Тоҷикистон ва Осиёи Марказӣ;

Соҳаи фаъолияти илмӣ ба самтҳои зерини асосӣ нигаронда шудааст:

- мониторинги рушди доҳилисиёсӣ ва иҷтимоию иқтисодии кишварҳои муайян;
- таҳқиқи масъалаҳои ҳамгироӣ дар муҳити баъди шӯравӣ;
- омӯзишу таҳлили хатарҳо барои амнияти давлатӣ.

Равандҳои ҷамъиятию сиёсӣ ва иҷтимоӣ дар Тоҷикистони муосир:

- мониторинги вазъи ҷамъиятию сиёсӣ дар мамлакат;
- тадқиқи равандҳои демократикунонӣ ва ташаккулёбии ниҳодҳои сиёсӣ дар Тоҷикистон;
- гузарондани корҳои илмию тадқиқотӣ оид ба масъалаҳои рушди ислом дар минтақаи Осиёи Марказӣ, Шарқи Миёна ва Наздик;
- омӯзиши таҳлилии амнияти Осиёи Марказӣ дар соҳаи муносибатҳои муштараки динию фарҳангӣ;
- фаъолияти илмию маърифатӣ ва таҳияи лоиҳаҳои бисёрсамтӣ дар раванди ташаккулёбии давлати миллӣ.
- тадқиқи масъалаҳои ҷаҳонишавӣ ва таъсири он ба Тоҷикистон;
- мониторинги масъалаҳои амнияти вазъи иҷтимоию иқтисодӣ дар мамлакат.

Инҳо, пеш аз ҳама, маҷмӯи масъалаҳои амнияти минтақавӣ, аз он ҷумла сохтори сиёсии давлатҳои му-

осири минтақаи Осиёи Марказӣ ва фаъолияти ташкилотҳои минтақавии байналмилалӣ мебошанд.

Маводи чоннамудаи Раёсат. Раёсат дар соҳаи амният, сиёсат, масъалаҳои иҷтимоию иқтисодӣ бо истифодаи технологияҳои муосири иттилоотӣ корҳои зиёди тадқиқотиро анҷом медиҳад.

Қобили зикр аст, ки Раёсат дар тӯли таърихи худ бо ВАО, бо нашрияҳои илмии ватанӣ ва хориҷӣ, инчунин бо ВАО-и чопӣ ва электронӣ ҳамкории муштарак доштааст.

САРДОРНИ РАЁСАТИ ТАҲИЯИ СТРАТЕГИЯИ МИЛЛӢ ВА БАРНОМАҲОИ ИҼТИМОЙ- ИҚТИСОДӢ:

<ul style="list-style-type: none"> • <i>Шамолов Абдулвояид Абдуллоевич (аз соли 2004 то соли 2008), доктори илмҳои фалсафа, профессор.</i>		
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Холиқназар Худойбердӣ (аз соли 2009 то соли 2012), номзади илми таърих</i>		
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Додихудоев Хуршед Аъзамҷонович (аз соли 2012 то ба ҳол), номзади илмҳои сиёсӣ</i>		

Ҳоло ҳайати раёсат аз шаш нафар мутахассис иборат аст:

—Додихудоев Хуршед Аъзамҷонович, сардори Раёсат; маълумоташ олий (Донишгоҳи славянини Тоҷикистону Русия, факултаи таърих ва муносибатҳои байналмилалӣ), номзади илми сиёсатшиносӣ.

—Мирзоев Масрурҷон Абдулғаниевич, муовини сардори Раёсат, полковники мустаъфӣ; маълумоташ

олӣ (Донишгоҳи давлатии Ленинград ба номи А.А.Жданов, факултаи шарқшиносӣ; Академияи ҳарбӣ–дипломатии Қувваҳои Мусаллаҳи Федератсияи Русия, роҳбарии низомӣ ва мулӯй).

–Ҷалилов Комёб Ҷалилович, сармухадомаи сармухадомаи полковники мустаъфӣ; маълумоташ олиӣ (Мактаби олии Кумитаи бехатарии Иттиҳоди Шӯравӣ, хуқуқшиносии байналмилалӣ).

–Ахмедов Саид Ахмедович, сармухадомаи сармухадомаи маълумоташ олиӣ (Донишгоҳи давлатии Тоҷикистон, факултаи шарқшиносӣ), доктори илмҳои фалсафа, профессор.

–Нодиров Баҳридин Бодамаевич, мутахассиси пешбар, маълумоташ олиӣ (факултаҳои таъриҳ ва забони англисии Донишгоҳи давлатии Тоҷикистон).

–Хоҷаев Ҳикматулло Ҳимматович–мутахассиси пешбар; маълумоташ олиӣ (факултаҳои таъриҳ ва забони англисии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон).

3. РАЁСАТИ ТАҲЛИЛИ МАСЪАЛАҲОИ МАКРОИҚТИСОДӢ

Раёсати таҳлили масъалаҳои макроиқтисодӣ ҷузъи таркибии соҳтори Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, ки самтҳои асосии сиёсати макроиқтисодии ҷумҳуриро мавриди омӯзишу таҳлил қарор дода, хулоса ва мулоҳизаҳои худро ба Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар соҳторҳои давлатӣ пешниҳод менамояд.

Масъалаҳои тадқиқотии Раёсат аз соли 1994 то соли 2002 дар заминаи ду шуъбаи Марказ:–таҳлил ва

оянда binii рушди иҷтимоӣ–иқтисодӣ ва тадқиқоти масъалаҳои рушди устовор таҳқиқ карда мешуданд. Танҳо дар соли 2003 шуъбаи мустақили таҳлили макроиқтисодӣ ташкил гардид ва аз соли 2008 то инҷониб ҳамчун Раёсати таҳлили масъалаҳои макроиқтисодӣ бо корҳои илмию тадқиқотӣ машғул аст.

МУДИРОНИ ШУЪБА ВА САРДОРОНИ РАЁСАТ

<ul style="list-style-type: none"> • <i>Рустамова Назира Назруллоевна (солҳои 2003–2007)</i> 			
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Акбаров Абдураҳим Аҳмедович (солҳои 2008–2009), номзади илмҳои иқтисод.</i> 			
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Муминова Фарида Маҳмудовна (солҳои 2010-2011), номзади илмҳои иқтисод.</i> 			

<ul style="list-style-type: none"> • <i>Махкамов Баҳодур Бурҳонович (соли 2012).</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Мирсаидов Аврор Бобоевич (солҳои 2012–2013), доктори иљмҳои иқтисод.</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Қурбоншо Алишер (соли 2014 то ба хол).</i> 	

Тайи солҳои гузашта кормандони зиёде дар ин Раёсат бо корҳои илмиву тадқиқотӣ машғул гардида, саҳми арзандаи худро дар пешрафти фаъолияти Марказ гузоштаанд ва алҳол чанде аз онҳо дар муассисаву ташкилотҳои гуногуни ҷумҳурӣ ва берун аз он кору фаъолият доранд. Ба мисли: Камолов С., Қодиров Д.Б., Каримова М.Т., Асламов А.И., Шарипов Б.М., Довгялло Я.П. (ҳамкорӣ бо раёсат),

Вахрушева В., Дадачонова Ж.Ш., Ҳакимова (Бурҳонова) Л., Юсуфова Р., Ҳайдарова З., Шомахмедова Н., Қурбонбеков Б., Кудратов Ф., Шодиев Ф., Азизов С.

Ҳоло зери роҳбарии сардори раёсат А. Қурбоншо, мутахассисони раёсат–муовини сардори раёсат Рустамова Н.Н., мутахассисони пешбар Шамолов П., Азизов С. ва Олимзода С. дар соҳаи макроиқтисодиёт ба корҳои илмӣ-тадқиқотӣ машғуланд.

Фаъолияти илмӣ-тадқиқотии Раёсат бо он алоқаманд аст, ки вазъи иқтисоди миллӣ, ҳамчунин бахшҳои асосии он чун бахши давлатӣ ва хусусӣ, соҳаҳои молияи давлатӣ ва кредитӣ–пулӣ, комплекси сӯзишворӣ–энергетикӣ, комплекси агросаноатӣ ва ғайра мавриди таҳлилу таҳқиқ қарор мегиранд ва алоқамандии байни нишондиҳандаҳои муҳимтарини умумииқтисодӣ ошкор мегардад. Дар пайи рушди муносибатҳои иқтисоди бозорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҳамгирои иқтисоди кишвар бо низоми иқтисодиёти ҷаҳонӣ, масъалаҳои ҷустуҷӯйи имкониятҳои нав барои баланд бардоштани самаранокии иқтисоди миллӣ ва баланд бардоштани сатҳи зиндагии шаҳрвандон аҳамияти бештар пайдо хоҳад кард.

Мувофиқи ин, ҳадафҳои асосии раёсат чунин самтҳоро дар бар мегирад:

–таҳқиқи масъалаҳои таъминоти манфиатҳои стратегии давлат ва амнияти иқтисодии ҷумҳурӣ ва таъмини иттилоотӣ-таҳқиқии рафти ислоҳоти иқтисодӣ.

Вазифаҳои асосии раёсат чунинанд:

–таҳқиқу пешбинии равандҳои макроиқтисодӣ, ки дар Тоҷикистон ҷараён гирифтаанд;

–тадқиқи масъалаҳои фаъолияти инноватсионӣ

(омили субот, омилҳои рушди иқтисод ва ғайра);

—таҳлили нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ дар вобастагӣ бо сиёсати амалкунандай андозу буҷетӣ (фискалӣ), пулию қарзӣ, асъорӣ ва фаъолияти берунмарзии иқтисоди Ҷумҳурии Тоҷикистон;

—таҳлили тамоюлҳои инкишофи иқтисоди ҷаҳон ва омилҳои беруна, ки ба рушди иқтисодӣ—иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсир мерасонанд ва дар ин асос таҳияи пешгӯйиҳои рушди иқтисодӣ—иҷтимоӣ ва пешниҳоди вариантҳои инкишоф ва механизмҳои таъмини устувории макроиқтисодӣ;

—таҳияи дурнамоҳои миёна ва дарозмуддати инкишофи иқтисоди миллӣ;

—тадқиқоти шароитҳо ва омилҳое, ки амнияти иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистонро муҳофизат менамоянд;

—экспертиза ва баҳогузорӣ ба ҳадафу афзалиятҳои барномаҳои ташаккули сиёсати иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

—амалӣ намудан ва ширкат дар омодасозии консепсияи сиёсати макроиқтисодии ҷумҳурӣ;

—омода намудани маводи иттилоотию таҳлилӣ, тавсияҳо ва пешниҳодот бо супориши роҳбарияти Марказ;

—иштирок намудан дар таҳия ва ҳамоҳангсозии барномаҳои бузургҳаҷми ҳамкориҳои байниидоравӣ;

—гузаронидани чорабиниҳо ва ширкат дар санчиши лоиҳаҳои барномаҳои давлатӣ, консепсияҳо ва санадҳои муҳими меъёрии марбути ин соҳа;

—иштирок намудан дар ташкил ва баргузории конфронсҳо сияҳо, семинарҳо ва мизҳои гирди ил-

мию амалии байналмилалӣ ва ҷумҳурияйӣ оид ба масъалаҳои муҳими иҷтимоию иқтисодӣ;

—иштирок дар ташкили кор оид ба омодасозӣ ва баланд бардоштани сатҳи таҳассусии кормандони илмӣ.

—ҳамкории доимию устувор бо сохторҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла бо Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Бонки милии Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти маҳаллии идоракуни давлатӣ;

—дар якҷоягӣ бо мақомоти марказию маҳаллии идоракуни давлатӣ ва вазорату идораҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия намудани гузоришҳои иқтисодии таҳлилӣ-стратегӣ;

—таҳлил ва коркарди иттилоот бо истифодаи воситаҳои муосири техниқӣ ва барномаҳо;

—саҳмгузорӣ дар ташкил ва таҳқими робитаҳои корӣ бо марказҳои тадқиқотии кишварҳои хориҷӣ.

Ҳадафи асосии рушди иқтисодии кишвар – баланд гардидани сатҳу сифати зиндагии аҳолӣ мебошад. Ба-рои ин, рушди тавлидоти мол ва хизматрасонӣ ба асоси баланд бардоштани ҳосилнокии меҳнат зарур аст. Аз нуқтаи назари макроиқтисодӣ ин маънои дастгирии суръати рушди иқтисодиро дорад. Бояд шуғли аҳолӣ ва самаранокии истифодаи тамоми тавонмандиҳои ҷомеа, қувваи кории он, сармоя ва захираҳои табииӣ афзоиш ёбад.

Таҳқиқоте, ки Раёсат тайи солҳои гузашта анҷом додааст, нишон медиҳад, ки ба мақсади таъмини рушди устувори иқтисоди миллӣ дар кишвар кори бисёр анҷом гирифтааст, ки дар суръати рушди иқтисодӣ ва коҳиши сатҳи камбизоатӣ ифода меёбад. Ҳамзамон

бо ин, дар шароити боз будани иқтисод, проблемаҳои макроиқтисодӣ дар он ифода меёбанд, ки тавонмандихо ва захираҳои ҷомеа ба андозаи коғӣ истифода бурда намешаванд, бекорӣ ва нокифоя будани иқтидорҳои истехсолӣ ба муҳоҳида мерасад. Даромади аҳолӣ, сатҳи зиндагии онҳо вобаста ба дараҷаи фаъолмандии корӣ тағиیر меёбад, мизони нарҳ бесубот ва тағиирпазир буда, таваррум (*инфлятсия*) ҷой дорад. Нарҳи мубодилавии асьор ноустувор аст, ҳаҷми содирот ва воридот тағиир меёбад, воридшавии асьори ҳориҷӣ зиёд мешавад ё кам мегардад ва мушиқилоти дигар.

Дар шароити мавҷуда барои Тоҷикистон масъалаҳои такмили механизми таъмини суботи макроиқтисодӣ аҳамияти бузург ҳоҳад дошт. Масъалаи самаранокии фаъолияти қишвар дар шароити ҷаҳонишавӣ ва маҳсусан, дар шароити узвият дар Созмони ҷаҳонии тиҷорат низ муҳим аст, чунки дар баробари доштани имкониятҳои мусбат ҳатар (*risk*) низ ба ҳамроҳ дорад.

Дар давраи солҳои 2003–2014 кормандони Раёсат дар самтҳои зерин таҳқиқотро анҷом додаанд:

- *Проблемаҳои амнияти обу энергетикии Ҷумҳурии Тоҷикистон.* Дар таҳқиқоти Раёсат мушиқилоти мавҷуда, таҳдидҳои дохилӣ ва берунӣ ба амнияти обу энергетикии ҷумҳурий ошкор шуда, меъёрҳо ва аломатҳои таҳдид ба амнияти низоми обу энергетика, механизми таъмини амнияти обу энергетикӣ мушахҳас гардидаанд. Таъмини тавонмандии комплекси обу энергетикӣ арзёбӣ гардид, таҳдидҳои дохилӣ ва берунӣ, сатҳи амният ошкор шуд, механизмҳои таъмини амнияти обу энергетикӣ тарҳрезӣ шуданд, самтҳои

афзалиятноки стратегияи рушди бахши хоҷагии об ва энергетикий бо назардошти таъмини амнияти обу энергетикии кишвар асоснок гардианд.

- *Таҳлил ва арзёбии нишондиҳандаҳои асосии макроиктисодии рушди иқтисоди Ҷумҳурии Тоҷикистон.* Дар таҳқиқоти Раёсат вазъи макроиктисодии Тоҷикистон ба таври умум таҳлил шуда, аз он ҷумла, вазъи нишондиҳандаҳои асосии макроиктисодӣ, Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ, захира, пасандоз, сармоягузорӣ, даромади аҳолӣ арзёбӣ гардидааст. Нишондиҳандаҳои молӣ, аз он ҷумла, сатҳи таваррум (*инфлятсия*), даромаду ҳарочоти буҷети давлатӣ, ҳамчунин нишондиҳандаҳои иқтисоди берунӣ мавриди таҳлилу арзёбӣ қарор гирифт. Вобастагии иқтисод аз вазъи бозорҳои берунӣ ошкор гардид ва маълум шуд, ки афзоиши ҳарочоти давлат барои маблағгузорӣ ба соҳаҳои асосии иқтисод, амалисозии барномаҳои бузурги илмӣ-техникӣ ва сармоягузории равонашуда ба бозсозии соҳтории минбаъдаи тавлидотро талаб менамояд. Самтҳои афзалиятноки рушд, роҳҳои ҳаллу фасли мушкилоти макроиктисодии рушди иқтисоди миллӣ асоснок ва мушаххас гардид.

- *Асосҳои танзими низоми молиявии иқтисоди миллӣ.* Дар кори илмӣ-тадқиқотии мазкур нишон дода шудааст, ки тайи солҳои 90 манфиатҳои сиёсии Тоҷикистон бар манфиатҳои иқтисодӣ бартарӣ дошт. Аммо сиёсати фаъоли иқтисодии давлат дар солҳои 2000 ба пешрафтҳои мусбату нисбатан устувор оварда расонид. Давлат назарияҳои гуногуни иқтисодии кишварҳои пешрафтаро истифода бурда, дар давраи гузариш бояд ҳусусиятҳои иқтисодиёти худ, таҷрибаи мусбати рушди ватаниро низ ба эътибор гирад.

Такмили сиёсати молиявии давлат ва танзими давлатӣ, ки боиси суботи макроиктисодии чумхурӣ гардидааст, қабл аз ҳама, дар соҳаҳои зерин ифода меёбад:

- арзёбии проблемаҳое чун касри (*дефисити*) буҷети давлатӣ, кифоягии пул, таваррум (*инфляция*), дефисити тиҷорати ҳориҷӣ, қарзи ҳориҷӣ, маҳдуд будани заҳираҳои асъори ҳориҷӣ;
- алоқамандии нишондиҳандаҳои макроиктисодӣ бо амал дар бобати ҳимояи аҳолӣ аз оқибати афзоиши нархи истеъмолӣ, ворид кардани тағиیر дар низоми кафолати давлатӣ ва ғайра;
- ташаккули сиёсати дарозмуҳлати монетарӣ ва фискалӣ, ки имконият медиҳад инкишофи иқтисодиёт бо истифода аз нишондиҳнадаҳои макроиктисодӣ доиман таҳти назорат қарор дошта бошад.

• ***Сиёсати давлатии буҷетии Ҷумҳурии Тоҷикистон.*** Дар кори илмӣ-таҳқиқотии дастаҷамъии Раёсат проблемаҳои танзими давлатии буҷет, соҳтори мавҷудаи низоми буҷетӣ, асосноккунии алоқамандии низоми буҷетӣ бо сиёсти иқтисодии давлат таҳлилу арзёбӣ шудааст. Тадбирҳои афзоиши самаранокии танзими буҷетии иқтисоди миллӣ тарҳрезӣ шуд. Таъқид гардид, ки афзоиши ҷиддии ҳароҷоти буҷетӣ аз тарафи давлат бояд бо сиёсати самараноки зиддитаваррум (*зиддииинфляция*), ки барои гирифтани пеши роҳи талошҳои ногузири моноплистҳо (бахши давлатӣ ва хусусӣ) ва ба фоидаи худ тақсимбандӣ кардани афзоиши талаботи ниҳоӣ зарур аст, ҳамроҳ бошад. Чунин сиёсати давлатӣ бояд амали давлатро дар бобати аз ҷинояткорӣ пок кардани шабакаҳои молистехсолкунандагон, тақвияти назорат ба нархгузорӣ дар

инҳисори (монополия) табиӣ, тавсеаи дастрасии корхонаю муассисаҳо ба кредит, густариши низоми кафолати пасандозҳои бонкӣ, ҳавасмандкуни пешрафти илмӣ-техникий ва рушди тавлидоти молҳои талаботи ниҳоиро дарбар гирад.

- *Низоми пулию кредитӣ ва бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон.* Дар кори тадқиқотӣ дар ин робита хусусиятҳои рушди низоми пулӣ-кредитии иқтисоди кишвар баррасӣ шуда, инкишофи низоми бонкии Тоҷикистон таҳлил карда шудааст. Дар робита ба такмили низоми пулӣ-кредитӣ ва бонкӣ дар давраи гузариш пешниҳодҳо тарҳрезӣ гардид. Аз ҷумла зарурати мавҷудияти бонкҳои давлатии сармоягузорӣ асоснок шуд, чунки бонкҳои тиҷоратӣ ба voguzor намудани кредитҳои дарозмуҳлат алоқаманд нестанд, ки ин суръати навсозии пояи техникии истеҳсолотро бозмедорад. Муаллифони кори тадқиқотӣ таъкид кардаанд, ки дар шароити хоси Тоҷикистон экспансияи кредитии асосёфта ба мизони начандон баланди фоизи самтгиришуда ба истеҳсолот зарур аст. Муқаррар гардид, ки барои таъмини рушди молиявии баҳшҳои асосии иқтисод ва тавсеаи миқёси бозори дохилӣ, таҷрибай гайримонетизатсия кардани иқтисод метавонад рушди иқтисодӣ ва ташаккули бозори пешрафтаи молиявиро боздорад.

- *Танзими самтҳои асосии рушди иқтисод, ташаккули сиёсати андоз, нархгузорӣ, зиддитаваррум ва сармоягузорӣ.* Дар доираи тадқиқоти проблемаи танзими давлатии равандҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз тарафи муаллифон таҳлили амиқи алоқамандии равандҳои

танзими давлатӣ, корбурди механизмҳои пулӣ-кредитӣ, андоз, сармоягузорӣ, иқтисоди берунӣ анҷом гирифт. Тамоюлоти муосир арзёбӣ гардида, таҳдидҳо ба суботи рушди иқтисодии кишвар, ки ба асоси он самтҳои асосии ислоҳи механизмҳои танзими кишвар муайян гардидааст, ошкор шуданд. Дар ҷараёни тадқиқот тамоюлоти рушди иқтисоди миллӣ арзёбӣ гардида, бакоргирии воситаҳои андоз-буҷетии танзими рушди иқтисоди миллӣ таҳлил шуд, хусусиятҳои рушди соҳаи пулӣ-кредитӣ ошкор гардид ва таъмини сармоягузории рушди иқтисодӣ арзёбӣ шуд. Таъкид гардид, ки гузаронидани таҳлили мунтазами нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ метавонад ба «ташхис»-и беҳтари вазъи иқтисоди миллӣ мусоидат расонад. Истифодаи методологияи алоҳидаи таҳлилӣ ва ояндабинӣ бояд бо раванди баррасии васеи масоил ҳамроҳи соҳторҳои даҳлдори вазоратҳо, ташкилотҳои академии илмӣ-тадқиқотӣ сурат гирад.

- *Таҳлили системии динамикаи макроиқтисодӣ, «нуктаҳо»-и осебпазир ва рушди иқтисоди Ҷумҳурии Тоҷикистон.* Ин кори тадқиқотӣ дар доираи мавзӯи панҷсолаи Раёсат «Суботи макроиқтисодӣ ва рақобатпазирӣ» анҷом гирифт. Кормандони Раёсат дар ҷараёни ин кори илмӣ-тадқиқотӣ вазъи макроиқтисодиро дар кишвар зимни ишора ба мушкилот, самтҳои асосии тақвияти устуворӣ ва рақобатпазирии иқтисоди миллӣ мавриди арзёбӣ қарор доданд. Дар ин кор тағйироти асосии соҳторӣ, ки дар давраи истиқолилияти кишвар ба вучуд омаданд, ҳамчунин гузаронидани ислоҳоти иқтисодӣ бар пояи иқтисоди бозорӣ ҳамаҷониба ва амиқ таҳлил шуда, таҳдиду хатарҳои

асосӣ барои таъмини суботи макроиқтисодӣ ва рақобатпазирӣ ошкор гардиданд, диди концептуалии рушди оянда бо назардошли омилҳои дохилий ва бе-рунӣ асоснок гардид. Равандҳои муосири «устуворӣ ва тавозуни» рушди иқтисод арзёбӣ шуда, роҳҳои ҳаллу фасли мушкилоти системии устуворӣ, ки ба рушди босифати иқтисоди миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат ҳоҳанд кард, пешниҳод гардиданд. «Ҳаритаи роҳ»-и амалкард ба мақсади таъмини сифати рушди иқтисоди Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия гардид.

• *Проблемаҳои идоракунии раванди дастёбӣ ба суботи системии макроиқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон.* Дар рафти ин кор равандҳои макроиқтисодӣ дар давраи гузариш таҳқиқ шуда, ислоҳоти маъмурӣ аз нигоҳи сифати он, таносуби бахшҳои хусусӣ ва давлатӣ чун омили дохилии рушди иқтисодӣ, алоқамандӣ байни тағйироти макроиқтисодӣ арзёбӣ шудааст. Низоми асосноки тадбирҳои мусоидаткунанда ба бартарафсозии мушкилоти таваррум (*инфлятсия*), устувории бахши молияи иқтисод ва ғайра тарҳрезӣ гардид. Ба афзалиятҳои рушд, барномаҳои барқарорсозӣ ва рушди иқтисод баҳогузорӣ шуда, монеаҳо дар роҳи рушди босифат ошкор гардиданд.

• *Имкониятҳо ва маҳдудиятҳои рушди инноватсионии иқтисод чун механизами асосии маҳдудкунии рақобатпазирӣ.* Дар ин кор равандҳои макроиқтисодӣ дар Тоҷикистон дар давраи гузариш аз рӯйи соҳтору соҳаҳо таҳқиқ шуда, рушди фактории иқтисоди кишвар таҳлил шудааст, ҳамчунин, механизми шаклгирии шароит барои рушди инноватсия таҳия гардид, алоқамандӣ байни тағйироти мак-

роиқтисодӣ омӯхта шуд, низоми тадбирҳои асоснокшудаи мусоидаткунанда ба бартарафсозии проблемаи афзоиши содироти ашёи хом, устувории бахши молияи иқтисод ва гайра тарҳрезӣ шуд.

• **Чараёнҳои ҳамгирой (интегратсионӣ) ҳамчун омил ва шарти таъмини сифати рушд.** Дар тадқиқоти мазкур самтҳои ҳалли проблемаҳои вобаста ба ташаккул ва рушди равандҳои ҳамгирой байни соҳаҳои иқтисод (кишоварзӣ ва саноати коркард), аз он ҷумла масъалаҳои шуғл, ташаккул ва рушди равандҳои ҳамгирии берунӣ–дар мисоли иштирок дар СҲШ муайян карда шуда, масоили зерин таҳлилу арзёбии худро ёфтаанд:–вазъи истеҳсолот ва фурӯши маҳсулоти кишоварзӣ, алоқамандии онҳо, сатҳи ҳамгирой, концепсияи ташаккул ва механизми фаъолияти соҳторҳои ҳамгиришуда, модели соҳторҳои ҳамгиришуда барои соҳаҳои истеҳсолот ва коркарди маҳсулоти кишоварзӣ; сатҳ ва самаранокии истифодаи захираҳои меҳнат аз тарафи риштаҳои иқтисод ва ба асоси чунин алоқамандӣ ва ҳамгирой тарҳрезӣ намудани маҷмӯи тадбирҳо доир ба такмили сиёсати шуғли аҳолӣ; тадбирҳои мушаҳҳаси сиёсати иқтисоди беруни Тоҷикистон, ки ба тақвияти ҳамгирии кишвар ба иқтисоди ҷаҳонӣ ва иқтисодиёти минтақаи Осиёи Марказӣ, ҳамчунин, ба рушди босуботи Тоҷикистон дар дурнамои дарозмуҳлат равона шудааст (дар мисоли узвият дар ШОС).

4. РАЁСАТИ ТАДҚИҚОТИ МАСЪАЛАҲОИ СОҲАВӢ

Раёсати тадқиқоти масъалаҳои соҳавӣ як ҷузъи Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Самтҳои асосии фаъолияти Раёсат.

- Фаъолияти итилоотӣ;
- Фаъолияти баҳогузорӣ;
- Тадқиқоти таҳлилӣ;
- Баргузории конфронс, семинару мизҳои гирд;
- Рушди робитаҳои ҳамкорӣ бо марказҳои тадқиқотии ҷумҳурӣ ва хориҷӣ.

ВАЗИФАҲОИ АСОСИИ РАЁСАТ:

- таҳлили нишондиҳандаҳои соҳавии бахшҳои асосии иқтисод бо дарназардошти сиёсати имрӯза;
- таҳлили тамоюлҳои рушди бахши асосии иқтисод, омилҳои дохилию беруна, ки ба рушди соҳаҳои саноат ва қишоварзӣ таъсир мерасонанд ва ба асоси он оянданигарии инкишоф ва механизмҳои таъмини рушди устувор;
- пешгӯйии миёнамуҳлат ва дарозмуҳлати инкишофи соҳаҳои саноату қишоварзӣ;
- тадқиқ ва арзёбии масъалаҳои амнияти озуқаворӣ ва амнияти энергетикии Тоҷикистон;
- санчиш ва арзёбии ҳадафу афзалиятҳои барномаҳои соҳавии рушди Тоҷикистон;
- амалӣ намудан ва ширкат дар омодасозии консепсияи сиёсати соҳавии ҷумҳурӣ;
- ташкил ва баргузории конфронсҳо, семинарҳо ва «мизҳои гирд»-и илмию амалии байналмилалӣ ва ҷумҳурияйӣ оид ба масъалаҳои муҳими иҷтимоию иқтисодӣ;

—иштирок дар тарбияи кадр ва баланд бардоштани сатҳи таҳассусии кормандони илмӣ.

Масъалаҳои тадқиқотии Раёсат аз соли 1994 то соли 2003 дар заминаи ду шуъбаи Марказ: тадқиқоти масъалаҳои рушди соҳаҳои асосии саноату зерсохтори истеҳсолӣ ва тадқиқоти масъалаҳои комплекси агрисаноат тадқиқ карда мешуд. Соли 2004 шуъбаи мустақили тадқиқоти масъалаҳои рушди соҳавӣ ташкил гардид ва аз соли 2008 то ба ҳол ба ҳайси Раёсати тадқиқоти масъалаҳои соҳавӣ бо корҳои илмию тадқиқотӣ машғул аст.

МУДИРОНИ ШУЬБА ВА САРДОРОНИ РАЁСАТ:

<ul style="list-style-type: none"> • Юнусов Борис Веняминович (аз соли 1994 то соли 1997, мудири Шуъбай тадқиқоти масъалаҳои рушди соҳаҳои асосии саноат ва зерсоҳтори истеҳсолӣ), номзади илмҳои иқтисад.	
<ul style="list-style-type: none"> • Нарницкая Муза Антоновна (соли 1998 мудири Шуъбай тадқиқоти масъалаҳои рушди соҳаҳои асосии саноат ва зерсоҳтори истеҳсолӣ), номзади илмҳои химия.	
<ul style="list-style-type: none"> • Рустамова Назира Назруллоевна (соли 1999–2002, мудири Шуъбай тадқиқоти масъалаҳои рушди соҳаҳои асосии саноат ва зерсоҳтори истеҳсолӣ).	
<ul style="list-style-type: none"> • Соҳибназарова Садатсултон (аз соли 1994 то соли 2003 мудири Шуъбай тадқиқоти масъалаҳои комплекси агросаноатӣ,	

солҳои 2004–2006 мудири Шуъбаи тадқиқоти масъалаҳои рушди соҳавӣ, солҳои 2006–2012 сардори Раёсати тадқиқоти масъалаҳои соҳавӣ), номзади илми иқтисод, Команди шоистаи Ҷумҳурии Тоҷикистон.

• Сайдов Фирӯз Суҳбатуллоевич (*солҳои 2012–2013*), номзади илми иқтисод.

• Даринг Раҳмон Ҷаҳонафрӯз Қурбонзода (*аз соли 2013 то ба ҳол*).

КОРҲОИ ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТИИ АНҶОМДОДАИ ШУЪБА ВА РАЁСАТ:

- *соли 2000* тадқиқот дар мавзӯи «Ташкили идораи давлатӣ дар кишоварзӣ»;
- *соли 2001* кормандони шуъба дар мавзӯи «Рушди моликияти гуногун ва хоҷагидорӣ» тадқиқот анҷом доданд. Аз рӯ, натиҷаи ин тадқиқот самтҳои такмили низоми идоракуни Комплекси агросаноатӣ; таъмини аҳолии ҷумҳурӣ бо гандуми истеҳсоли ватаниӣ; такмили ҳисботдиҳии оморӣ; пешбурди ислоҳоти кишоварзӣ, ки дар суханронии Президенти ҶТ дар ҷаласаи васеи Ҳукumat зикр гардида буд, мушаххас гардид;
- *соли 2002* механизмҳои танзими бозсозии соҳтории кишвар мавриди тадқиқ қарор гирифт ва тавсияҳо доир ба таҳқими асосҳои иқтисодии давлатдории миллӣ асоснок гардид;
- *дар солҳои 2003–2005* тадқиқоти кормандон ба проблемаи амнияти озуқаворӣ дар ҷумҳурӣ равона гардид. Дар айни замон, таваҷҷуҳи асосӣ ба арзёбии вазъи амнияти ғизоии кишвар ва стратегияи таъмини он ҷалб гардид. Бо такя ба натиҷаи ин тадқиқот самтҳои дастгирии давлатии кишоварзӣ; механизми танзими рушди кишоварзӣ ва саноати озуқавории ҷумҳурӣ мушаххас шуд;
- *дар солҳои 2006–2010* Раёсат ба таҳқиқи проблемаҳои танзими давлатии рушди бахшҳои асосии иқтисод машғул шуд. Ҳадафи тадқиқот иборат аз таҳлили сиёсати давлатии аграрӣ, саноатӣ ва энергетикии ҷумҳурӣ, проблемаҳои танзими давлатии бахшҳои асосии иқтисод, ошкор намудани шеваҳои самарабахши танзим ва дастгирии қобили қабул барои суботи иқтисодӣ ва иҷтимоӣ буд. Мутаносибан, шароит ва

самтгирӣ давлат дар раванди танзим омӯхта шуд, пешниҳодоти даҳлдор дар робита ба такмили низоми нави даҳолати давлат ва самтҳои асосии танзими давлатии маҳдудкунанда тарҳрезӣ гардиданд. Дар айни замон, таваҷҷуҳи бештар ба зарурат ва механизмҳои танзими давлатии соҳаҳо, ҳамкории бахшҳои давлатӣ ва хусусии иқтисод, истифода ва навсозии иқтидорҳо, ҳамгироии кишоварзӣ ва саноат ҷалб гардид

- *аз соли 2011 то инҷониб Раёсат ба таҳқиқи ташаккули концепсияи рушди бахши асосии иқтисод бо дарназардошти арзиши изофа машғул аст, ки то соли 2015 онро идома ҳоҳад дод.* Дар доираи ин тадқиқот ба асоси таҳлили системӣ вазъи рушди бахши асосии иқтисод таҳлил гардида, афзалиятҳои рақобатпазирий ва «нуктаҳои заифу осебпазир»-и соҳаҳо дар миёнамуҳлат ва дарозмуҳлат мушаҳҳас мегардад.

Ширкат дар таҳияи санадҳои ҳукуматӣ. Кормандони раёсат дар таҳияи санадҳои зерин иштирок кардаанд:

—«Барномаи ислоҳоти иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 1995– 2000». (Соҳибназарова С.).

—«Барномаи амнияти озуқавории Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи солҳои 2009-2015» (Соҳибназарова С.)

—«Барномаи баланд бардоштани сатҳи некуаҳволии аҳолии ҶТ» (Соҳибназарова С.).

—Кормандони Раёсат дар ҳаллу фасли проблемаи қарзи ҳочагиҳои пахтакор дар доираи тарҳи «Тақвияти тавонмандии иттилоотӣ барои идоракунии маҳаллӣ», ки аз тарафи Маркази тадқиқоти стратегии назди Пре-

зиденти Ҷумҳурии Тоҷикистон (бо кумаки техникии Барномаи рушди СММ дар Тоҷикистон) анҷом гирифт, бевосита иштирок карданд (Соҳибназарова С.).

—Дар таҳия ва амалисозии тарҳи амнияти ғизой барои дастёбӣ ба Барномаи «Ҳадафи рушди ҳазорсолаи СММ (Соҳибназарова С.)

Конфронсҳо ва мизҳои гирдоро, ки Раёсат баргузор намудааст:

—«Амнияти озукавории Ҷумҳурии Тоҷикистон», конфронси илмию амалии ҷумҳурияйӣ дар ҳамдастӣ бо Барномаи Ҷаҳонии Ғизоии СММ (24 июни соли 2004). Дар конфронс кормандони Раёсат: Соҳибназарова С., Абдувосиев Ф. ва Султонова суханронӣ намуданд. Ба ҳайси ғояи асосии таъмини амнияти ғизой иштирокчиёни конфронс пешниҳод намуданд, ки фарҳанги заминдорӣ ва соҳтори заминҳои кишт барқарор гардад, бо проблемаҳои экологӣ мубориза бурда шавад, зерсоҳтори кишоварзӣ рушд ва таҳқим ёбад, барои маҳсулнокии чорво ва зироат тадбирҳои лозимиӣ андешида шавад, пардоҳт барои обу замин коҳиш ёбад, кормандон аз нигоҳи моддию маънавӣ ҳавасманд карда, лизинг ҷорӣ карда шавад ва ғайра;

—«Рушди Комплекси агросаноатӣ: ислоҳот ва танзим»— конфронси илмӣ—амалӣ (15 майи соли 2008), ки дар он масъалаҳои дастрасии фермерҳо ба замин, сармоя ва иттилооти бозори озод, тақвияти бозорҳои амвол, ҷорӣ намудани технологияи нав, афзоиши ҳосилнокӣ ва ҳавасмандкунии меҳнат, маблағгузории соҳаҳои даромаднок, такмили низоми андозситонӣ, таъсиси бахши қавии хусусӣ доир ба коркарди маҳсулот, таъмини кишоварзӣ бо манбаъҳо ва маркетинг мариди таҳлилу баррасӣ қарор гирифтанд; Конфронси

илмӣ–амалӣ дар мавзӯи «Тадбирҳои вобаста ба ҳаллу фасли проблемаи қарзи хоҷагиҳои пахтакори кишвар ва амалисозии Стратегияи иттилоотӣ барои Комиссияи мустақил (14 августи соли 2008). Масъалаҳои вобаста ба ҳалли проблемаи қарзи хоҷагиҳои пахтакор, сабаби ба вуҷуд омадани чунин қарз, проблемаҳои фаъолияти хоҷагиҳои фермерии истеҳсолӣ таҳлилу арзёбӣ шуданд. Масъалаҳои амалисозии Стратегияи иттилоотии ислоҳоти кишоварзӣ, усулҳои паҳнкуни маълумот дар доираи ин тарҳ баррасӣ гардиданд. Ҳамчунин, масъалаҳои истифодаи шабакаи интернет, китобхонаи электронии фаъолияти кишоварзӣ ва дигар воситаҳои паҳнкуни иттилоот дар деҳот мавриди таҳлилу баррасӣ қарор гирифт.

—«Масъалаҳои таъмини амнияти озуқаворӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», мизи гирд (апрели соли 2012);

—«Оқибатҳои иқтисодии муҳоҷирати қувваи корӣ», конфронси илмию амалӣ (апрели соли 2014). Дар ин ҷорабинӣ масъалаҳои таҳия ва қабули барномаи маҳсус “Барои ҷалб ва истифодаи маблағҳои муҳоҷирони корӣ барои рушди иқтисодиёти кишвар”; усули муайян кардани шумораи муҳоҷирони корӣ; таҳлили сатҳи идоракуни муҳоҷирати корӣ аз тарафи матбуот; муайян кардани таъсири муҳоҷирати корӣ ба сатҳи сармояи инсонӣ; таъсиси корхонаҳои хусусӣ барои муҳоҷирони баргашта ва пешниҳоди хизматрасонӣ, аз ҷумла гузаронидани машваратҳо оид ба масъалаи рушди фаъолияти хоҷагидорӣ, пешниҳоди хизматрасонии иттилоотӣ ва гайра баррасӣ гардиданд;

— “Таъмини амнияти озуқаворӣ бо дарназардошти узвияти кишвар дар Созмони умуничаҳонии савдо”,

мизи гирд (апрели соли 2014). Масъалаҳои зарурати дастгирии молиявии инноватсия дар соҳаи кишоварзӣ; таҳияи механизми самараноки агролизинг; фароҳам овардани шароити мусоиду шаффофи харидории давлатӣ барои истеҳсолкунандагони ватаниӣ; афзалият додан ба истеҳсолкунандагони маҳсулоти ватаниӣ; дар шароити Созмони умумиҷаҳонии савдо мувакқатан эълон намудани осебпазирии бахши аграрӣ, муқаррар намудани боҷи баланд дар бозори маҳсулоти кишоварзӣ ва ғайра баррасӣ шуданд;

– “Таъмини амнияти энергетикии Ҷумҳурии Тоҷикистон”, конфронси илмию амали (29.04.2014). Дар он масъалаҳои рушд, талабот ва талафоти қувваи барқ, ислоҳоти ниҳодӣ (институтсионалиӣ); ташаккули Фонди миллии мақсаднок барои дастгирии амнияти энергетикӣ ва баланд бардоштани самаранокии соҳаи энергетика; ҳамкории судманди давлат ва бахши хусусӣ баррасӣ шуданд.

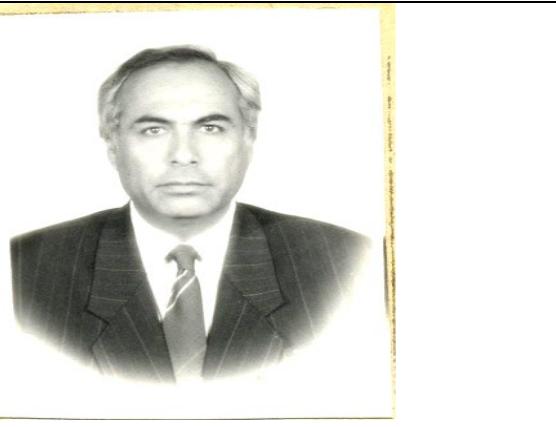
5. РАЁСАТИ ТАДҚИҚОТИ ПРОБЛЕМАҲОИ СОҲИБКОРӢ ВА ИНКИШОФИ БАХШИ ХУСУСӢ

Раёсати тадқиқоти проблемаҳои соҳибкорӣ ва инкишофи бахши хусусӣ дар қиёс бо дигар раёсатҳои Марказ нисбатан ҷавон мебошад. Бо вучуди ин, ҳамчун ҷузъи таркибии МТС назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавонист бо пешниҳоди маводи таҳлилию ояндабинии худ ба вазорату идораҳои дахлдор дар амали гардонидани сиёсати давлат ҷиҳати рушди иҷтимоию иқтисодии мамлакат (сиёсати бахши соҳибкорӣ) нақши муҳим гузорад.

Оғози фаъолияти Раёсат ба ибтидои солҳои 1994-уми қарни гузашта рост меояд, яъне таърихи беш аз 20-соларо дарбар мегирад. Дар давоми солҳои 1994-2013 Раёсати мазкур бо номҳои муҳталиф ба таҳқиқу таҳлили масъалаҳои гуногун машғул будааст.

Раёсат аввал дар заминаи Шуъбаи тадқиқоти проблемаҳо ва механизмҳои бозорӣ ташкил шуда, баъдан, чун Шуъбаи соҳибкорӣ ва хизматрасонӣ ва Шуъбаи муносибатҳои бозоргонӣ ва робитаҳои хориҷӣ номгузорӣ шудааст. Аз соли соли 2007 Шуъба ба Раёсат табдил дода шуд, номи Раёсати тадқиқоти проблемаҳои соҳибкорӣ ва инкишофи бахши хусусиро гирифта, то кунун бо ин ном ба таҳқиқ, таҳлил ва арзёбии масъалаҳои соҳибкорӣ машғул мебошад.

МУДИРОНИ ШУЪБА ВА САРДОРНИ РАЁСАТ:

<ul style="list-style-type: none"> • <i>Довгялло Яна Павловна</i> (солҳои 2000–2002)	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Абдуназаров Абдураҳмон Абдуназа- рович</i> (солҳои 2003– 2004)	

<ul style="list-style-type: none"> • <i>Забиров Некрой Ханчарович, номзади илмҳои иқтисодӣ (солҳои 2005-2006)</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Мадумаров Улугбек Яқубҷонович (солҳои 2007–2011)</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Маҳкамов Баҳодур Бурҳонович (солҳои 2012–2013)</i> 	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Баротов Тоҳир Ҷӯраевич (солҳои 2013 то ба ҳол).</i> 	

ҲАДАФ ВА ВАЗИФАҲОИ АСОСИИ ФАҶОЛИЯТИ РАЁСАТ:

- таҳлил ва тадқиқоти проблемаҳои соҳибкорӣ ва инкишофи бахши хусусӣ дар Тоҷикистон;
- таҳқиқи масъалаҳои таъминоти манфиатҳои стратегии давлат ва амнияти иқтисодии Тоҷикистон (тадқиқоти рушди соҳибкорӣ);
- таҳияи стратегияи рушди иҷтимоию иқтисодии мамлакат (сиёсати бахши соҳибкорӣ);
- таҳқиқи масъалаҳои вобаста ба фаҷолияти инноватсионӣ (омили субот, омили рушди соҳибкорӣ);
- таҳлилу таҳқиқи нишондиҳандаҳои соҳибкорӣ ва рушди бахши хусусӣ вобаста бо сиёсати ҷории андозу буҷетӣ (фискалӣ), пулию қарзӣ, асьорӣ ва фаҷолияти сармоягузории дохилию ҳориҷӣ дар иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- экспертиза ва арзёбии ҳадафу афзалиятҳои барномаҳои инкишофи соҳибкорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- иштирок дар таҳия ва ҳамоҳангсозии барномаҳои бузургҳаҷми ҳамкориҳои байниидоравӣ;
- иштирок дар санчиши лоиҳаҳои барномаҳои давлатӣ, консепсияҳо ва санадҳои муҳими меъёрӣ ва гайра.

Раёсати тадқиқоти проблемаҳои соҳибкорӣ ва инкишофи бахши хусусӣ дар тули фаҷолияти худ як силсила корҳои илмӣ- тадқиқотиро дар мавзӯъҳои муҳталиф анҷом додааст (зиёда аз 20 мавзӯъ).

КОРҲОИ ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТИИ АНҶОМДОДАИ ШУЪБА ВА РАЁСАТ:

Дар солҳои 2000–2002 кормандони Шуъбаи муносибатҳои бозоргонӣ ва робитаҳои иқтисодии хориҷӣ корҳои илмӣ-тадқиқотиро дар мавзӯъҳои «*Масъалаҳои умумии батанзимдарории давлатии равандҳои макро-иқтисодӣ*»; «*Тағийироти соҳторӣ ва афзалиятаҳои сиёсати саноатӣ*» таҳти роҳбарии мудири Шуъба Довгялло Я.П. ва кормандони Шуъба, аз ҷумла Юсупова З.Э.–мутахассиси пешбар анҷом доданд.

Натиҷаи тадқиқоти анҷомгирифта муайян намуд, ки нақши давлат дар рушди иқтисодию иҷтимоӣ нисбатан заиф ба назар мерасад. Барои ба танзим даровардани рушди истеҳсолот ва сатҳи зиндагии мардум, механизмҳои бозорӣ ва сатҳи рақобатноки баланд нест. Ҷумҳурии Тоҷикистонро ҳамзамон мебояд асосҳои давлати демократиро мустаҳкам намуда, бозорҳоеро таъсис диҳад, ки ба манфиятҳои тамоми шаҳрвандон ҷавобгӯ бошад. Бо пешбурди чунин сиёсати иқтисодӣ зарур аст, ки пеш аз ҳама, анъанаҳои таърихӣ, ҳамзамон, таҷрибаи пешқадами мамлакатҳои дорои низоми баланди бозоргониро ба инобат гирад.

Таҳлили вазъи иқтисодӣ–иҷтимоии мамлакат аз мавҷуд будани монеаҳои ҷиддӣ дар татбиқи нақшаи сурат баҳшидани рушди иқтисодиёт бо сабабҳои сатҳи нисбатан пасти техникии истеҳсолоти соҳаи саноат шаҳодат медиҳад. Буҳрони соҳторӣ яке аз омилҳои муҳими боздоранда дар рушди иқтисодиёт ба шумор меравад. Дар шароити мавҷуд будани тамоюлҳои нормусоиди тағийироти соҳторӣ дар соҳаҳои саноат ва кофӣ набудани захираҳои молиявӣ, рушди рақобатно-

ки омили муҳими таъминкунандаи рушду инкишофи Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ (ММД) мебошад.

Ба қатори авлавиятҳо ва механизмҳои муҳими сиёсати иқтисодӣ метавон чунин омилҳоро дохил намуд:

–Барқарор намудани идоракуни иқтисодӣ ва дигар равандҳо, аз ҷумла дар самти ҳуқуқи моликият;

–Идоракуни селаҳои молиявӣ инчунин назорати асъорӣ бояд танҳо аз ҷониби давлат таъмин карда шавад;

–Баланд бардоштани сатҳи кордонии аҳолӣ дар асоси ҳифзу дастгирии давлату ҳукумат;

–Рушди соҳаҳо вобаста ба тавлиди захираҳои инсонӣ дар сатҳи зарури бояд дастгирӣ карда шаванд.

Аз ин рӯ, андешидани чунин тадбирҳо зарур шуморида шуд:

- Интиҳоби соҳаҳои асосие, ки тавонанд ҳамчун «локоматив»-и рушди иқтисодиёт бошанд;
- Таҳлили тағиироти соҳторӣ дар иқтисодиёти ҷумҳурӣ имконият медиҳад, ки дар сиёсати давлатӣ ислоҳ ворид шавад;
- Ҷалби захираҳои молиявӣ ҷиҳати барқарор намудани соҳтори техникии ва технологи истеҳсолот;
- Таъмини мунтазами гузариш ба нарҳҳои ҷаҳонӣ ва роҳ надодан ба даҳолатҳои иқтисодие, ки ба бад шудани соҳтор ва коҳиш ёфтани иловагии ММД боис мегарданд;
- Ҷорӣ намудани маҳдудиятҳо ба воридоти баъзе гурӯҳи маҳсулот аз кишвари сеюм.

➤ Дар солҳои 2003–2004 кормандони Шуъбаи соҳибкорӣ ва хизматрасонӣ корҳои илмӣ-тадқиқотиро дар мавзӯи «*Ташаккул ва рушди бахши хусусӣ* дар

Ҷумҳурии Тоҷикистон» таҳти роҳбарии мудири Шуъба Абдуназаров А.А. ва кормандон, аз ҷумла: Довгялло Я.П–сармухассис, Ҳайруллоев Н.– муҳтасиси пешбар, Мадумаров У.Я.–муҳтасиси дараҷаи 1 ва Саидова Л.М.–муҳтасиси дараҷаи 1 анҷом доданд.

Дар раванди кори илмӣ–тадқиқотӣ омилҳои рушди минбаъдаи фаъолияти соҳибкорӣ ва инкишофи бахши хусусӣ муайян гардида, роҳҳои расидан ба ин ҳадафҳо дар хулосаҳои зерин баён шудааст:

- Базаи қонунгузории бизнеси хурд бояд бо иштироки ҷамъияти соҳибкорон таҳия гардад, аз ин рӯ, пешниҳод мегардад, ки тартиби ташхиси ҳатмиии лоиҳаҳои қонунҳо вобаста ба масъалаҳои фаъолияти соҳибкорӣ дар сатҳи минтақа ва ҷумҳурий таҳия ва тартиб дода шавад. Ташхиси мазкур бояд аз ҷониби Агентии сиёсати инҳисорӣ ва дастгирии соҳибкорон дар якҷоягӣ бо ассотсиятсияҳои соҳибкорон анҷом гирад;

- Бояд зикр намуд, ки қабули қонун дар самти фаъолияти соҳибкорӣ на ба таври ҳамешагӣ ба соҳибкорон дастрас мебошад, дар робита ба ин, таҳияи низоми фаврии маълумотдиҳии соҳибкорон дар бораи тағиӣи иловаҳо ба базаи санадҳои меъёрию ҳуқуқии танзимкунандай фаъолияти соҳибкорӣ бо ёрии технологияҳои иттилоти, инчунин гузаронидани семинарҳоро мувофиқи мақсад аст.

➤ Дар солҳои 2005–2006 кормандони Шуъбаи соҳибкорӣ ва хизматрасонӣ корҳои илмӣ-тадқиқотиро дар мавзӯъҳои «*Проблемаҳои батанзимдарории давлатӣ дар бахши хусусӣ*» «*Ташакул ва рушди бахши хусусӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон*» таҳти роҳбарии мудири Шуъба Забиров Н.Х. ва кормандон Комилов

С.Д.–сармутахассис, Расулова С.Ф.–мутахассиси пешбар, Мадумаров У.Я.– мутахассиси пешбар ва Шомаҳмедов Н.Ш.– мутахассиси дараҷаи 1 анҷом доданд.

Натиҷаи тадқиқоти анҷомгирифта муайян намуд, ки:

- Ҳадафи асосии сиёсати молиявии давлат нисбат ба бизнеси хурд бояд вазъи номусоиди корхонаҳои хурдро дар бозорҳои захираҳои қарзӣ ҳангоми нокифоягии устувории молиявӣ қобилияти андозсупорӣ бартараф намояд, ҳамзамон ҷорӣ намудани маблағгузориҳои мақсадноки барномаҳои адоҳида ва лоиҳаҳое, ки тавонанд дар кушода намудани иқтидорҳои дохилии корхонаҳои хурд, таъмини рушди устувор ва баланд бардоштани рақобатпазирии онҳо таъсир мерасонанд, мувофиқи мақсад шуморида шуд;
- Барои таъсиси корхонаҳои нави хурд, фаъолияти самараноки онҳо зарур аст, ки рушди минбаъдаи базаи қонунгузорӣ ва санандҳои меъёрию ҳуқуқии танзимкунандай фаъолияти онҳо бо дарназардошти хусусияти кории субъектҳои корхонаҳои хурд, муносибатҳои тарафайни онҳо бо мақомоти ҳокимиияти давлатӣ ва субъектҳои хочагидорӣ таъмин ва мустаҳкам карда шавад;
- Дар солҳои 2007–2011 кормандони Раёсати тадқиқоти проблемаҳои соҳибкорӣ ва инкишофи бахши хусусӣ корҳои илмӣ-тадқиқотиро дар мавзӯъҳои «Шаклҳои ташкилию ҳуқуқии танзими давлатӣ, механизмҳои ҳамкории давлат ва бахши хусусӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Низоми муосири танзими давлатии бахши хусусӣ ва самтҳои такмили он» таҳтироҳбари сардори Раёсат Мадумаров У.Я. ва кормандони он, аз ҷумла: Қамаров Б.К.–муовини сардори

Раёсат, Сайдова П.Ф.–мутахассиси пешбар, Довгялло Я.П.–мутахассиси пешбар, Алимардонова Ш.У.–мутахассиси пешбар ва Давлатов Б.Д.–мутахассиси пешбар анҷом додааст.

Дар раванди кори илмӣ–тадқиқотӣ омилҳои рушди минбаъдаи фаъолияти соҳибкорӣ ва инкишофи бахши хусусӣ муайян гардида, роҳҳои расидан ба ин ҳадафҳо дар хулосаҳои зерин баён шудааст:

- Таъмини кафолати иҷтимоии соҳибкорон, хусусан беҳтар намудани раванди тасдиқи сobiқai меҳнатӣ ҳангоми машғул будан ба фаъолияти соҳибкорӣ ва меҳнати кироя аз ҷониби соҳибкорон;
- Мусоидат намудан дар ташакулли муҳити мувофиқи иқтисодӣ ва фароҳам овардани шароит муқаррарӣ барои амалкунии бозор, низоми молиявию қарзӣ, ба танзим даровардани индекси нарҳ, таҳия намудани барномаҳои муҳими давлатӣ дар бобати дастгирии фаъолияти соҳибкорӣ;
- Ҷорӣ намудани омӯзиши фанни назарияи андозбанӣ аз синфи нуҳум дар мактабҳои таҳсилоти умумӣ;
- Ташкил ва намудани озмунҳо миёни соҳибкорон ва кормандони бахши хусусӣ вобаста ба навовариҳо дар соҳаҳои саноат, кишоварзӣ ва гайра. Дар баробари ин, фаъол гардонидани низоми ҳавасмандкунонии заҳмати онҳо, ҳамзамон дастгирӣ намудани онҳо ҷиҳати баромад ба бозорҳои ҷаҳонӣ таввасути пешниҳод намудани имтиёзҳои муваққатии андозӣ ва бочи гумрукиро мувофиқи мақсад шуморида шуд.

1. Дар бобати баланд бардоштани самаранокии танзими муносибатҳои меҳнатӣ ва таъмини ҳифзи

иҷтимоии заҳматкашон як зумра тадбирҳои мушаҳҳасро пешниҳод гарди:

- Гузаронидани корҳои машваратию фаҳмондадеҳӣ бо роҳбарон, намояндагони маъмурии кормандани соҳибкорони хурду миёна. Бояд хотирасон намуд, ки бисёре аз соҳибкорон дар бораи ҳуқуқ ва уҳдадориҳои худ маълумоти кофӣ надоранд, дар робита ба ин гузаронидани семинарҳо ва дигар шаклҳои таблиғотӣ метавонанд дар баланд бардоштани савияи дониши онҳо вобаста ба ҳуқуқҳои фаъолияти меҳнатӣ таъсири ҷиддӣ расонад.

2. Пешниҳод вобаста ба тартиби баҳисобгириӣ ва аз нав ҳисобу китоб намудани нафақаи соҳибкорон ва кормандони кирояи онҳо:

- Ҳангоми таъйин ва ҳисоб намудани нафақаи соҳибкори инфириодӣ ва барои муайян намудани даромади миёна дар як моҳ (музди меҳнат барои кормандони кироя) бояд ҳатман маблағи умумии даромад ё худ муздиги меҳнат дар 5 соли охир ва тақсим намудани он ба микдори рӯзҳои ҳақиқии корӣ дар як моҳ ба инобат гирифта шаванд;

- То андозае кам кардани меъёри андози иҷтимоӣ метавонад дар ҳалли масъалаҳои ҷойдошта мусоидат намояд;

- Дар ҳолати таъйини нафақаи соҳибкор ва иҷоракор аз рӯйи маъюбӣ ё корношоямии шахс андозаи максималии таъйини нафақа набояд аз андозаи панҷкаратаи нафақа аз рӯйи синну соли муқаараргардидা дар ҶТ ҳангоми муроҷиат баландтар бошад.

3. Пешниҳод мегардад, ки ҳангоми ворид намудани тағийиру иловашо ба Кодекси андози андози ҶТ ибораи «андози иҷтимоӣ» ба «пардоҳти иҷтимоӣ» иваз қарор

рда шавад. Ҳамин тавр, аз мафхуме, ки дар моддаи 258 кодекси амалкунанда дода мешавад, пардохти мазкур ҳадафи сугуртаи иҷтимоӣ ва хусусияти бозгардониро доро мебошад.

➤ Дар солҳои 2012–2013 кормандони Раёсати тадқиқоти проблемаҳои соҳибкорӣ ва инкишофи бахши хусусӣ кори илмӣ-тадқиқотиро дар мавзӯи «*Ҷанбаҳои минтақавии рушди соҳибкории истеҳсолӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон*» бо роҳбарии сардори Раёсат Маҳкамов Б.Б. ва кормандони Раёсат: аз ҷумла: Саъдиев Ш.–муовини сардори Раёсат ва Хоҷаев З.А.–мутахассиси пешбар анҷом додаанд.

Масъалаҳои асосии рушди соҳибкорӣ дар минтақаҳои ҶТ дар чунин самтҳо гурӯҳбандӣ шуданд:

–номукаммалии санадҳои меъёрию ҳуқуқии танзимкунандаи фаъолияти соҳибкорӣ, маҳсусан ҳифзу дастгирии соҳибкорони хурду миёна;

–суст инкишоф ёфтани инфрасоҳтори дастгирию ҳифзи соҳибкорӣ;

–нокифоягии захираҳои молиявӣ ва сармоягузорӣ;

–баланд будани фоизи қарзҳо ва кӯтоҳ будани муҳлати қарздиҳӣ;

–номукаммалии сиёсати бучетию қарзии давлатӣ ва пешниҳоди имтиёзҳои давлатӣ ба субъектҳои СХМ;

–мавҷуд будани монеаҳои маъмурӣ, сунъӣ ва баланд будани сатҳи фасодӣ;

–баланд будани меъёри андозбандиҳо ва даҳолати мақомоти давлатӣ ба фаъолияти соҳибкории хусусӣ;

–норасоии кадрҳои баландиҳтисоси касбӣ ва сатҳи пасти фаҳмиши ҳуқуқии соҳибкорон ва гайра.

➤ Дар соли 2013 кормандони Раёсати тадқиқоти проблемаҳои соҳибкорӣ ва инкишофи бахши хусусӣ

кори илмӣ–тадқиқотиро дар мавзӯи «*Таҳлил ва баҳоғузории ҳолати рақобатпазирии маҳсулоти саноати боғандагиу дӯзандагӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон*» бо роҳбари сардори Раёсат Баротов Т.Ҕ. ва кормандони Раёсат, аз ҷумла: Саъдиев Ш.–муовини сардори Раёсат, Шодиев Ф.О.–мутахассиси пешбар, Салимова А.– мутахассиси пешбар ва Дарингова Г.–мутахассис дар ҳаҷми 80 саҳифа анҷом додааст.

Дар раванди кори илмию тадқиқотӣ омилҳои баланд бардоштани рақобатпазирии маҳсулоти саноати боғандагӣ ва дӯзандагӣ муайян гардида, роҳҳои расидан ба ин ҳадафҳо дар хулосаҳои зерин баён шудааст:

—таҳия ва қабули Барномаи рушди соҳаи нассочӣ ва кластеризатсиякунонии он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2015–2020;

—баланд бардоштани устувории бозори молиявӣ, осону дастрас гардидани сарчашмаҳои қарзию молиявӣ барои аҳолӣ ва соҳибкорон, баланд бардоштани эътиимод ба ташкилотҳои қарзӣ, таъмини муносибатҳои шартномавӣ байни субъектҳои гуногун;

—рушди устувори иқтисоди миллӣ аз бисёр ҷиҳат вобаста аст аз истифодаи босамари захираҳои зеҳни инсонӣ, низоми миллии босамари инноватсионӣ, кам кардани вобастагии иқтисоди миллӣ аз захираҳои табиӣ ва содироти ашёи хом;

—ба омӯзиш фаро гирифтани кормандони корхонаҳои истеҳсолӣ ва омӯзиши таҷрибаи пешқадам;

—тағири тарифҳои гумруқӣ барои истеҳсолкунандаи ниҳоӣ дар бозори доҳили сиёсати нарзгузориро дигаргун мекунанд. Ставкаҳои тарифии нав нисбат ба тарифҳои қаблӣ хеле зиёд эҳсосшаванда аст, ки бояд ба болоравии наҳри маҳсулоти сектори

мазкур меовард, ҳар қадаре, ки арзиши иловашуда баланд аст, ҳамон андоза дарацаи коркарди мавод амиқтар, ба ҳамон дарача бояд қимат бо дарназардошти ставкаҳои гумрукии баланд ба категорияҳои молҳои мазкур нисбат ба ашёи хом ва молҳои ба сатҳи пасти коркард аст;

—муайян намудани вазъи воқей дар фаъолияти соҳибкорӣ ва мушкилотҳои ҷойдошта ҳалли саривақтии мушкилот дар ҳамкорӣ бо ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва ассотсиатсияҳои соҳибкорон, ташкил ва гузаронидани мониторинги доимӣ ва баҳодиҳии вазъи соҳибкорӣ дар минтақаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқи мақсад мебошад;

—дар Кодекси андози кишвар барқарор намудани нуктаи қаблан амалкунанда дар бобати имтиёзи андоз аз арзиши изофаи молҳои бачагона ва гайра.

Яке аз дастоварде, ки Раёсати тадқиқоти проблемаҳои соҳибкорӣ ва инкишофи бахши хусусӣ дар соли 2013 ба даст овард, гузаронидани тадқиқоти сотсиологӣ «*Омӯзиши проблемаҳои соҳибкорӣ дар минтақаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон*» дар 33 шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ бо фарогирии қариб 2000 субъектҳои соҳибкорӣ ва гузаронидани мизи гирд доир ба масъалаи мазкур «*Натиҷагирий аз тадқиқоти сотсиологӣ вобаста ба омӯзиши проблемаҳои соҳибкорӣ дар минтақаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон*» бо иштироқи доираи васеи соҳибкорон ва ташкилоту муассисаҳои давлатиу гайридавлатӣ мебошад.

➤ Дар соли 2014-ум кормандони Раёсати тадқиқоти проблемаҳои соҳибкорӣ ва инкишофи бахши хусусӣ кори илмӣ-тадқиқотиро дар мавзӯи «Таваккали ҳоҷагидорӣ ва рушди соҳибкории

истеҳсолӣ» таҳти раёсати сардори Раёсат Баротов Т.Ч. ва кормандони Раёсат, аз ҷумла: Одинаев А.И.–муовини сардори Раёсат, Исматова З.Б.–сармухассис, Собиров Л.М.–мутахассиси пешбар, Гулов С.А.–мутахассиси пешбар ва Қоқова З.А.–мутахассис ба нақша гирифта, айни замон мавриди таҳлилу таҳқиқ қарор дорад.

Яке аз самтҳои дигари фаъолияти самараноки Раёсат, бо вучуди ҷавон будани он, тарбияи ҷавонон ва мусоидат ба баланд бардоштани малакаю қасбияти онҳо мебошад. Бисёр ҷавононе, ки дар Раёсат машғул ба кор буданд, аз корманди одӣ то муовини вазир расидаанд ва алҳол дар бахшҳои гуногуни иқтисоди миллии қишвар ва ҳатто берун аз ҳудуди он кору фаъолият мекунанд.

7. РАЁСАТИ ТАҲЛИЛИ МАСЪАЛАҲОИ ИҶТИМОӢ

Раёсати таҳлили масъалаҳои иҷтимоӣ ҷузъи таркибии соҳтори Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, ки самтҳои асосии соҳаҳои иҷтимоии (*соҳаҳои маориф, тандурустӣ, шуғли аҳолӣ, ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ ва раванди муҳочирати меҳнатӣ*) қишварро мавриди омӯзишу таҳлил қарор дода, хуносаву мулоҳизаҳои ҳудро ба Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар соҳторҳои давлатӣ пешниҳод менамояд.

Дар сиёсати Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон масоили иҷтимоӣ–соҳаи илму маориф, тандурустӣ, шуғли аҳолӣ ва ҳифзи иҷтимоӣ дар мадди аввал қарор мегиранд.

Дар шароити кунунӣ ҳадафи асосии давлат ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, пеш аз ҳама, ба таъмини рушди босуботи иқтисодӣ ва тадриҷан баланд бардоштани сатҳу сифати зиндагии мардум тавассути амалий кардани ислоҳоти низоми идораи давлатӣ, таъмини шаффофияти фаъолияти мақомоти он, фароҳам овардани фазои мусоид барои рушди соҳибкорӣ, ҷалби сармоя ва воридоти технологияҳои пешрафта ва дар ин замина ташкил кардани ҷойҳои нави корӣ нигаронида шудааст. Раёсат низоми иҷтимоиро аз тариқи таҳлили равандҳои ин соҳаҳо омӯхта, дурнамои рушди соҳаҳоро бо назардошти самтҳои гуногуни он таҳлил ва пешбинӣ менамояд.

Раёсат чун яке аз раёсатҳои афзалиятноки Марказ дар давоми фаъолияти худ ҷанд маротиба номи худро иваз намудааст: Шуъбаи таҳлил ва ояндабинии рушди иҷтимоӣ– иқтисодӣ, Шуъбаи тадқиқоти проблемаҳои инкишофи иҷтимоӣ ва бозори меҳнат ва аз соли 2012 то ба ҳол чун Раёсати таҳлили масъалаҳои иҷтимоӣ фаъолият менамояд.

Аз оғоз то ин дам Раёсат (сараввал Шуъба) ба таҳқиқи масоили соҳаҳои иҷтимоӣ: илму маориф, тандурустӣ, ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ, инчунин бозори меҳнат, захираҳои корӣ, ҷанбаҳои демографӣ, муҳочираги меҳнатӣ (10 соли охир) машғул аст. Дар давоми тамоми солҳои фаъолияти худ дар ин Раёсат ҷанбаҳои илмию амалий, таҳлилию ояндабинии ин соҳаҳо ба пуррагӣ бо дарназардошти омилҳои гуногуни онҳо омӯхта ва ба шакли корҳои илмию тадқиқотӣ, таҳлилий, мақолаву китобҳои илмӣ баррасӣ шудаанд.

Самтҳои асосии фаъолияти Раёсат. Вазифаҳои асосии Раёсат бурдани корҳои илмӣ–тадқиқотӣ, таҳлилу ояндабинии масъалаҳои стратегӣ ва сиёсии соҳаи иҷтимоӣ мебошанд.

Раёсат фаъолияти худро ба таҳлил ва ояндабинии сиёсати иҷтимоӣ ва омӯзишу таҳлили самтҳо ва масъалаҳои асосии зерин равона кардааст:

- таҳлили ҳолат ва имконияти рушди соҳаҳои иҷтимоӣ;
- таҳлили вазъи кунунии низоми нафақа;
- таҳлили ташкили бозори меҳнат ва сатҳи бекорӣ;
- таҳлили вазъи муҳочирати меҳнатӣ;
- таҳлили вазъи соҳаи тандурустӣ;
- таҳлили вазъи маориф ва тарбияи насли наврас;
- таҳлили вазъи илм ва тарбияи кадрҳои илмӣ;
- таҳлили вазъи соҳаи фарҳанг;
- таҳияи усулҳои нави маблағгузории барномаҳои иҷтимоӣ;
- омода намудани маводи таҳлилий оид ба соҳаҳои даҳлдори иҷтимоӣ;
- гузаронидани санчиш оид ба лоиҳаҳои барномаҳои давлатӣ, консепсияҳо ва санадҳои муҳими меъёри;
- иштирок дар ташкил намудан ва гузаронидани конфронсҳои илмии ҷумҳурияйӣ, илмию амалий, семинарҳо, мизҳои гирд оид ба масъалаҳои иҷтимоӣ;
- ширкат намудан дар ташкили корҳои тайёр намудан ва баланд бардоштани дараҷаи тахассуси кормандон.

Кормандони Раёсат дар асоси вазифаҳои дар наздашон гузошта шуда, фаъолияти зеринро амалӣ месозанд:

—омода ва таҳия намудани тавсияҳо ва пешниҳодҳо ба Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;

—иштиrok ва саҳмгузорӣ дар таҳия ва тарҳрезии консепсия, стратегия ва барномаҳои давлатӣ;

—иштиrok дар гузаронидани таҳқиқоти давлатии барномаҳо ва лоиҳаҳо доир ба масъалаҳои иҷтимоӣ;

—ташкил ва гузаронидани чорабиниҳои илмӣ (*форумҳо, симпозиумҳо, конфронсҳо, семинарҳо, мизигирд, нишастҳои таҳлилӣ*)-и илмию методӣ, илмию амалӣ, корию хизматӣ ва таҳлилии сатҳи идорӣ, ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ дар мавриди масоили муҳими соҳаҳои иҷтимоӣ ва ғайра.

Яке аз фаъолияти назарраси ин Раёсат ҳамкорӣ бо вазорату сохторҳои марбутаи кишвар ва берун аз он мебошад. Кормандони Раёсат борҳо ба ҳайси аъзои гурӯҳҳои кории аз тарафи Ҳукумати Тоҷикистон таъсис додашуда дар таҳияи санадҳои меъёри-хуқуқии соҳаҳои иҷтимоӣ саҳми худро гузоштаанд.

Самти дигари фаъолияти Раёсат бо ҳамдастӣ бо ташкилотҳои байналмилалӣ гузаронидани тадқиқоти сотсиологӣ дар тамоми минтақаҳои кишвар мебошад. Натиҷаҳои тадқиқот барои дастгирӣ ва рушди ҷанбаҳои гуногуни соҳаҳои иҷтимоӣ мавқеи назаррас дошта, барои баланд намудани сатҳи зиндагии аҳолӣ нақши калон бозидаанд, зоро дар асоси ҳисботи ҷамъбастии пешниҳод гардида аз тарафи Ҳукумат бо ҳамкории созмонҳои байналмилалӣ ба рушди соҳаҳои иҷтимоӣ, ба монанди паст кардани сатҳи камбизоатӣ,

соҳаи маориф, тандурустӣ, ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ ва дигарҳо, маблағҳои зиёд ҷудо шуда, барои рушди ин самтҳои иҷтимоӣ мусоидат намудаанд.

Бояд қайд намуд, ки дар Раёсат чандин нафар кормандони ҷавон донишу малакаи худро рушду сайқал дода, айни ҳол дар як қатор вазорату идораҳои мамлакат ба ҳайси мутахассисони ботаҷриба кор мекунанд, яъне дар самти тарбия намудани қадрҳои соҳибхисос Раёсат саҳм дорад. Баробари ин, ҳамасола як қатор таҷрибаомӯзони муассисаҳои таҳсилоти олий, донишкадаи такмили ихтисоси хизматчиёни давлатӣ дар Раёсат таҷриба омӯхта, малакаи касбии худро такмил медиҳанд.

САРДОРОНИ РАЁСАТИ ТАҲЛИЛИ МАСЪАЛАҲОИ ИҶТИМОӢ

<ul style="list-style-type: none"> • Сайдов Фирӯз Суҳбатуллоевич (аз соли 1994—2012), номзади илмҳои иктиносӣ.	
<ul style="list-style-type: none"> • Қурбонов Абдураҳмон Шерович (аз соли 2012 то ба ҳол), доктори илмҳои фалсафа, профессор.	

Тайи солҳои 1994–2012 Раёсат бо таҳлили омилҳои иқтисодии масъалаҳои соҳаҳои иҷтимоӣ: маориф, тандурустӣ, ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ, шуғли аҳолӣ ва раванди муҳоҷирати меҳнатӣ машғул буд. Аз он ҷумла масъалаҳои батанзимдарории равандҳои иҷтимоӣ–иқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, роҳҳои паст намудани сатҳи камбизоатӣ дар мамлакат ва бехатарии иҷтимоӣ-иқтисодӣ таҳлил, омӯхта ва дар корҳои илмӣ-тадқиқотии Марказ дарҷ гардидаанд. Баробари ин, бо роҳбарии Саидов Ф.С. чандин тадқиқоти сотсиологияе, ки аз тарафи Марказ дар ҳамкорӣ бо созмонҳои байналмилалӣ дар масъалаҳои марбута бо паст кардани сатҳи камбизоатӣ, муайян кардани сатҳи зиндагӣ, тадқиқот оид ба масъалаҳои нафақа ва кумакпулиҳо, гендерӣ, демографӣ, тандурустӣ, раванди муҳоҷирати меҳнатӣ, шуғли аҳолӣ ва гайра фаъолият намудааст. Бештар аз сӣ мақолаи илмӣ доир ба проблемаҳои иқтисодиёти минтақавӣ, ҷанбаҳои иқтисодӣ–иҷтимоӣ, кишоварзӣ ва дигарон интишор намудааст.

Дар давоми солҳои 2013 то ба ҳол Раёсат бо масъалаҳои рушди соҳаҳои иҷтимоӣ (тандурустӣ, маориф, муҳоҷирати меҳнатӣ) бо дарназардошти тавсифҳои сифатӣ–соҳти идоракунӣ: вазорату идораҳо, санадҳои меъёрий-хуқуқӣ ва минтақаҳо, такмили омилҳои рушди босифати соҳаҳои иҷтимоӣ дар шароити мусоир корҳои илмӣ-тадқиқотӣ навиштааст. Баробари ин, аз тарафи раёсат конфронсҳои илмию амалий, мизи гирд дар масъалаҳои раванди муҳоҷирати меҳнатӣ, ҷавонон, маориф гузаронидааст, дар

мачаллаҳои Марказ оид ба масоили соҳаҳои гуногуни иҷтимоӣ мақолаҳои илмӣ ва таҳлилий чоп намудааст.

КОРМАНДОНИ РАЁСАТИ ТАҲЛИЛИ МАСЪАЛАҲОИ ИҶТИМОӢ (СОЛҲОИ 1994– 2014)

Дар Раёсат то имрӯз кормандони зиёде фаъолият намудаанд. Аксари онҳо дар соҳаҳои гуногуни иҷтимоӣ чун мутахассисони ботаҷриба ва олимону коршиносон дар кишвар ва берун аз он шинохта мебошанд. Теъдоди зиёди кормандони сабиқи Раёсат айни ҳол дар хориҷи кишвар ба ҳайси олимону омӯзгорони пуртаҷриба дар муассисаҳои илмию тадқиқотӣ ё дар донишгоҳҳо кор мекунанд. Ҷандин кормандони ҷавони Раёсат, ки донишу малака ва дараҷаи илмии худро дар ин ҷо сайқалу рушд додаанд, дар идораҳои илмию ҷамъиятий ва байнамиллалии кишвар фаъолият менамоянд.

Аз рӯзҳои аввали таъсисёбии сараввал Шуъба, баъдтар Раёсат то соли 2012 роҳбарии онро Фирӯз Саидов ба уҳда дошт. Муовини сардори Раёсат Дилором Раҳматова пас аз хатми донишкада дар Марказ аз вазифаи мутахассиси Раёсат то ба ин вазифа расида, сабиқи кории зиёда аз 30 сола дошта, чун мутахассис ва коршиноси ин соҳа дар ҷумҳурий шинохта шудааст. Рухшона Одилова пас аз хатми мактаби олий дар Раёсат зиёда аз 12 сол фаъолият намуда, чун олими ҷавон айни ҳол рисолаи илмии худро омода намудааст ва дар Марказ айни ҳол вазифаи Котиби илмиро ба уҳда дорад.

Кормандони раёсат, ки баъди анҷоми фаъолияти худ дар дигар идораву муассисаҳо фаъолият менамоянд, то имрӯз чун дастпарварони Марказ, аз он

чумла Раёсат шинохта шуда, обрўйи идораро баланд мебардоранд, инҳоанд: Федорова Е.И. (номзади илмҳои иқтисод), Епанишникова Т.Г. (номзади илмҳои иқтисод), Панфилова Г.В., Икромӣ А.З., Чепрунов Ю.Б, Маклакова Л.Р., Гаврилина С.И., Умаров Ф.Б., Вахрушева В.Л., Кенҷабоева Н.Р, Ғайбуллоев Ҳ. (номзади илмҳои иқтисод), Валиев Д.А. (номзади илмҳои иқтисод), Каримов Б.А., Нурмаҳмадов Н. (доктори илмҳои иқтисод), Ҳайдарова З.Р., Петрова О., Авзалова П.Р., Раҳимов Ш., Исоев Ш., Ҷалилова В.Ф.

Аз соли 2012 то ба имрӯз сардории Раёсатро доктори илмҳои фалсафа Қурбонов Абдураҳмон Шерович ба зимма дорад. Айни ҳол дар Раёсат кормандоне фаъолият менамоянд, ки бо натиҷаҳои хуби илмию таҳқиқотӣ мақоми Раёсатро дар сатҳи хуб нигоҳ дошта, обрўйи Марказро дар муҳити илмию амалии кишвар баланд мебардоранд. Инҳо: Раҳматова Д.К., Аҳмадова Ҳ.Н., Назирова М.Н., Икромов Ҷ.З., Ҳайдарова З.Р., Амирхонов М. мебошанд.

Корҳои илмию тадқиқотии Раёсати таҳлили масъалаҳои иҷтимоӣ. Дар давраи 20 соли фаъолият аз ҷониби кормандони Раёсат дар як қатор мавзӯъҳо корҳои илмию тадқиқотӣ ба иҷро расонида шудааст, ки масъалаҳои муҳими ҳаёти ҷамъиятию сиёсии кишварро фаро мегиранд. Ҷунончи:

—Ислоҳоти низоми нафақа дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Дар кори илмию тадқиқотии мазкур масъалаҳои низоми нафақа дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, заминай қонунгузории он, таҷрибаи ҷаҳонӣ доир ба ислоҳоти низоми нафақа мавриди таҳлил ва баррасӣ қарор гирифтааст. Ҳадафи асосии кори мазкур аз

таҳлили ҳолати кунунии низоми нафақа дар кишвар дар асоси муқоисаи суръати афзуншавии шумораи нафақаҳӯрон аз рӯйи намудҳои он, сатҳи минималӣ ва миёнаи нафақа бо сатҳи минималӣ ва миёнаи музди меҳнат, инчунин, сабади минималии истеъмолӣ иборат аст. Инчунин, мувофиқати шумораи аҳолии коршоям бо шумораи нафақаҳӯрон, ҳиссаи харочот ба низоми нафақа дар ҳаҷми Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ (ММД) ҳисоб карда шудааст. Ҷиҳатҳои ҳуқуқӣ, яъне санадҳои меъёрию ҳуқуқии ин низом бо дарназардошти самти иҷтимоӣ доштани он ва бозори иқтисодӣ таҳлил шудаанд. Дар кори илмии мазкур таҷрибаи як қатор кишварҳои собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ ва кишварҳои хориҷӣ, ки дар ислоҳоти низоми нафақа ба муваффақиятҳо ноил гардидаанд, таҳлил гардида, чун тавсияҳо барои гузаронидани ислоҳоти нафақа дар Тоҷикистон пешниҳод шудаанд.

—Муқаммалгардонии идоракуни соҳаҳои иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Дар кори илмӣ-тадқиқотии мазкур соҳаҳои ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ, маориф, тандурустӣ, равандҳои муҳочирати меҳнатӣ ва демографияи кишвар таҳлил шудааст.

Зарурати идоракуни давлатии равандҳои иҷтимоӣ, бахусус, дар давраи табдили низоми маъмурӣ-фармондиҳӣ ба модели бозории иқтисодиёт хеле муҳим буда, ба ташаккулёбии заминаҳои зарурии дастгирии иҷтимоии аҳолӣ таъсири муайян мерасонад. Таҷрибаи иқтисодии ҷаҳонӣ далели он аст, ки бе даҳолати фаъолонаи давлат ва танзими давлатӣ имконоти муваффақшавӣ ба бозори иқтисодӣ бо саитнокӣ ба ҷиҳатҳои иҷтимоӣ, ки асосан, ба дастовардҳои илмӣ-техникии замонавӣ такя мекунад,

ғайриимкон аст. Бозори иқтисодии воқеӣ ҳеч гоҳ, ҳатто дар давраҳои аввали ташаккулёбии худ бе даҳолати идоракунандай давлат рушд ёфта наметавонад. Дар ин ҳолатҳо танҳо масъалаҳо, шаклҳо, роҳҳои он ва андозаи он тағиیر меёбанд. Аз ин лиҳоз, аҳамияти ин кори илмию тадқиқотӣ дар шароити имрӯзai Тоҷикистон хеле зиёд аст.

—Мақоми давлат дар идоракуни раванди демографӣ. Нуктаи асосие, ки дар кори мазкур таҳлил шудааст, ин аҳамияти танзими давлатии равандҳои демографӣ мебошад. Дар давоми солҳои истиқолияти Ҷумҳурий рушди иҷтимоӣ—демографии мамлакатро таҳлилгарон ба се давра ҷудо намуда, ҳар як аз ин давраҳо бо рақаму далелҳо таҳлил ва нишон додаа шудаанд. Дар ҳисбот қайд шудааст, ки шаклҳо, равишиҳои танзим ва роҳҳои танзими давлатии равандҳои демографӣ бояд ба таври зич бо ҷорабиниҳое, ки барои устуворшавии иҷтимоӣ—иқтисодӣ ва экологӣ равона мешаванд, алоқаманданд. Дар ҳолати ба эътибор нағирифтани яке аз ин омилҳо, он метавонад ҳам ба ноустувории демографӣ ва ҳам ноустувории иҷтимоӣ—иқтисодӣ оварда расонад. Аз ин лиҳоз, дар кори мазкур тамоми ҷанбаҳои масъала таҳқиқ ва арзёбӣ шудааст.

—Рушди соҳаҳои иҷтимоӣ бо дарназардоши тавсифҳои сифатӣ—соҳти идоракунӣ: вазорату идораҳо, санадҳои меъёрий—хукуқӣ ва минтақаҳо. Солҳои охир Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба беҳтар намудани натиҷаҳои маълумотнокӣ ва пурқувват кардани соҳаҳои иҷтимоӣ аҳамияти ҷиддӣ дода, инчунин, пурқувват кардани ин самтро чун ҳадафи асосии ҳамаи барномаҳои давлатӣ ва миллӣ дар робита ба баланд

бардоштани сатҳи зиндагӣ қарор додааст. Дар муддати 23 соли Истиқолияти давлатии Тоҷикистон дар мамлакат самтҳои нави рушд ёфтани тамоми соҳаҳои иҷтимоӣ, бо дарназардошти гузариш ба иқтисодиёти хусусӣ гузошта шудаанд ва сиёсати давлат, пеш аз ҳама, ба баланд бардоштани сатҳи некуаҳволии мардум равона шуда, як силсила санадҳои асосии миллии меъёри-ҳуқуқӣ, ки ин соҳаҳоро ба танзим медароранд, таҳия ва қабул шудааст. Дар баробари таҳлили ҷанбаҳои рушди соҳаҳо, тамоюлҳои мавҷудаи онҳо, роҳҳо ва пешниҳодҳои ҳалли ин масъалаҳо таҳқиқ гардида, хусусиятҳои минтақавии соҳаҳои маориф, тандурустӣ ва раванди муҳочирати меҳнатӣ мавриди тадқиқ қарор дода шудааст. Тадқиқоти илмии мазкур аз он ҷиҳат муҳим шуморида мешавад, ки айни замон хусусиятҳои минтақавии рушди соҳаҳои иҷтимоӣ нобаробар буда, зарурати идоракуни ин самтҳо дар соҳаи иҷтимоӣ ёт яке аз масъалаҳои афзалиятноки сиёсати давлатӣ ба ҳисоб меравад. Аз тарафи муаллифони кори тадқиқотӣ як қатор таклифу пешниҳодҳои мушахҳас ба миён гузошта шудаанд, ки ҷиҳати ояндабинӣ ва банақшагирии рушди иҷтимоӣ ёт дар минтақаҳо барои Ҳукумату давлат ва вазорату соҳторҳои марбута хеле муҳим мебошанд.

—Такмили омилҳои рушди босифати соҳаҳои иҷтимоӣ дар шароити муосир. Кори илмӣ-тадқиқотии мазкур ба таҳлили нишондиҳандаҳои соҳаҳои маориф, тандурустӣ, ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ ва муҳочират бахшида шудааст, ки рушди сифатноки онро таъмин менамоянд. Барои ичро намудани кори илмӣ равишҳои таҳлилӣ дар соҳаҳои маориф, тандурустӣ,

ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ ва раванди муҳоцирати меҳнатӣ истифода шудаанд. Дар кори илмӣ санадҳои меъёри-хукуқӣ, ки аз тарафи Ҳукумати ҶТ қабул шудаанд, ҳамчунин, барномаҳои кӯтоҳмуҳлат ва дарозмуҳлати соҳавӣ омӯхта шуданд.

Дар замони муосир раванди муҳоцирати меҳнатӣ бевосита бо бозори меҳнати ташаккулёфтаи кишвар, сатҳи шуғл ва ҳёти аҳолӣ таъсир мерасонад. Се самти назарраси ин раванд – муҳоцирати дохила, ба хориҷи кишвар ва аз хориҷа ба дохили кишвар мавриди таҳқик ва омӯзиш қарор гирифт. Навоварии илмии тадқиқот, пеш аз ҳама, дар он аст, ки дар асоси таҳлили умумӣ масъалаҳои дастрасии сифатноки соҳаҳои иҷтимоӣ ва муҳоцирати меҳнатӣ, таклифу пешниҳодҳо барои дастрасӣ ва рушди сифатноки ин равандҳо дар асоси таҷрибаи ҷаҳонии мамлакатҳои пешрафта оварда шудаанд.

– Ҷанбаҳои сифатии соҳаҳои иҷтимоӣ ва баланд бардоштани сатҳи зиндагии аҳолӣ. Дар кори илмии мазкур мукаммалгардонии низоми идоракуни соҳаҳои иҷтимоӣ ва беҳтар намудани маблағгузории ин соҳаҳо ҳамчун ҷиҳатҳои муҳими таъмини дастрасии сифатноки онҳо таъсил шудааст. Мақсади асосии кори илмӣ аз таҳлили омилҳое иборат аст, ки барои баланд бардоштани сатҳи зиндагии аҳолӣ бо дарназардошти таъмини дастрасии сифатноки соҳаҳои иҷтимоӣ мусоидат менамоянд. Дар кори илмӣ-тадқиқотӣ се самти афзалиятноки соҳаҳои иҷтимоӣ (*маориф ва илм, шуғл ва ҳифзи иҷтимоӣ, тандурустӣ ва муҳоцирати меҳнатӣ*) таъсил шудаанд:

–таҳлили нишондиҳандаҳое, ки рушди босифати соҳаҳои иҷтимоиро муайян мекунанд;

—мукаммалкуни системаи идоракунӣ ҳамчун яке аз ҷиҳатҳои асосии таъмини босифати соҳавӣ;

—маблағгузории соҳаҳои иҷтимоӣ ҳамчун омили баланд бардоштани сатҳи зиндагии аҳолӣ.

Аҳамияти илмии тадқиқот, пеш аз ҳама, дар он аст, ки дар асоси таҳлили умумӣ нишондиҳандаҳои рушди босифати соҳаҳои иҷтимоӣ ва муҳоҷирати меҳнатӣ, мукаммалгардонии идоракунӣ ва маблағгузории ин соҳаҳо дар ҳампайвандӣ таҳлилу арзёбӣ шудааст. Масъалаҳои мавҷудаи сатҳи минтақавӣ дар соҳти идоракунӣ ва маблағгузорӣ зимни таҳлилҳои назариявию амалӣ нишон дода шудаанд. Бояд қайд намуд, ки масъалаҳои матраҳшуда дар кори тадқиқотии мазкур дар шакли алоҳидагӣ, бе такрор ва пайвастагӣ бо нуқтаҳои назариявӣ ва амалӣ дар корҳои тадқиқотию таҳлилии муаллифони гуногун дида шудаанд. Муаллифони ин кори илмӣ-тадқиқотӣ қӯшидаанд, ки масоили муҳими соҳаҳои иҷтимоиро ҳам аз ҷиҳати илмӣ-назариявӣ, ҳам аз ҷиҳати воқеӣ баҳогузорӣ карда, хulosаву пешниҳодҳои мушаххасро ироа намоянд.

—Ҳамкориҳои байналмилалий. Фаъолияти дигари Раёсат ҳамкорӣ бо ташкилотҳои байналмилалий дар шакли гузаронидани тадқиқоти сотсиологӣ дар тамоми минтақаҳои кишвар мебошад. Натиҷаҳои тадқиқот барои дастгирӣ ва рушди ҷанбаҳои гуногуни соҳаҳои иҷтимоӣ мавқеи назаррас дошта, ҷиҳати баланд бардоштани сатҳи зиндагии аҳолӣ аҳамияти муҳим доранд. Зеро дар асоси натиҷаи чунин тадқиқот, аз тарафи Ҳукумат бо ҳамкории созмонҳои байналмилалий ба рушди соҳаҳои иҷтимоӣ, ба монанди паст кардани сатҳи камбизоатӣ, соҳаи маориф,

тандурустӣ, ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ ва дигарҳо, маблағҳои зиёд ҷудо шуда, барои рушди ин самтҳои иҷтимоӣ мусоидат намудаанд.

Ҳамшарикони созмонҳои байналмилалие, ки бо Раёсат ҳамкорӣ намудаанд: ЮНДП, ЮНИСЕФ, Бонки Рушди Осиё, Бонки Ҷаҳонӣ, Оҷонсии Швейтсария доир ба рушд, Фонди Наҷоти кӯдакон, UNFPA, ЮНАЙДС, Ташкилоти байналмилалии меҳнат, Ташкилоти байналмилалии муҳочиран, DFID, Созмони умуничаҳонии тандурустӣ, GIZ.

Лоиҳаҳое, ки аз тарафи кормандони Раёсат дар якҷоягӣ бо ин созмонҳо таҳқиқ шудаанд:

- тадқиқоти сотсиологӣ оид ба сатҳи зиндагӣ дар минтақаҳои фарогири низоъ. Арзёбии таъсири ҷанги шаҳрвандӣ ба сатҳи зиндагӣ;
- тадқиқот доир ба сатҳи зиндагӣ дар минтақаҳои гуногуни Тоҷикистон;
- демография ва саломатии репродуктивии занон;
- ислоҳоти соҳаи тандурустӣ ва дастгирии тибби оилавӣ;
- тадқиқот оид ба муайян кардани дониш, рафтор ва таҷрибаи аҳолии синну солашон аз 15 то 49 сола доир ба ВИЧ/СПИД дар Тоҷикистон (силсилаи лоиҳаҳо);
- тадқиқот оид ба амалишавии низоми тандурустӣ ва назорати бемории сил, дастрасӣ ба ташхис ва табобат, мушкилиҳои асосӣ дар бобати гирифтани кумакҳои зарурӣ ва мушкилоти молиявии беморон;

- тавсифҳои иҷтимоии захираҳо дар соҳаи маориф: мавқеи ниҳодҳои расмӣ ва ғайрирасмӣ дар Тоҷикистон;
- таҳлили шабакаҳои муассисаҳои таълимии касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- тадқиқоти доир ба арзёбии сатҳи зиндагӣ;
- тадқиқот доир ба камбизоатӣ дар байни кӯдакон;
- интиқоли маблағҳои муҳоҷирон ба Тоҷикистон: имконоти ҷалб намудани ин маблағ барои сармоягузорӣ дар иқтисодиёт;
- таъсири буҳрони молиявии ҷаҳонӣ ба интиқоли маблағҳои муҳоҷирони меҳнатӣ ва ғайра.

8. РАЁСАТИ ТАЪМИНОТИ ИТИЛООТИЙ

Раёсати таъминоти иттилоотӣ дар соҳтори Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон яке аз раёсатҳои калидӣ ба шумор рафта, аз замони таъсисёбии Маркази тадқиқоти стратегӣ дар аввал чун Шуъбаи таҳлилию иттилоотӣ ва баъдан, зимни тағйироти соҳторӣ ба ҳайси Раёсати таъминоти иттилоотӣ фаъолияташро то имрӯз идома медиҳад.

ВАЗИФА ВА УҲДАДОРИҲОИ АСОСИИ РАЁСАТ:

—банақшагирий, ҷамъоварӣ, такмили манбаъҳои иттилоотии фаъолияти илмию тадқиқотии Марказ;

—фаъолияти таҳририву нашриявӣ аз ҷумла ба чоп омода намудани маҷаллаҳои Марказ—«*Тоҷикистон ва ҷаҳони имрӯз*» ва «*Набзи замон*»;

–таҳрири илмиву техникий ва тасҳеҳи мақолаву гузоришҳо;

–хизматрасонӣ доир ба тарҷумаи матолиби илмию иттилоотӣ;

–хизматрасонии китобхонавӣ ва таъмини кормандони Марказ бо матбуоти даврии ҷумҳурияйӣ ва берун аз он;

–хизматрасонии бойгонӣ;

–таъмини инъикоси фаъолияти ҳамаҷонибаи Марказ, аз ҷумла симпозиуму конфронсҳо, семинарҳову мизҳои гирд, нишаству брифингҳои матбуотӣ дар ВАО-и ҷумҳурӣ, ҷаҳон ва шабакаи Интернет;

–таъмини робитаҳои судманд бо ходимону мутахассисони варзидаи соҳаҳои гуногуни илму эҷоди қишиварамон ва хориҷи он бо мақсади интишори намунаҳои беҳтарини тадқиқоти илмӣ дар саҳифаҳои нашрияҳои Марказ;

–таъмини иттилоот барои сомонаи интернетии Марказ дар робитаву ҳамкории доимӣ бо ҳамаи раёсатҳои Марказ;

–назорат ва таъмини барномавии компүтерӣ;

–назорат ва таъмини барномавии шабакаи интернет;

–бакордарории воситаҳои нави барномавӣ;

–таъмини кормандони Марказ бо шабакаи интернет ва ўамеша фаъол нигоҳ доштани он;

–хизматрасонии комплексии техникаи мавҷудаи компүтерӣ, шабакаҳои дохилий, таҷхизоти техникии идории он;

–ӯамеша дар ҳолати корӣ нигоҳ доштани техникаи компүтерӣ ва дигар таҷхизоти электронии Марказ;

–гузаронидани профилактикаҳои навбатии техникии компьютерӣ ва дигар техникаи ташкилий тибқи ҷадвали тасдиқшуда дар давоми сол;

–насби барномаҳои зиддивирусӣ ва дигар барномаҳо ба компьютерҳои кормандони Марказ;

–хизматрасонии сервери умумии Марказ;

–назорат ва таъмири ҷории техникаи компьютерӣ;

–омода ва манзур соҳтани пешниҳодҳо доир ба сиёсати муосири техникию технологӣ дар бобати таъмин намудани Марказ бо воситаҳои техникаи компьютерии муосир ва таъмини хизматрасонии сифатноки онҳо;

Бойгонӣ ҳанӯз аз замони таъсисёбии Марказ фаъолият намуда, зери назорати Раёсати таъминоти иттилоотӣ қарор дорад.

Вазифаҳои асосии бойгонӣ:

–ҳифзи асноди кормандони Марказ то муддати муқарраршуда;

– ҳифзи ҳуҷҷатҳои илмӣ-тадқиқотии Марказ;

– нигоҳ доштани мактубу гузориш ва амру фармонҳо;

–таъмини истифодабарандагон бо нусҳаи мактубҳо, гузоришҳо, амру фармонҳо, корҳои илмӣ-тадқиқотӣ дар маҷмӯъ, маводи мавриди ниёз;

Дар ин самт корҳои зерин ичро шудаанд:

– таъмин кардани мақолаҳои маҷаллаҳои Марказ бо УДК (ба таври доимӣ);

–корҳои вобаста ба интихоб намудан ва нобуд кардани маводу санадҳое, ки муҳлати нигаҳдорияшон гузаштааст, тартиб додани варианти электронии ин

санадҳо ва инчунин ҷой додани онҳо дар бойгонӣ (архив) идома дорад.

—хизматрасонӣ ва додани маълумот доир ба адабиёти зарурӣ ба кормандони Марказ ва таҷрибаомӯзон.

—ҳаҷми умумии асоси электронӣ 19 935 саҳифаро ташкил медиҳад.

—табдил кардани ҳуҷҷатҳои чопшуда ба шакли электронӣ мувофиқи нақшай корӣ гузаронида мешавад. Ҷузвигирҳои шахсӣ—384 адад ва дафтарчаҳои меҳнатӣ —11 ададро ташкил медиҳанд.

— ҳаҷми умумии пурра кардани базаи бойгонӣ — 2401 воҳид мебошад.

Китобхонаи Марказ яке аз самтҳои муҳими фаъолияти раёsat ба шумор рафта, аз соли 1994 дар тобеияти Раёсати таъминоти иттилоотӣ қарор дорад. Дар ин муддат китобхона тавонистааст китобҳои зиёди илмиро дар соҳаҳои сиёsatшиносӣ, иқтисодиёт, таъриҳ, ҷуғрофия, демография, кишваршиносӣ, ҳуқуқи байналмилалӣ, робитаҳои байналмилалӣ, иқтисоди байналмилалӣ ва рӯзномаву маҷаллаҳои давриро дар ҳудуди бештар аз 2500 адад ҷамъоварӣ намоянд, ки ҳамарӯза хонандагон аз дохили Марказ ва берун аз он, алалхусус аспирантон, унвонҷӯён ва донишҷӯёни мактабҳои олии кишвар истифода мебаранд. Дар баробари ин, китобхонаи Марказ ба маҷалла ва рӯзномаҳои дохилӣ ва хориҷӣ обуна мебошад, ки аввали ҳар ҳафта бо рӯзномаҳои дохилӣ таъмин мегардад.

Китобхонаи МТС-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дигар китобхонаҳои ватанӣ, ба мисли Китобхонаи миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон, китобхо-

наи шаҳрии ба номи Лохутӣ ва китобхонаи Академияи илмҳои ҶТ ба таври ҳамешагӣ ҳамкории судманд дорад. Ҳамзамон, бо китобхонаи электронии Академияи илмҳои ҶТ ва Китобхонаи миллии ҶТ ҳамкориҳои илмиву тадқиқотӣ ва фарҳангии китобхонаи мазкур беш аз пеш густариш меёбад.

Қобили зикр аст, ки баъд аз ифтиҳои бинои нави Китобхонаи миллии ҶТ беш аз 1000 адад китоби илмӣ аз тарафи китобхонаи Марказ ба ин даргоҳи маърифат тақдим карда шуд.

Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти ҶТ муассиси маҷаллаҳои «Набзи замон» ва «Тоҷикистон ва ҷаҳони имрӯз» буда, ба забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва фишурдаи мақолаҳо ба забони англисӣ ҷаҳор маҷориба, яъне ҳар се моҳ як шумора ба нашр мерасад.

Бо супориши роҳбарияти МТС-и назди Президенти ҶТ маҷаллаҳои «Тоҷикистон ва ҷаҳони имрӯз» ва «Набзи замон» дар муҳлати муқарраргардида ба нашр расида, ба тамоми вазорату идораҳо, раисони вилояту ноҳияҳо, китобхонаҳо, муассисаву пажӯҳишгоҳҳои илмӣ-тадқиқотии Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин, ба мактабҳои олии кишвар фиристода мешавад.

Сардабири маҷаллаҳои мазкур директори МТС-и назди Президенти ҶТ буда, назорат ва тавсия бар зиммаи муовини аввали директор ва муовинони он гузашта шудааст. Сардори Раёсати таъминоти иттилоғотӣ котиби масъул буда, дар якҷоягӣ бо муовини сардори раёсат масъули таҳрири мақолаҳо буда, дар айни ҳол бақайдгирии мақолаҳо, табъу нашри он ва ирсоли

маҷалла ба муштариён ва ғайра бар зиммаи кормандони Раёсати таъминоти иттилоотӣ гузошта шудааст.

Маҷаллаи «Тоҷикистон ва ҷаҳони имрӯз» тайи 20 соли фаъолияташ беш аз 43 шумора нашр шудааст, ки дар онҳо мақолаҳои илмиву таҳқиқотӣ, таҳлилӣ дар самтҳои сиёsat, иқтисод, иҷтимоиёт, фарҳанг, таърих, муҳочират, демография, амният, ҳуқуқ, ҳуқуқи байнадилмилалӣ, робитаҳои байнадilmilalӣ, ҷомеашиносӣ, фарҳангшиносӣ, амнияти иттилоотӣ, муҳити зист (экология), ҷуғрофияи сиёсӣ (геополитика), қишоварзӣ, муҳочирати меҳнатӣ, дин ва ҷомеа, сиёsatи хориҷӣ ва ғайра ба табъ расидаанд.

Дар ин росто аз шумораҳои маҳсуси маҷаллаи «Тоҷикистон ва ҷаҳони имрӯзро», ки ба ҷашну ҷорабиниҳои муҳим бахшида шудааст, ба таври муҳтасар ёдовар мешавем:

Шумораи №1(4)-и соли 2004 ба 80-солагии шаҳри Душанбе ва 10-солагии Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бахшида шудааст. (*Бо қумаки Бюрои СММ оид ба мусоидат ба сулҳсозӣ дар Тоҷикистон нашр шудааст*). Дар шумораи №1(10)-и соли 2006 матолиби Конфронси байнадilmilalии илмию амалии «*Стратегияи рушди соҳибкорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон*», ки 31 марта соли 2006 доир гардида буд, нашр шудааст. Дар шумораи №1(16)-и соли 2008 мақолаҳо доир ба масъалаҳои сиёsat ва иқтисоди Ҷумҳурии Тоҷикистон дарҷ ёфтаанд. Дар шумораи №1(20)-и соли 2009 матолиби Конфронси байнадilmilalии илмии «*Хусусиятҳои иҷтимоии ташаккули фарҳанги сиёсӣ дар Осиё Марказӣ*» ва мақолаҳои кормандони МТС-и назди Президенти ҶТ нашр гар-

дидаанд. Дар нашри махсуси «Тоҷикистон ва ҷаҳони имрӯз» (№2(6) соли 2005), маводи Конфронси илмӣ-амалии «*Тоҷикистон бар зидди коррупсия*», ки 5 апрели соли 2005 баргузор гардида буд, ҷоп шудааст. Шумораи №3(7)-и соли 2005 ба Конфронси илмию амалии «*Стратегияи истифодабарии захираҳои обио энергетикии Тоҷикистон*», ки 29 июни соли 2005 баргузор гардида буд, ва шумораи №2(15)-и соли 2007 ба мизи гирди «*Вазъият дар Осиёи Марказӣ: нақша ва ҷойи Қазоқистон дар минтақа*» (санаи 5 апрели соли 2007) ва конфронсҳои илмию амалии «*Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҷаҳони Ислом*» (23 октябри соли 2007) ва «*Танзими давлатии системai нафақа*» (9 ноября соли 2007) бахшида шудаанд.

Дар шумораи 2 (21)-и соли 2009) матолиби Конфронси байналмилалии «*Осиёи Марказӣ ва Афғонистон: хатарҳо ва дурнамо*» (11–12 ноября соли 2008) ва Конфронси байналмилалии илмию амалии «*Ҷумҳурии Тоҷикистон ва СҲШ: ҳолат ва дурнамо*» (31 марта соли 2009) ба табъ расидааст. Дар шумораи №3 (18)-и соли 2008 маҷмӯи маводи Конфронси илмию амалии «*Рушди комплекси агросаноатӣ: ислоҳот ва батанзимдарорӣ*», ки 15-уми майи соли 2008 доир гардида буд, дарҷ гардидааст.

Шумораи навбатии маҷаллаи номбурда (№4(8), 2005) ба матолиби Конфронси байналмилалии илмию амалии «*Муҳочирати меҳнатӣ дар Авроосиё: масоил ва дурнамо*», ки 25-уми ноября соли 2005 баргузор шуда буд, ихтисос дода шудааст. Дар шумораи навбатии маҷалла (№4(13), 2006) матолиби таҳлилии конфронсҳои илмию назариявии «*Мукаммалгардонии*

идоракуни давлат дар шароити глобализатсия» (16 октябри соли 2006) ва *«Пешрафти демократия ва васоити ахбори омма дар Тоҷикистон ва Қазоқистон»* (15-уми ноябрь соли 2006) ба нашр расидааст, ки аз тарафи Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон доир гардида буданд.

Шумораи 4 (23)-и соли 2009-и маҷалла маҷмӯи матолиби мизи гирд дар мавзӯи: *«Бисёрсамтӣ дар сиёсати берунии кишварҳои Осиёи Марказӣ ва дурнамои он»* ва ҳамчунин мавод оид ба масъалаҳои иқтисод ва сиёсати Ҷумҳурии Тоҷикистон, шумораи 5(9)-и соли 2005 ба Конфронси байналмилалии илмию амалии *«Раванди рушди устувор дар Тоҷикистон: масоил ва дурнамо»*, ки 25, 26-уми соли 2004, шумораи №3(41)-и соли 2014-и маҷалла ба матолиби ҷаласаи иқтисодии *«Оқибатҳои иқтисодии муҳочирагӣ қувваи корӣ»*, ки аз ҷониби Ҳукумати Федеролии Олмон тавассути Ҷамъияти олмонӣ оид ба ҳамкории байналмилаӣ маблағгузорӣ шудааст, баҳшида шудаанд. Нашри маҳсуси маҷалла (№4(42)-и соли 2014) маводи Конфронси байналмилалии илмии *«Созмони ҳамкориҳои Шанхай дар таъмини амнияти минтақаҳӣ: масъалаҳо ва дурнамо»*-ро дар бар мегирад.

Маҷаллаи *«Тоҷикистон ва ҷаҳони имрӯз»* гайр аз нашрҳои маҳсус, ки дар боло зикр гардидаанд, аз соли 2004 то 2014 мақолаҳоро доир ба масъалаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ мавриди нашр намуд. Дар шумораҳои маҷалла мақолаву матолиби илмию тадқиқотии донишмандон, коршиносони варзида, устодони мактабҳои олии кишвар, кормандони ҳифзи ҳуқуқ, кормандони баландпояи сатҳи ҳукуматӣ, намояндаго-

ни созмонҳои байналмилалӣ, номзадҳои илм, доктору профессорон, аспирантон, унвончӯён аз дохил ва хориҷи кишвар; инчуни, кормандони Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти ҶТ ба чоп расидаанд, ки дар онҳо масъалаҳои муҳими сиёсати дохиливу берунӣ, вазъи иқтисодиву иҷтимоӣ ва фарҳангиву маънавии кишварамон мавриди таҳлилу баррасӣ ва арзёбӣ қарор гирифтаанд.

Маҷаллаи дигари Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон «Набзи замон» мебошад, ки ин нашрия аз соли 2013 то имрӯз нашр мегардад. Дар тафовут аз маҷаллаи «Тоҷикистон ва ҷаҳони имрӯз», ки маводи он дар ҷорҷӯбаи талаботи илмию академӣ таҳия мешавад, «Набзи замон» маҷаллаи таҳлилию амалӣ буда, пеш аз ҳама, барои истифодаи хизматии кормандони ташкилоту идораҳо ва хизматчиёни давлатӣ пешбинӣ шудааст. Он масъалаҳои муҳимтарини ташаккули сиёсати давлатӣ, роҳҳои таҳқими пояҳои давлатдорӣ, тарзу услуби тақвияти ваҳдати миллӣ, усулҳои ҳифзи манфиатҳои миллӣ, таҳқими амнияти миллӣ ва суботи ҷомеа ва беҳбудсозии тарзҳои идоракуниро ба миён гузошта, ҳамчун дастури рӯйимизӣ барои кормандони давлатӣ дар сатҳҳои гуногун пешбинӣ шудааст.

Сомонаи Марказ тибқи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, таҳти № 166, «Дар бораи тасдиқи «Тартиби талаботи ягона барои веб-сайт ва шабакаи маҳдуди баҳисобгирии мақомоти идораи давлатӣ» соли 2007, таҳти унвони www.mts.tj соҳта шуда, тибқи бандҳои қарори мазкур тамоми фаъолияти Марказро дар саҳифаҳои алоҳида ҷой дода, аз

фаъолияти ҳамаи раёсатҳои Марказ маводу хабарҳоро ҳамарӯза пахш менамояд, инчунин, мақолаву маводи таҳлилии сиёсатмадорону таҳлилгаронро дар бахшҳои маҳсус дарҷ менамояд. Шумораҳои нашршудаи маҷаллаҳои «Тоҷикистон ва ҷаҳони имрӯз» ва «Набзи замон» дар саҳифаҳои алоҳида дар сомонаи Марказ ҷой дода шудаанд.

Чунон ки дар боло зикр кардем, хизматрасонии назорат ва таъминоти барномавии комүтерӣ; назорат ва таъминоти барномавии шабакаи интернет; бакордарории воситаҳои нави барномавӣ; таъмини кормандони Марказ бо шабакаи Интернет ва дар ҳолати фаъол нигоҳ доштани он; хизматрасонии комплексии техникаи мавҷудаи комүтерӣ, шабакаҳои дохилӣ, таҷҳизоти техникии идории он; дар ҳолати омодабоши доимӣ нигоҳ доштани техникаи комүтерӣ ва дигар таҷҳизоти электронии Марказ; гузаронидани профилактикаҳои навбатии техникаи комүтерӣ ва дигар техникаи ташкилӣ тибқи ҷадвали тасдиқшуда дар давоми сол; насби барномаҳои зидди вирусӣ ва дигар барномаҳо ба комүтерҳои кормандони Марказ; хизматрасонии сервери умумии Марказ; назорат ва таъмири ҷории техникаи комүтерӣ: омода ва манзур соҳтани пешниҳоду таклифҳо роҷеъ ба сиёсати муосири техникую технологӣ дар бобати таъмин намудани Марказ бо воситаҳои техникаи комүтерии муосир ва таъмини хизматрасонии хушсифати онҳо ба зиммаи Раёсати таъминоти иттилоотии Марказ гузошта шудааст.

Тибқи маълумоти кормандони собиқадори таъминоти техникӣ қаблан Марказ ҳамагӣ 2 мошини

ҳисоббарории ЕС–1020 ва ЕС–1033 дошт. Баъдан, мoshинҳои ЕС–1045 ва 2 адад мошинаи ЕС–1046 харида шуд. Солҳои 90-ум бо пайдо шудани компьютерҳои персоналии «WANG» аз онҳо 3 адад харида шуд, ки бо забони бейсик кор мекарданд. Имрӯз Марказ қариб 90 адад компюри замонавӣ бо тамоми таҷхизот, аз қабили принтер, сканер, UPS ва дигар воситаҳои зарурӣро барои ҳар як корманд муҳайё намуда, тамоми компьютерҳои кормандон ба шабакаи ҷаҳонии Интернет пайваст аст ва бо тамоми барномаҳои зарурӣ таъмин мебошанд.

Дар самти тарҷумаи маводу китобҳо дар Раёсат чунин корҳои муҳим ба анҷом расонидаст: Кормандони Марказ зери роҳбарии муовини аввали директор Сайфулло Сафар дар таҳия, таҳrir ва тарҷумаи маводи нашрияҳои Марказ: «Тоҷикистон ва ҷаҳони имрӯз» ва «Набзи замон», омода кардани 10 ҷилди китоби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон «Истиқлолияти Тоҷикистон ва эҳёи миллӣ» ба забони русӣ иштирок намуда, ин корро чун вазифаи муҳими худ ба анҷом расониданд.

Ҳамчунин, аз тарафи кормандони Раёсат тарҷумаи китоби илмии Президенти ҶТ Эмомалӣ Раҳмон «Тоҷикон дар оинаи таъриҳ. Аз Ориён то Сомониён» (китоби чорум) анҷом гирифта, дар нашриёти «Ирфон» ба нашр расонида шуд. Зикр кардан ба маврид аст, ки ба наздикий китоби «Тоҷикон дар ойнаи таъриҳ» ба забони англисӣ низ пурра тарҷума карда шуда, барои чоп ба нашриёти «Ирфон» фиристода шуд.

МУДИРОНИ ШУЬБА ВА РАЁСАТ

<ul style="list-style-type: none"> • Мирошниченко Людмила Васильевна <i>(солҳои 1994–1996)</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Шарипова Лидия Нурмаҳмадовна (<i>солҳои 1994–1998</i>)	
<ul style="list-style-type: none"> • Додочонов Тоҳир Юсупович (<i>солҳои 1996, 2000, 2005</i>)	

<ul style="list-style-type: none"> • Ойев Аҳмад Нурович (<i>солҳои 2000–2002</i>) 	
<ul style="list-style-type: none"> • Розиқова Татяна Андреевна (<i>солҳои 2006–2011</i>) 	
<ul style="list-style-type: none"> • Бобошоев Махмадшариф Сангимуродович (<i>солҳои 2012–2013</i>) 	
<ul style="list-style-type: none"> • Умаров Фаррух Буйдоқович (<i>солҳои 2013–2014</i>) 	

- Камолов Камолиддин Ҷўраевич
(аз соли 2014 то ба ҳол)

Дар Раёсати таъминоти иттилоотӣ инчунин дар солҳои муҳталиф шахсони зерин кор кардаанд: ба ҳайси муовинони сардори Раёсат – Иркаев Баҳор Нигматович, Назаров Сайдо, Умаров Фарруҳ Буйдоқовиҷ; сармухассис Шодиев Ҳайбатулло, мутахассисони пешбар: Шаева Галина Василевна, Абдураззоқова Татяна Файзовна, Ватаншоева Нилуфар, Қоқова Замира, Турсунов Мансур, Кухно Алла Евгеневна, Тошбекова Умуке, Икромова Муҳайё, Тошева Муниса.

*Тагойалий Шодиев, сабикадори меҳнат
(аз соли 1994 то ба ҳол)*

Алҳол дар Раёсати таъминоти иттилоотӣ шахсони зерин кору фаъолият мекунанд: Сатторов Қиёмиддин – муовини сардори Раёсат, Атоев Рамзёр – сармухассис, мутахассисони пешбар – Ватаншоев Мирзошо, Шодиев Тагойалий, Абдуманннова Мехрангез, Зоҳидова

Нигина Михайловна, Мирзоев Ҳабиб, Гулов Сафаралий.

Ҳамин тавр, МТС-и назди Президенти ҶТ ба омӯзиш ва пажӯҳиши масъалаҳои муҳимтарини ҳаёти сиёсӣ, фарҳангӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии кишвар машғул буда, бо таҳия ва пешниҳоди маводи таҳлилии арзишманд дар шинохти бештари ин самтҳо ҳиссаи худро мегузорад. Таҳлили дурусти вазъияти сиёсию иқтисодии Тоҷикистон ва минтақаи Осиёи Марказӣ, таҳияи барномаҳои зарурии давлатӣ дар самтҳои гуногуни рушди кишвар, пешниҳоди тавсияҳо ва роҳҳои ҳалли воқеъбинона саҳми амалии коршиносони Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таҳқими давлатдории миллӣ, шинохту ҳифзи манфиатҳои миллии давлат ва тақвияти истиқолияти Ватани азизамон мебошад.

МУНДАРИЧА

1	БИСТ СОЛИ МАРКАЗ	
2	ДИРЕКТОРОНИ МАРКАЗ	
3	ФА҃ОЛИЯТИ ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТИИ МАРКАЗ	
4	ФА҃ОЛИЯТИ ИЛМИЙ-ТАШКИЛИИ МАРКАЗ	
5	ФА҃ОЛИЯТИ РАЁСАТҲОИ МАРКАЗ	
6	ЗАМИМАҲО	